

# آواز

RTA

از انتشارات رادیو تلویزیون ملی افغانستان

سرلیک ...  
حرفه خواران ...  
دنیای دهم ...  
**Ketabton.com**

اهمیت طراحی و دیزاین ...

کتاب او فرهنگ ...

صحبت اختصاصی با وحید قاسمی ...

تأثیر گذاری نقد بر روال سینمای افغانی ...

ستدبوهای تلویزیون ...

ژونالیزم ...

شناسایی کارمندان موفق ...





هیئت رهبری رادیو تلویزیون ملی افغانستان و مدیریت مجله آواز گزیش جلالتمآب داکترسید مخدوم رهین  
رابعه حیث وزیر اطلاعات و فرهنگ کشور تبریک گفته خواستار بهروزی و کامگاری شان در عرصه پیشبرد وظایف هستند.



تعمیر  
بمبئی

صاحب امتیاز : رادیو تلویزیون ملی

تحت نظر : داکتر عبدالواحد نظری ، جاوید فرهاد

و شمس راد

مدیرمسئول : لمیہ احمدزی

تایپ : خانم فاطمہ ہاشمی

گرافیک و دیزاین : غلام مصطفی حمیدی

نشانی : وزیر محمد اکبر خان سکرک ۱۳ ریاست

عمومی رادیو تلویزیون ملی

تیلیفون : ۲۱۰۳۱۶۴

تیراژ : ۱۰۰۰

ایمیل ادرس : [Awazrta@yahoo.com](mailto:Awazrta@yahoo.com)

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است.

شرح پستی : سینا قاسمی

چاپ : مطبعہ آزادی



دربرگی های این شماره

- سرلیک
- رویدادهای فرهنگی
- حرفه خبرنگاری
- کتاب اوفرننگ
- دسینما دهنر مخینه
- جغرافیای یک غزل
- صحبت اختصاصی با وحید قاسمی
- دغز چینه
- نیم نگاهی برسیرسینما افغانی
- طلا تپه
- اهمیت طراحی و دیزاین
- تأثیرگذاری نقد بر روال سینمای افغانی
- شناسایی کارمندان موفق
- سناریو به ...
- ستدیوهای تلویزیون
- الیوم هنری ، صفحه شعر و دیگر مطالب ...

S1102

# سرليک



د افغانستان ملي راډيو ټلويزيون ورځ تر بلې د خپلو هيوادوالو د غوښتنو او وړانديزونو په پام کې نيولو سره سم، د پراختيا او بري په لور گامونه اخلي. دا مهال د هيواد په کچه گڼ شمير خصوصي تصويري او غږيزې رسنۍ د فعاليت په حال کې دي خو ملي ټلويزيون پدغه ډگر کې دځانگړتياوو او نوښتونو پر مټ اوس هغه بريده ته رسيدلی چې د خپلو مينه والو او په هيواد مينو افغانانو قناعت ترلاسه کړې. ملي راډيو ټلويزيون پدې وروستيو کې خپلو موخو ته د رسيدو لپاره د افغانستان د اسلامي جمهوريت د ولسمشرۍ د ټاکنو په برخه کې نه ستړې کيدونکې هلې ځلې وکړې، پدغه بهير کې د راډيو ټلويزيون کارکوونکي د هيواد ټولو ولايتونو ته ولاړل او هلته يې له خلکو سره مخامخ وليدل، د هغوی ستونزې ، غوښتنې او وړانديزونه يې وخت په وخت خپاره او د چارواکو تر غوږو ورسول. ملي راډيو ټلويزيون پدغه ملي پروسه کې مهمه ونډه واخيسته او خپل رول يې په ملي کچه ترسره کړ.

د افغانستان ملي راډيو ټلويزيون خپلې دغه لاسته راوړنې کافي نه بولي او هڅه کوي چې لاهم د هر افغان تر زړه ورسېږي او د ځوريدلو هيوادوالو غوښتنو ته ځان ورسوي، همدې موخې ته د رسيدو لپاره پدې وروستيو کې ملي راډيو ټلويزيون توانيد چې د هيواد په دوو لسو ولايتونو کې خپلې سيمه ايزې نشراتي دستگاوي فعالې او خپرونې پيل کړي، او س پدغو سيمو کې زمونږ هيوادوال کولی شي چې په عادي انتنونو سره د هيواد او سيمې وروستي حالت، پرمختگ، ستونزو، د يو او بل د ژوند له څرنگوالي خبر او ټولې خپرونې په رڼه بڼه وگوري. لدې سره جوخت د چارواکو د هلو ځلو له مخې ملي راډيو ټلويزيون اوس د يوې بلې ۴۰ متره تاور په درولو سره دننک سيستم يا دکمرو په نصب او فعالولو سره توانيدلی چې د کابل ښار له بيلابيلو سيمو څخه ځينې مهمې پيښې او کنفرانسونه په ژوندی بڼه خپاره کړي .

که څه هم چې ملي راډيو ټلويزيون اوس په نويو او پرمختللو تخنيکي وسايلو سمبال شوی او لاهم د سمباليدو په حال کې ده نو چارواکو د هلو ځلو له مخې د راډيو ټلويزيون کارکوونکو ته وخت په وخت له نويو تخنيکي وسايلو او د ژورناليزم له اساساتو سره د بلديتيا لپاره ښووليز او روزنيز ورکشاپونه جوړ شوي او اوس کارکوونکو دا وړتيا ترلاسه کړې چې په ټولو نويو وسايلو مسلکي گټه واخلي او په خپلو ټولو خپرونو کې مسلکې اصول او قواعد په پام کې ونيسي. پردې سربيره ملي راډيو ټلويزيون غواړي چې نوي کال په رارسيدو او بهير کې خپلې خپرونې لا اغيزمنې او د هيوادوالو ټولې اړتياوې پکې په پام کې ونيسي.



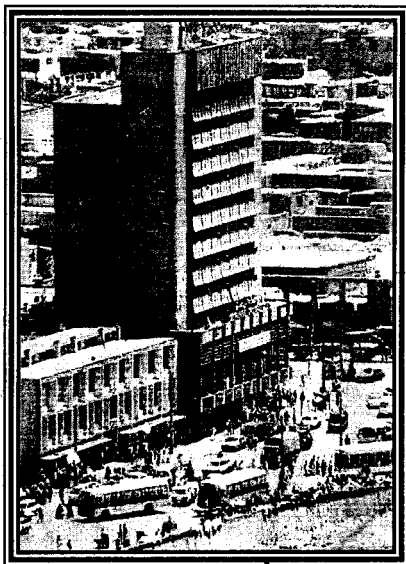
# فرهنگ رویداد های

هریک : لمیه احمدزی مدیر عمومی مجله آواز، سید محمد صدیقی مدیر عمومی مطالعات تکنیکی، انجنیر غلام جیلانی مدیر عمومی بررسی پروژه های امریت پلان، مسعود مولایی مدیر عمومی اطلاعات رادیو افغانستان، دوست محمد مدیر عمومی روزنامه تلویزیون، شیر محمد ترابی مدیر عمومی آرت و گرافیک، عبدالرزاق مدیرتپیه داخلی، همیشه گل مدیر عمومی امریت ولایات، محمد الله عضو امریت معارف اسلامی و خانم فروزان مدیر عمومی برنامه ازبکی، که خدمات صادقانه و ارزشمند را در زمینه کاری انجام داده اند، توسط داکتر عبدالعواحد نظری رئیس عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان و سید نادر احمدی معاون ریاست عمومی تفویض نمود.



## مدال افتخاری استقلال

مقام محترم وزارت اطلاعات و فرهنگ ده واحد مدال افتخاری را به مناسبت نودمین سال روزاستقلال کشور که نمای از «طاق ظفر» و شعاع افتاب در آن حک گردیده به ۱۰ کارمندا.



## دکابل تاریخی بنار د ۲۰۲۴ کال لپاره داسلامي نړۍ دفرهنگي پايخت په توگه وټاکل شو.

دکابل بنارچي ويل کي پري پنځه زره کلن تاريخ لري دتلي ياميزان د مياشتي به ۲۵ نيت په دآر بايجان په پايخت کي داسلامي هېوادونو دفرهنگ دوزيرانو په شپږمه غونډه کي د ۲۰۲۴ کال لپاره داسلامي نړۍ دفرهنگي پايخت په توگه اعلام شو.

داطلاعاتو او فرهنگ وزارت د اعلامي په خپرولو سره دغه موضوع يو برياليتوب وباله او د ۲۰۲۴ کال لپاره دکابل دچمتو کولو په مقصد دبنار يانو د همکاري غوښتنه کړي ده.

دوه کاله مخکي دليبيادطرابلس په بنارکي داسلامي کنفرانس دغو هېوادونو په پنځم کنفرانس کي دافغانستان دغزني تاريخي بنار ۲۰۱۳ کال لپاره داسلامي نړۍ دفرهنگي پايخت په توگه ټاکل شوی و.

فرهنگ

## دزدان آثار باستانی در هرات، گرفتار شدند

رویداد های

مقبره «گوهرشاد بیگم» آثار و ابنیه بسیار ارزشمندی را در خود جای

داده است که از شاهکار های هنر معماری و کاشی کاری قرن نهم هجری به شمار می رود.

افزایش دزدی آثار باستانی، فرهنگیان و فرهنگ دوستان ولایت هرات را به شدت نگران ساخته است.

مقامات پولیس هرات می گویند: شب گذشته، چهار تن از دزدان آثار باستانی، به صورت ماهرانه ای به محوطه گنبد گوهرشاد بیگم

هجوم آورده و قصد دزدی چهار تخته سنگ مقبره این محل تاریخی هرات را داشتند.

سمنوال «نورخان نیک زاده» سخنگوی قوماندانی امنیه هرات گفت: پس از این که پولیس در جریان این دزدی قرار گرفت گروهی را به

منطقه فرستاد که در نتیجه سارقین در خارج ساختن سنگ های متذکره ناکام ماندند.

اقای نیک زاد افزود: پس از بررسی هایی که از سوی پولیس انجام شد، دو تن به اتهام دزدی آثار تاریخی بازداشت شدند و تحقیقات از آنها آغاز

گردید، اما دو تن دیگر از این دزدان موفق به فرار شدند.

مسئولین ریاست اطلاعات و فرهنگ ولایت هرات میگویند: سنگهایی که دزدان قصد دزدی آنها را داشتند مربوط به دوره تیموریها میباشد

که قدمت تاریخی آنها به بیش از ۵ صد سال می رسد.

«نعمت الله سروری» رئیس اطلاعات و فرهنگ ولایت هرات از این اقدام پولیس قدردانی نمود و از آنان خواست تا سایر همداستان افراد

بازداشت شده را شناسایی و به پنجاه قانون بپردازند.

سرفت میراث فرهنگی در ولایت هرات تا زگی ندارد. چندی پیش ۲۲ قلم آثار تاریخی گرانبها از موزیم دولتی هرات و چندین قلم آثار تاریخی

دیگر از موزیم غیر دولتی سلطانی در این ولایت سرفت شد که تا اکنون از سرنوشت آثار دزدی شده معلوماتی در دست نیست.

با اینکه نیروهای امنیتی در هرات به ارتباط سرفت آثار تاریخی موزیم ارگ یکتا را بازداشت کرده بودند، اما مرگ غیر طبیعی فرد گرفتار

شده همچنان این موضوع را در حاله ای از ابهام قرار داده است.

کارشناسان فرهنگی در هرات بر این باوراند که دزدی آثار تاریخی در ولایت هرات به یکی از عمده ترین نگرانی ها در این ولایت

مبدل شده است.

## سیما ترانه ازدواج نمود

«سیما ترانه» در میان هنرمندان موفق و خوش آواز کشور به زودترین

فرصت به جایگاه هنری راه یافت و با آواز دلنشین و ترانه های زیبایش

قلب همه گان را تسخیر کرد.

سیما ترانه از هنرمندانیست که به تازه گی ازدواج کرده است گفته می شود

نام همسر سیما ترانه محمد عمر رفایی است از سرزمین مصر می باشد و تحصیلات

خود را در رشته انجینیری تکمیل نموده است.

در جواب سوالی که آیا همسر تان هنر دوست است می گوید:

اگر موضوع هنرم مطرح نمی بود، چندین سال از ازدواج می گذشت.

همسر با این امر موافق است. محفل عروسی را خیلی ساده و بدون تجمل در

نظر داشتیم؛ اما زمانیکه هنرمندان گرامی آگاهی حاصل کردند، بنده را

زیاد قدر نمودند و هر کدام به نوبه خویش سهم هنری و خوشی شان را

ادا کردند که از صمیم قلب از ایشان ممنون و سپاسگزارم.







محمد اجمل ختک سیاستمدار و شاعر مشهور زبان پشتو در اثر  
 مرضی ایکه عاید حالش شده بود روز دوشنبه ۱۹ دلو به عمر ۸۵  
 سالگی جهان فانی را وداع گفت.

وی به حیث سناتور و عضو حزب عوامی ملی اجسرای وظیفه  
 نموده و چندین کتاب شعر و نثر به زبان پشتو و اردو تالیف نموده  
 است.

اجمل ختک در ۱۵ سپتامبر سال ۱۹۲۶ در قریه «اکوره ختک»  
 تولد شده بود. وی دو مرتبه به حیث رئیس حزب عوامی نشنل  
 اجرای وظیفه نموده و در سال ۱۹۷۳ به حیث سکرتر جنرال  
 حزب اجرای وظیفه نموده بود و در سال ۲۰۰۸ برنده جایزه کمال  
 فن نیز شده.

ختک سالهای زیادی در افغانستان تبعید شد و به حیث مهمان  
 دولتی دیده می شد. اولین شعر وی در سال ۱۹۴۴ در مجله  
 پشتون و اولین مجموعه شعری وی به نام «دغیرت چیغه»  
 در سال ۱۹۵۸ اقبال چاپ یافت که بعداً این اثر در افغانستان و  
 پاکستان ممنوع اعلام شد.



سخی راهی شاعر و تنصیف ساز بی بدیل کشور داعی اجل را  
 نیک گفت.

اناالله انا الیه راجعون

سخی راهی در سال ۱۳۳۳ در شهر کابل چشم به جهان گشود و  
 در سال ۱۳۶۴ به حیث کارمند رسمی در رادیو تلویزیون ملی  
 مقرر شد مرحوم راهی در شعبات مختلف رادیو تلویزیون ملی  
 ایفای وظیفه نموده است و نه تنها یک شاعر و نویسنده موفق بود  
 بلکه تنصیف بسیاری از آهنگ های هنرمندان نامور کشور را آماده  
 و باری نموده است و هم چنان یکی از همکاران مستعد قلمی مجله  
 آواز هم بود.

نام و ترانه های درخشان راهی همیشه رفیق دلهای درد آشنای  
 ما و نسل های بعدی خواهد بود.

مرحوم غلام سخی راهی به تاریخ ۲۰ دلو سال روان از اثر  
 سگته قلبی به وفات نمود. هیت رهبری و کارمندان ریاست  
 عمومی رادیو تلویزیون ملی و اداره مجله آواز و فات این  
 فرزند فرهنگ کشور را یک ضایعه بزرگ خوانده و برای  
 دوستان مرحومی صبر جمیل و به متوفی جنت فردوس را از  
 خداوند منان استدعا دارد

روحش شاد باد.

# حرفهء خبرنگاری

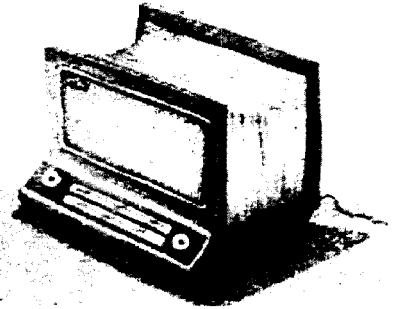
۱۳۸۸

اهمیت قائلند . در نتیجه خبرنگاران باید با حرفه خود آشنایی داشته باشند تا با رفتار غیرحرفه ای به کسی صدمه نزنند . میشود گفت خبرنگار حرفه ای کسی است که مانند صاحبان حرفه های دیگر (مثلا پزشکان و مهندسان) از ضوابط حرفه ای پیروی کند .

افراد از راههای مختلفی به حرفهء خبرنگاری وارد میشوند . در برخی کشورها مقررات خاصی وجود ندارد و دست کم رسماً عنوان (خبرنگار) در انحصار کسانی نیست که آموزش یا تجربه خاصی داشته باشند ؛ اما در عمل مسؤولان رسانه ها به دنبال کسانی هستند که بتوانند بنویسند ، یا در جلومیگروفن یا دوربین ظاهر شوند و از مسایل روز باخبر باشند ؛ حتی چنین افرادی هم معمولاً از کارآموزی ، با درآمد پایین ، آغاز میکنند و غالباً تا دو سال در این مرحله میمانند . کسانی که میخواهند به حرفهء خبرنگاری وارد شوند ، چه بسا پس از پایان

بی تجربه بنا کنند ، ساختمان حتماً دیریا زود فرو خواهد ریخت . يك مثال دیگر : آیامیل دارید در هواپیمایی سوار شوید که پیلوت آن هرگز آموزش ندیده باشد؟

خبرنگاری چطور؟ ظاهراً بسیاری فکر میکنند هرکسی میتواند بدون آموزش یا دانش تخصصی به کار خبرنگاری بپردازد . آیا این فکر درست است ؟ ما خبرنگاران درگیرکاری هستیم که به بلوغ فکری و احساس مسوولیت نیاز دارد . درست مانند داکتر یا پیلوت کار نیازموده ، خبرنگاری هم که هرچه دلش میخواهد بنویسد ، میتواند آسیب بسیار به بار بیاورد . چنین خبرنگاری میتواند حیثیت فرد بیگناهی را به باد بدهد . یا با پخش دروغ یا اطلاعات نادرست خشونت یا آشوب به پا کند، و چه بسا باعث شود که عده ای جانشان را از دست بدهند . خبرنگاران در شکل دادن به افکار عمومی نقش دارند . مردم برای گفته های آنان



## خبرنگار کیست ؟

خبرنگار کیست ؟ آیا هرکسی میتواند خودش را خبرنگار بنامد و هرچه میخواهد بنویسد یا پخش کند؟ اگر پرسش این بود که « آیا هرکسی میتواند خودش را داکتر بنامد؟ » پاسخ دادن به آن دشوار نبود : البته که نه ! برای داکتر شدن دانش ، آموزش و تجربه لازم است ، اگر نه بیمار عمر درازی نخواهد داشت . هر حرفهء دیگری هم به دانش ، آموزش و تجربه نیاز دارد . اگر ساختمانی چند طبقه را معماری



- \* انتخاب مهم ترین و دقیق ترین اطلاعات.
- \* تهیه و عرضه مطلب گرد آوری شده به اشکال مختلف ، مانند گزارش، مصاحبه ، مقاله، یا تفسیر.
- \* اظهار نظر در باره رویدادها.
- \* درخواست مطلب از خبرنگاران دیگر.
- \* بررسی و ویراستاری مطالب دیگران.

اطلاعات دقیق به مردم کمک میکند تا در مورد آنچه در کشورشان و در جهان میگذرد تصمیم بگیرند :

خبرنگاران معمولاً مقدار زیادی اطلاعات را پردازش میکنند و به شکلی درمی آورند که برای عده بقیه صفحه ۵۰

مردم کمک میکند تا در مورد آنچه که در کشور شان و در جهان میگذرد تصمیم بگیرند. مردم میتوانند با استفاده از رسانه ها ، مهارت ها و دانش خود را افزایش بدهند. سرگرمی هم، به ویژه در اروپا و امریکا ، بخش بزرگی از فعالیت رسانه هاست. البته ، مطلب یا برنامه سرگرم کننده ای که با دقت تهیه شده باشد، میتواند اطلاع رسانی و آموزنده هم باشد.

خبرنگار ممکن است در يك روز معمولی کار خود در يك ، چند، یا تمام فعالیت های زیر اشتراک کند:

- \* حضور در صحنه و وقوع خبریا برنامه از پیش تعیین شده.
- \* گردآوری و پژوهش در باره اطلاعات و نظرات تحقیق در باره اخبار.



تحصیل دانشگاهی در يك رشته دیگر ، برای آموزش تخصص خبرنگاری دوباره به دانشگاه بروند . در برخی کشور ها برای ورود به حرفه خبرنگاری محدودیت هایی مانند گزینش و گذراندن دوره های آموزشی خاص وجود دارد که غالباً توسط دولت ایجاد شده اند. حتی پس از طی این مراحل هم ممکن است لازم باشد فرد مجوزی دریافت کند تا بتواند به کار خبرنگاری بپردازد. این مجوز را ممکن است اتحادیه خبرنگاران ، یا يك نهاد دولتی صادر کند، و ممکن است لازم باشد که اعتبار آن به طور منظم تمدید شود.

### کار خبرنگار چیست؟

به عقیده بنیانگذار بی بی سی ، جان ریث، وظایف اصلی این سازمان عبارت بود از: آگاهی، آموزشی، و سرگرمی. امروز هم کار بیشتر خبرنگاران همین است ، چه در روزنامه ، چه در رادیو یا تلویزیون و چه در اینترنت. اطلاعات دقیق به



# دسینما د هنر مخینه

داکتر عبدالواحد نظری

دنولسمي پيړی په دوهمه څلرمه کي زیات شمیر مخترعانو خپل هاند او هڅي د عکاسي هنر کشف ته وقف کړي اوله همدغه لاري يي د سینما تاریخ د زیرندي څخه مخکي دوره کي، د ثبت د تخنیک اود خوځنده تصویرونو دوراندي کولو په برخه کي زیات شمیر لاسته راوړني دڅیړونکو او مینه والو په واک کي ورکړي. په لومړیو پړاوونو کي ددې موضوع څخه د عکاسي لپاره د زمان له مخي ډیر اوږد وخت په کار و. د عکاسي حساسو موادو پرمختگ او دکامري د لنزونو کارونه، دنور ورکولو دمدوی واټن په ورو ورو راکم کړ، تر هغه ځایه چی په ۱۸۷۰م لسيزه کي بشر بريالي شو تر څودیو عکس اخستل ديوي ثانيي څخه په نسبتاً لږ وخت کي چمتو کړي. اوس ديوي خوځندی موضوع څخه دتصوير اخستني شونتیا لپاره د سینما، ننداري ته

وړاندي کيږي او په ننداره کي يي په پوره توگه تر لاسه سوی وه. په پیل کي هنر ووايم که صنعت یوازي په دي خاطر منخته را نغي چی دبشر هيله وه په داسي حال کي لکه مخکي چی مووویل عکاسي منخته راغلي وه، نو ددي فن پوهانو کو شش کاوه چی دا عکسونه خوځنده کړي اود انسان دسترگو دهغه خاصیت څخه په گټه چی تر یوه وخته تصویر ساتي لپاره يي راز تجربي تر سره کولي یا د حرکت مختلف انځورونه به يي په لاس رسمول او یا داسي وسایل جوړ کړل چی تر یوه حده دا احساس ولیدونکي ته پیدا کاوه

چی یو څه په حرکت کي وويني... نوموړو انځورونو په چټکي سره یو په بل پسې دڅو ورو پنځرو او یا یو شمیر هندارو په مرسته د حرکت بني بنودلي، ځيني وختونه به دغه

انځورونه ديوي دايري په بڼه د صفحي په مخ په ترتیب راتلل او یا به د منظم پټی په څیر په پرله پسې توگه ديوي استوانه ای سطحې په خوا او شا څرخیده. څرنگه چی په دغه سیستم که یوازي له کم شمیر انځورونو څخه گټه اخستل کیده، نو ځکه ننداري ته وړاندي شوي حرکتونه په طبیعي توگه ډیر ساده او تکراري وه. دهغه ابزارو او سامان آلاتو لپاره چی دنوموړي طریقې په مرسته يي د حرکت شونتیا رامنځ ته کړه ډول ډول او پېچلي وسيلي لکه (زویتروپ) (Zoetrope) (پراکسینوسکوپ) (Praxinoscope) او (استروبو سکوپ) (Stroboscope) او نور د جادويي فانوس سره چی یوازي یو انځور به يي د پردي پر مخه په تیاره کوټه کي ښکاره کاوه یو ځای سول او دخوځنده تصویرونو ابتدایي شکل يي

جوړ کړ.

ددې ټولوسره ډیر داسي مخترعین بي له دي چی و خو ځنده تصویرونو ته لاره پیدا کړي د سینما په منخته راتلوکي ډیره مهمه ونډه لوبولي ده.

په ۱۸۷۸م کال کي ادوارد ایبریج

(Edward Muybridge)

دڅلورويشتو کالو یو تر بل تر څنگ د ایښودلو په نتیجه کي چی دیوه ځغنده اس تصویرونه واخستل. په ۱۸۸۲ کال کي یو ځناور پیژندونکي فرا نسوي ژول مار تین دمایبریج څخه په الهام اخستلو داسي یوه وسیله چی





پايله کي وزير یدی.

اگوست او لویی لومیر (Lumiere Brothers) چي خپله د عکاسی

دیوي فابریکی خاوندان وه او د پلاره ورته پاته وه دخپلي لومړنی دستگاه د سینما تو گراف

(Cinematographe) په نوم

ونومول هغه نوم چي تر اوسه دخوځنده تصویرونو دنداري په نامه مشهوردی.

لومړنی ننداره د لومیر د ورونو دفلمونو په ۱۸۹۵م کال ددسمبر په ۲۸ مه په پاریس کي پیل سوه. دالو مړني فلمونه لنډ مستند فلمونه وه.

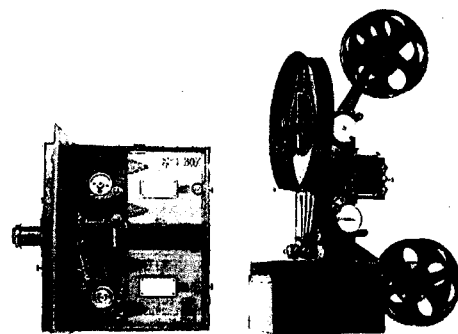
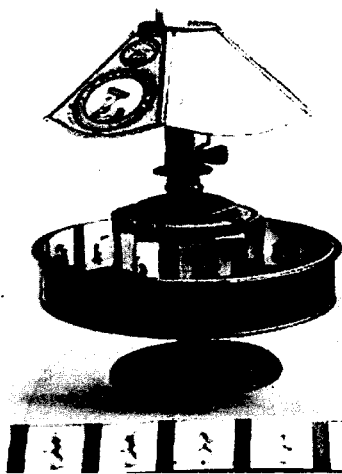
د شلمی پیړی په لومړی لسيزه کي مور ددي شاهدان و چي سینما دیوه صنعت په توگه د نړیوال فني اصولو پر بنیاد دنړي دتفریح په یوه وسیلي تبدیل کیري. د لومړنیو خوځنده تصویرونو په اخستو کي، کا مري یو ثابت موقعیت او یو اجمالی لید وضحني ته ورته وال درلود ولي په تدریج سره د ضحني دمختلفو زاویو څخه فلم واخستل شو، شاتونه اورده سول. دي تکنیک د دراما تیک بیان لپاره دلویغار یو په وسیله لاره هواره کرل سوه.

دادیسون او لو میر د ورونو فلمونه ډیر ساده وه او تر یوي دقیقې پوري به یي وخت نیوي، خو کرار کرار دا سي فلمونه جوړ سول چي تر دریو دقیقو پوري رسیدل تر څو چي په ۱۹۰۳ هـ ل کال کي د ریل غټه غلا ( The Great Train Robber ) په نامه فلم چي ۱۳ دقیقې وو په جوړیدو سره دسینما تاریخ دیوه نوي پړاو پرانیست ځکه چي دسینمایی بیان ځیني مهمي بیلگی لکه موازي مونتاژ، کلوز اپ ( Close up ) او خاص ډرا ما تیک

امریکا کي ادیسون خپل فونو گراف (Fonograph) کي د یرغ ثبتول تر سره کړی وو او غوښتل یي چي تصویر هم ور سره یو ځاي کړي. ده د تصویر د بودلو په خاطر دیوه مار پیچه استوانی با ندي تجربه کول چي وروسته د جورج ایستمن (Eastman) چي خپل سلو لو بیدي پتی یي بازار ته عرضه کړي وه، په استفادی سره خپله کامره دکینتوسکوپ په نامه جوړه کړه، چي تر شپږو سوو تصویرونو پوري یي ثبتول، ولي دده کینتوسکوپ

(Kinetoscope) یوازي یو کس په یوه وخت کي لیدلای سواي. چي دیوه سوري څخه به لیدل کیږدي. ددغو سیستمو څخه یو هم دماکس او امیسل سکلا دا نوو سکی (Max and Emile skladano) و، چي په هغه کي ددوو پتیو څخه استفاده کیده چي یو ځاي به یي حرکت کاوه.

دسینما او فلم ننداره په نني ډول د ادیسون (Tomas Adeison) دنظریاتو او لو میر د ورونو چي د اخستل سویو تصویرونو پتی یي دجادویي فانوس په ذریعه پر پرده ښکاره کیده په



دعکاسی دتویک په نامه یادیده د حیواناتو د حرکت دمطالعی په خاطر جوړه کړه، دا وسیله چي تو پک ته ورته وه، په یوه ثانیه کي دوولس عکسونه دیوي بنینه یي گردی ورقی پر مخ چي په تو پک کي تاویدل ا خستل. همدا راز ایتمین ماری (Etienne Marey) لومړي سري وو چي دحرکت دا خستلو په خاطر ددا سي موادو څخه گټه وا خستل چي دکتوور وه. که څه هم دده مقصد دا نه و چي هغه پر پرده ښکاره کړي بلکه دحرکت مطالعه وه، خو دده دا کار دنورو مخترعا نو دالهام سبب سو.

بلا څره دنولسمي پیړی په ورسنیو کلنو کي په مختلفو صنعتي هیوادوکي دپخوا نیو تجربو پر بنیاد یو په بل پسي خپلي کامري او پرو جکتورونه چي خوځنده تصویرونه یي ښکاره کول، ثبت او نندارینه وړاندي کول. ددي کار عمده ونډه ادیسون او دیکسون

(Adeison and Dickson) په متحده ایالاتو او دلو میر ورونو ته په فرا نسه کي ور په برخه سو. ځکه په

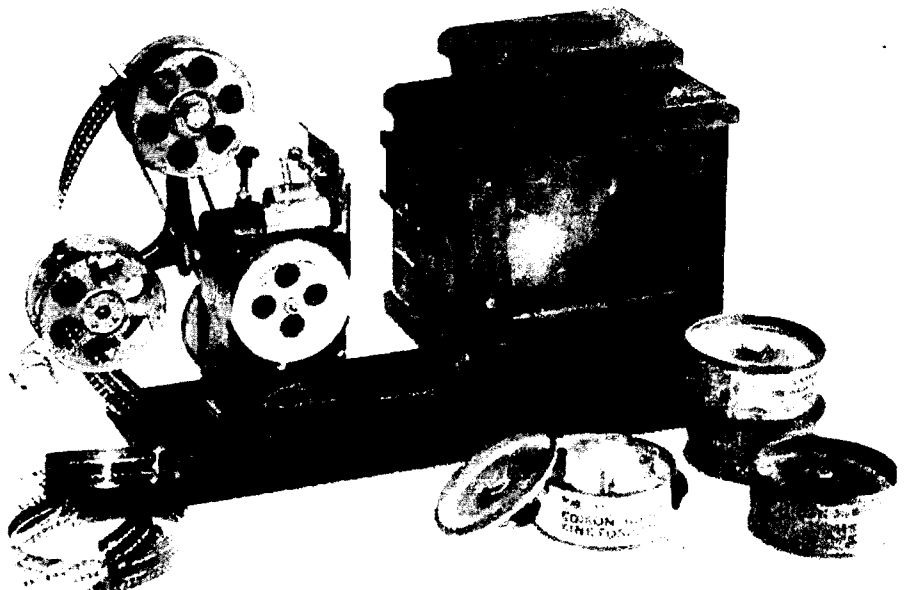
بيان در لود..

تیر وخت ته په کتوسره، د سینما توگرافي یا تصویر دثبت وسیلي اصولي او علمي تعریف او دهغي خانگرتیاوي په ساده اولنډه توگه په دي ډول بیانیري. چی یوه کامره، په صحنه کی دموضوع له حرکت څخه، دثابتو عکسونو مجموعه دعکاسي حساس فلم، دیوي رني (شفاف) پتی پر مخ ثبتوي اودیوه پروجکتور(ننداريزي دستگاه)په واسطه دعکسونو دهمدغي مجموعي غت شوي تصویر، په تیاره سالون کی دپردی مخته لیردوي. خو دکامري په دننه کی دراخړگند شوي فلم، حساسیت او سرعت لا یوه ستونزه وه. اویه

وراندي کولو لپاره یوډول دنور په وړاندي حساس فلم د ایستمن له خوا د ادیسون په واک کی ورکړ شو. نوموړي فلم ۳۵ ملي مترو په شاو خوا کی پلن وو.

دا رازفلم د سینما له دراماتیکوامکاناتو نه په گټه داشوننیا ترلاسه کړه چی لور داستانونه او دهغو د عاطفي اغیزو سره یوځای دپردی پر مخ ننداري ته دوراندي کیدو جوگه شو. د اورډو فلمونو تولید دعامه ننداري دسترو سالونونو دجوړیدو عامل وگرځید. او دکانسرتونو اوتیاترونو پخوانی سالونونو دفلم بنودلو لپاره اماده سول. ..

سینما دشلمي پیري هغه زیړنده وه چی دیر ژری د او و هنرنوم وگاته نه یوازي چی نوم یی ترلاسه کړ توله نور هنرونه لکه ادبیات، مجسمه جوړول،



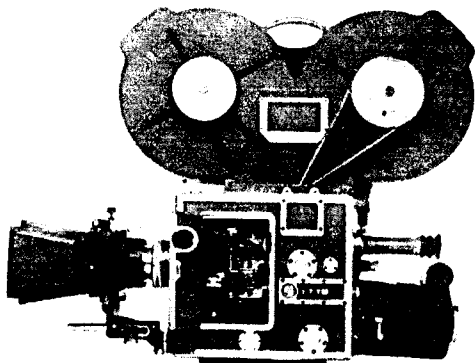
همدغه اساس وو چی په ثانیه کی د ۱۶ تصویرونو معادل سرعت د ادیسون اونورو په واسطه داستفادي وړ وگرځیده. دنومورو تصویرونو دثبت او

تیاتر، موزیک، ربامي، مهندسي او رقص یی په خپل خدمت کی وگمارل اودعصري تخنیک دانکشافاتو څخه په گټه اخستو یی په دیر لړ وخت کی دپرگنو په

زرونو کی خائنه خاي پیدا کړ او دنوي عصر په لور، په زړه پوري، اغیز من هنر او فن بدل سو. د دنیا په گوډ گوډ کی، سینما گانې جوړي سوي، دفلم جوړولوستدیوگانې، اودزده کړي او ترینگ مرکزونه جوړ سول، دپرو مینه والو دخپل بخت ازما یلو په خاطر دي نوي هنر ته مخه وکړه او په دیر لړ وخت کی یی خپله خانگرتی ژبه پیدا کړه، سینمایی وسایلو وده وکړه. ددي هنردلا تنوع په خاطر نوي ابعاد اوپردی پیدا کړي.(۱)

او په افغانستان کی د سینما تاریخ د امیرامان الله خان دواکمني د ۱۹۲۲، ۱۹۲۵ میلادي کلونو یانې له اروپا څخه هیواد ته د دوی د سفرد را وروسته وخت سره تړاو لري. په همدغو کلونوکی لومړی بی غبره فلم دپغمان په سلطنتي باغ او دکابل دعسکري کلوپ کی د درباریانو او پوځي افسرا خپله شاه امان الله خان او علامه محمود طرزي د افغانستان د ژورنالیزم پلارهم گډون کوي .

د (عشق او دوستي) فلم درشید لطیفی چی هغه وخت دپو هني ننداري مسوول و. د نشاط ملک خیل اونورو دتیاتر دلوځارو په مرسته لکه عبدالرحمن بینا، احمدضیاراتب زاد، نورمحمد افغان په ۱۳۲۵هـ.ل کال کی دلاهور ښار دفلم جوړوني دیوي کمپنی په مرسته (هما فلم) کی پای ته ورسوه. دافلم ددي په خاطر لاهور ته یووړل شو چی دیوي خوا دفلم جوړولو تخنیکي وسایل او مسلکي پرسونل دلته نه وو او بل هلته بنسخینه لوبغاري په



تو جه دخپل ملگري وخوا ته واړوي ....  
 فلم لکه دا کثرو هندي فلمونو په شان  
 میلو دراماتیک جوړښت لري او په ساز  
 او آواز پیل کيږي او د فلم په اوږدو کې  
 هم دا ساز او آواز ځای کړی شوی دی.  
 خو دخو شحالي ځای دلته دی چې د  
 لومړنی افغاني فلم لپاره افغاني سندري  
 چې (د استاد بریښنا) له خوا کمپوز سوي  
 دي، چې د فلم د ښکلا نقطی

(۱) تاریخ سینما مولف دیوید یوردول  
 او کرسټین تامسون)

هم همدا سندري دي. د شاتو نو کمپوزیشن  
 په ښه وجه ترسره سوي دي او ځینی  
 شاتونه پر سپکتیو او عمق هم لري.  
 فلم دیوه لومړني فلم په صفت تر ډیره  
 حده دمنظمو او حساب شوو شاتونو در  
 لوڼو نکي دي. چې دا کار تر ډیره حده  
 دگننامه دا برکت هرالد لو نیس دکار ښه  
 بیلگه ده.

داچې دغه فلم زرونو ته لاره وموندله،  
 که نه؟ د فلم پر جوړښت او نیمگړتیاوو څه  
 لیکل، چې له نن څخه ۶۳ کاله مخکي  
 دهیواد اوضاع او حالت او دوخت دلزامو  
 فني او تخنیکي شونتیاوو او ذهني،  
 فرهنگي شرایطو په نظر کې نیولو سره  
 باید هغه له پامه ونه باسو. فلم باید یادو  
 شوو شرایطو ته په پام سره وڅیږو. په  
 هر صورت دغه نوي بنسټ لکه څرنگه  
 چې هیله وه او غوښتنه تري کیده، په  
 خواشیني سره پراختیا ونه موندل، اوبل  
 څوک هم د فلم د تولید په برخه کې لاس په  
 کار نشو.

دولت هم (د فلم جوړونې) دغه دلگښت  
 نه دک هنر سره هومره مینه او علاقه  
 ونه ښودل، له همدې امله خلکو د  
 ایرانی، هندي او امریکایي فلمونو ته

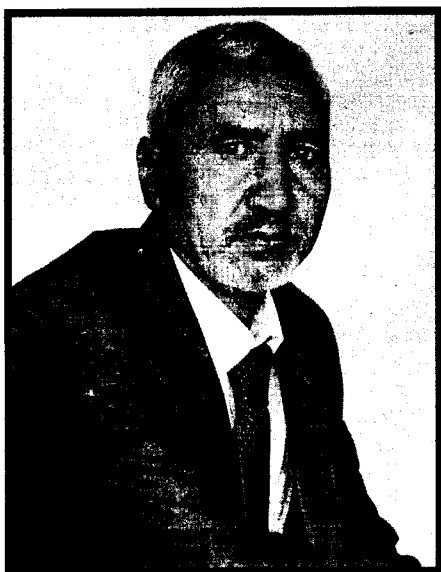
آسانی موندل کیدی او په کابل کې داکار  
 گران اوناممکن و. په نوموړي فلم کې  
 نشاط ملک خیل دشاعر په رول کې  
 عبدالرحمن بېنا دیوه نظامي کپتان او  
 یو پیښوری نجلی (زیب قریشي) دمریم  
 په رول کې راڅرگندیدل. او دډایرکټ  
 چاري بی (هرالد لونیس) په غاړه  
 وي. دغه فلم د سینما په تاریخ کې په  
 افغانستان کې لومړني فلم وو، چې دري  
 څلوښت دقیقې وخت یې د پردې پر مخ  
 نیوی او دهغه وخت سینما کابل او  
 دولايتونو په نورو سینما گانو کې  
 ننداري ته وړاندي شو. کولاي شو چې  
 دغه فلم د فلم جوړونې لومړني هسته او  
 دراتلونکو ځوانو او استعداد لرونکو فلم  
 جوړونکو دلاري څراغ وگڼو. او هم  
 دمرحوم لطيفي او بیا په خانگري توگه  
 دنشاط ملک خیل زحمتونه چې نوموړي  
 فلم یې په خپله شخصي سرمایه او څه  
 ناڅه دنورو په مرسته جوړکړ په قدر  
 سره وستایو. (دا فلم کله چې زه دافغان  
 فلم دریا ست چاري را تر غاړي وي  
 دیوه چا څخه، چې ډیر پیسو ته اړ وو  
 او د نشاط ملک خیل دکورنی څخه و،  
 دپیسو مقابل کې تر لاسه).

دا لومړنی افغاني فلم تر ډیره تیاتري  
 جوړښت لري او لکه څنگه چې دنامه  
 څخه یې پیدا ده د عشق او دوستي پر  
 بنیاد جوړ شوی دی، خو دجوړښت له  
 خوا ډیر ساده او کلیشه یې دی، دوه دو  
 ستان چې یو یې شا عر او بل یې  
 کپتان دی او دواړه دیوي انجلی سره  
 مینه لري، خو انجلی خپله بیا دشا عر  
 سره مینه لري، شا عر کله چې دخپل  
 ملگري له خوا مجبور یږي چې دهمدي  
 انجلی لپاره مرکه وکړي دخپل  
 ملگرتوب په پاس غواړي چې دنجلی

مخه کړه. نوموړي فلمونه دلیدونکو له  
 خوا لومړی د ښار په یواځني سینما یا  
 نې دکابل سینما کې کتل کیده، بیا  
 وروسته د بهزاد سینما چې په باغ نواب  
 کې یې موقعیت درلود او د پامیر  
 سینماته د فلم دنداري لپاره تلل.

دغه فلمونه د اطلاعاتو او کلتور  
 وزارت دپوهني ننداري ریاست د فلم  
 دتورید دعمومي مدیریت لخوا له بهر  
 څخه دکرایي په بڼه هیواد ته واړیدل،  
 ترڅوچې دوخت په تیریدو سره د  
 (فیض محمد خیرزاده) په نوم یو روڼ  
 آندي او منور شخص چې لوړي زده  
 کړي یې په امریکا کې پای ته رسولي  
 وي، دښکلو هنرونو په نامه دیوي  
 موسسي بنیاد کښیښود او دنورو هنري  
 اوتعلیمی پروگرامونو تر څنگ د (مانند  
 عقاب) ۱۳۴۳ هـ.ل په نوم فلم دجوړیدو  
 په فکر کې شو. ده د فلم سناریو ولیکله  
 اود ډایرکټ او پروډیوس دنده هم دده  
 په غاړه وه. د فلم اخستو چاري  
 یې (محمد اسحق ستارزاده) ترسره  
 کړي. په نوموړي فلم کې د ظاهر هویدا  
 نه پرته، چې د فلم په یوه صحنه را څر  
 گندیږي، یوه کوچنی نجلی دناجیه په  
 نامه په مرکزي رول کې برخه  
 اخستی ده.

پاڼی ۳۰



# اهمیت طراحی و دیزاین

عزیزه احمد زی



بدون دکور و طراحی ثبت شود تاثیر کمتر خواهد داشت برای بینندگان که اتاق بدون دکور و چهاردیوار باشد طبعاً "خوش آیند نیست". پس در هر برنامه و نمایش دیزاین جز مهم و اساسی را تشکیل می دهد.

پرسش - فن آوری جدید چقدر در کارهای تان سهولت به بار آورده؟

پاسخ - صحنه آرایی اکنون آنقدر پیشرفت کرده که عمل دراماتیک و تمثیل را قوی تر و بهتر جلوه می دهد. به کمک اختراعات جدید و صحنه آرایی جدید توسط کامپیوتر و سیستم جدید دیجیتال، صحنه را به طور دقیق تر برجسته و تصاویر گوناگون عقب صحنه را روشنتر نشان می دهد. و با کار بزرگ برق و نورافکن ها برای تغییر صحنه ها نیز کمک موثر در استیژ دارد که بینندگان را مشغول و محو تماشا و نمایش می نماید.

پرسش - تاکنون در صحنه آرایی و دیزاین فیلم های سینمایی سهم گرفته اید؟

پاسخ - بلی در دو فیلم سینمایی به

۱۳۵۸ شامل کار در اداره آرت و گرافیک شد و از همان آوان تا امروز به صدها اثر دکوری در آرشیف تلویزیون دارد.

آقای تـرابی در مورد اداره آرت و گرافیک چنین معلومات ارایه نمود.

اداره آرت و گرافیک از ابتدای نشرات تلویزیون ایجاد شده و بنیان گذار آن آقای « نبی اله هنرمل » می باشد. شعبات گرافیک، دیزاین، مکیاز و نجار خانه در هماهنگی با نشرات برنامه های تلویزیونی اجرای وظایف می نمایند.

پرسش - لطف نموده در مورد ارزشمندی دکور در برنامه های تلویزیون نظرتان را بگویید؟

پاسخ - دکور یا صحنه آرایی در تلویزیون، یکی از وجوه بصری مهم و اثر گذار در بیان هنر های دیداری محسوب می شود. که نمی توان به ساده گی از آن گذشت در طراحی و دکور تحلیل همه جانبه و تفاهم با کارگردان برنامه ها و هویت فرهنگی کشور باید در نظر گرفت هرگاه نمایش

نقش صحنه آرایی و دکور در برجسته گی، جلوه و جلایش استیژ در دیده بیننده مهم و تاثیر انگیز است. به هم آمیختن رنگ ها توسط طراح، تنظیم و جابه جاسازی کپشن ها و صحنه آرایی پانلین توسط هنر گرافیک نقش بساعده در نمایشات تیاتر، نشرات تلویزیون و سینما می داشته باشد.

در این صفحه مجله آواز صحبتی با آقای شیر محمد ترابی مدیر عمومی اداره آرت و گرافیک تلویزیون ملی داریم و در مورد دکوریشن برنامه ها که امید مورد علاقه قرار گیرد:

آقای ترابی یکی از اولین فارغان پوهنحی هنرهای پوهنتون کابل است وی در سال





بادر نظر گرفتن فرهنگ مردم باید تا دکورهای خود را با زمان تطابق دهیم و این خیلی موثر خواهد بود. امیدارم تا در آینده نزدیک به همچو دکورها دسترسی پیداکنیم. یکی از مهم ترین عوامل ساختاری که تاثیر بیشتر حضور شخصیت ها می شود دکور و لباس است در مورد، آقای رفیق ایاز کارمند مجرب و فعال اداره آرت و گرافیک میگوید:

لباس یکی از عوامل موفقیت و پر بیننده شدن، تئاتر، فلم و نمایش محسوب می شود.

بیننده به هرنوع پوشش به ویژه در فلم های تاریخی، اهمیت زیادی می دهد. نمایش تئاتر «میرویس خان نیکه» به اساس نوشته استاد مستعد مرحوم «عبدالغفور برشنا» دایرکت گردید.

از همان آغاز تحقیقات و سعی را در باره آثار تاریخی آغاز کردم مخصوصاً از آثار و نقاشی استاد مرحوم برشنا دیدن کردم. با کمی تفاوت نمونه لباس را آماده و به دسترس هنرمندان تئاتر میرویس نیکه گذاشتم.

وی در مورد دکور گفت که بر اساس اندازه و محاسبه تهیه و ترتیب می گردد. زمانی که دکور نصب شد سپس دیزاین به اشکال گوناگون صورت می گیرد.

پرسش - لطف نموده در مورد کار برد رنگها، نور و اهمیت آن در دکور و دیزاین روشنی اندازید؟

پاسخ - در نمایش ها کار برد رنگ مربوط به خواست کارگردان است اگر نمایش های هنرمندان برجسته تر و روشنتر نمایان

صفت دکوریشن و آرت دایرکتر سهم داشته ام؛ یکی فلم فرانسوی به نام « صلح را دوست دارم » و دوم فلم جاپانی « ستاره سرباز » و حال مصروف تهیه دکور بعضی صحنه های فلم افغانی « مولانا » که دربرگیرنده زنده گی نامه مولانا جلال الدین محمد بلخی است می باشم.

پرسش - در مورد صحنه آرای بزرگداشت از مناسبت های مختلف برنامه های عیدی نوروزی ارزش دکور و طراحی چقدر مهم است؟



پاسخ - در قسمت دیکور و طراحی برنامه های فوق العاده تلویزیونی کار هایی را به شکل ظریفانه با هم بافت می دهیم چه از نگاه مخلوط رنگها و طراحی آن و چه از نگاه نجاری، حکاکی و استفاده از تکه های کاج و کاغذ های زر ورق دار که نور های رنگا رنگ را جذب و انعکاس زیبا و جلوه گر می داشته باشد تهیه می نمایم تا برنامه جذاب تر، خاص را از خود نشان دهد.

پرسش - پیشنهاد تان به خاطر بهبود و رونق و جذابیت دیکور در تلویزیون چیست؟

پاسخ - پیشنهاد من در قسمت نوآوری دکور های جدید این است که فن آوری معاصر با توجه به خصوصیات زمان و

گردد، در دیزاین از رنگ های سفید کریمی، آبی روشن کار گرفته می شود و رنگ های تاریک اکثراً در نمایش های تاریخی به کار گرفته می شود به همین ترتیب استفاده از نور یا لایت های رنگا رنگ هم نقش عمده بی را دارند.

اصلاً دکور و دیزاین به روحیه برنامه تهیه می گردد، کارگردان موضوع برنامه را با ما در میان می گذارد و سپس اداره ما دکور را تهیه می نمایند.

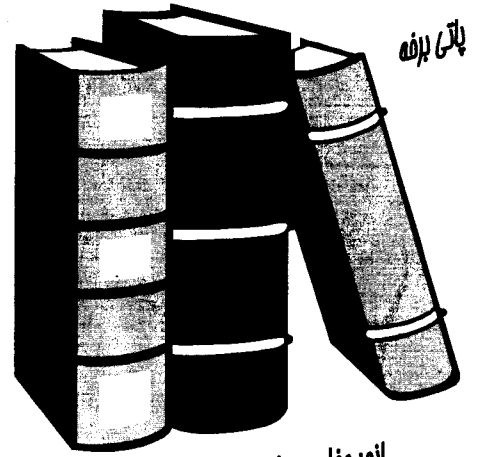
پرسش - آیا آرشیفی برای نگهداری لباس و دیزاین دارید؟

پاسخ - باتأسف که آرشیفی وجود ندارد. لباس هایی که برای تئاتر میرویس نیکه، مولانا و به ده ها قسم لباس و دیزاین آماده گردیده در تحویل خانه بی که امکان سالم ماندن آنها کمتر است، نگهداری می شود.

پرسش - برای بهتر شدن کیفیت کار چه نظر دارید؟

پاسخ - اشخاص مجرب و دانسته را به کارگماریدن و از فکر و اندیشه ظریفانه آنها استفاده کردن ضروری است. تشکر و جهان سپاس از شما.

# کتاب او فرهنگ



لواز وفا و سمندره

لازه ورک—رو، بنایي خیال!  
«په نسری کې یوازې یو شی شته، خیال!  
حقیقت په ټنگه توگه په شعور پورې تړلی  
دی، نه په بهرلیو پینو پورې.

بشر په هغه څه اوږې چې تصور کولای یې  
شي!

په واقعیت کې د ځمکې ستوری د یوه  
ژوندي موجود په څیر خوري، ځینې او  
ساره را کارې.

موږ په یوه داسې نړۍ کې ژوند کو چې تر  
ټولو لویه برخه یې حتا موږ ته د تصور وړ نه  
ده!

موږ یوازې په سلو کې یوه برخه وینو. د  
خیال د یوه به ولگو، ځکه چې په سلو کې  
۹۹ تیاره هستی کې ژوند کول!

موږ ادبي تاریخ لرو، موږ عرفان او معنویت  
لرو، شمس او رحمان بابا لرو. او هغوی  
ژوندی وینا لا اوس هم موږ ته د خیال  
کوڅې روښانوي.

«وینا له خان سره کولای شم، یا هغه چا

یوازې شورسمن... کاوه. له هغې وروسته  
بې بنورنځي ته ولېږلم، مکتبي شوم! او  
کتاب مې مسلک شو. کتابونه مې ولوستل  
او ولیکل خو ځان مې پوره ونه لیده. خپل  
کتابون مې په کتابونو ډک دی. رستی هره  
ورځ نوي او نوي کتابونه معرفي کوي.

کتابونه او دا فرهنگ چې څومره غواړې  
شته او لا ډیر دی! خو زه یې لیک. څه شی  
لیکم چې له لیک او تورو بهر پاتې کېږي.

بنایي دا کومه بې شکله هندسه وي، بنایي  
زه د کرم بې شکله کلام په رازبارلو اخته  
وم! بنایي خواب په خپل خیال کې وموم.

دا هغه یوازینی شیهه ده چې خیال پیلولای  
شم.

نن موږ له دې ننگونې سره مخ یو چې  
څرنګه خپله کمې پرمختیا په کیفی ځواک  
واړو.

موږ په خپل کمې ظرفیت(اجازه راکړئ  
چې؛ ذهني حسی، عاطفي... په کمې  
ظرفیت یادې کړم) کیفی ظرفیت ته څه ډول

## خیال:

«هرڅوک هومره حقیقت ترلاسه کوي، او  
مومي، چې د لاسته راوړلو له پاره یې ځان  
چمتو کړی وي. د فرد له ظرفیت څخه  
زیات څه د هغه د ذهن له کنټرولي څاڅي  
او وینځل کېږي» هارولد کلمپ

خیال د انسان د پوهې د الوت بې پولو  
قلمرو دی. خیال د هستۍ له پولو اوږې،  
نیستي تجربه کوي، او انسان د زمان او

مکان له منګولو ازادوي. خیال د فردي  
ازادۍ اصلي ډګر دی. په خیال کې نه  
لیدلې ایتویا تجربه کولای شو. د واقعیت

ټول فصل له خیال څخه راوتې. فرد پرته له  
خیال هیڅ نه لري. په خیال کې د شعور او  
پوهې ټولې پولې، دیوالونه، د اور سیندونه،

او لوړې ژورې شکل او خاصیت له لاسه  
ورکوي. په خیال کې موږ هیڅ پوله نشي  
تم کولای. زه یم خو خیال مې له

ماشومتوبه ویده کړی. ما به چې خوبونه  
موندل موږ به ویالې ته لیږلم. او ویالې به

سوره چې خان په کې ووينم، وينا  
کوم «شمس

تمدنونه راټوکيږي، ځوانيږي، زړيږي، مري  
او انسان لا ځان ليکي.

نو دا د کتابونو فصل دې مبارک وي خو  
لا مو-هسې چې اړتيا ورته لرو-د خيال  
فانوس نه دی رڼا کړی!

انسان فرهنگي موجود دی. انسان ژور  
دی. انسان تمدن پنځوي. انسان ځمکه،

ژوي، سيندونه، سمندرونه، ستوري،  
سپوږمې، ايل کوي. انسان پر هرڅه د

خپلې فتحې بيرغ ودروي. انسان تمدني  
فاتح دی، خو زموږ بری، زموږ پرمختگ،

زموږ د ستورو او سمندرونو جگړه، زموږ  
له خوا د فضا کلابندول څومره موږ ته

سوله، ډاډ، امن، او فطري لذت را کوي؟

انسان د ځمکې پر لويشت لويشت  
فصلونو، غرونو، سيندونو، ځنگلونو، او د

ځمکې له پاسه يا دننه بالفعله او بالقوه  
شتمنيو خپل نوم ليکلی. همدا زموږ بشري

فرهنگ دی، خو لا په سلو کې ۹۹ تياره  
واقعيت په مخ کې دی. موږ يوازې د نړۍ

يوه سلمه ليدلې! په دې ۹۹ سلنه تياره کې  
به زموږ بشري علوم څومره قد باسي!؟

له حواسو د خيال په لور کډه کول:  
بيا د يادولو وړ ده چې موږ په يوه داسې

نړۍ کې ژوند کو چې تر ټولو لويه برخه يې  
حتا موږ ته د تصور وړ نه دی.»

بشر خپلې فزيکي وينې را ايسار کړی.

بشر يوازې د سترگو، غوږو، خولې او نورو  
بنکاره حواسو له لارې پوهه او خبرتيا مني.

نننی انسان هغه څه مني چې په سترگو او  
نورو حواسو کې يې ځاييږي. انسان خپل

لرغونی خوب ورک کړی. انسان خوب  
خيال گڼي، خيال پوچ خرافات او چې ډير

يې خوبونه او خيالونه په غير کې  
کيښکاري، نو روانشناس ډاکټر ته ورځي

او ځان په مخدرو داروگانو د خوبونو او  
خيالونو له بې شکله او بې حجه هندسو

راوياسي.

زموږ تمدن يو مادي تمدن دی. فرهنگ مو  
هم مادي-ذهني دی. او له همدې هندسي

چاپيرياله پرته بل رښتيا نه وينو. موږ ځانونه  
نيم پرايستي. موږ خپله نيمه برخه ژوند

کو. موږ نيم ژوندي يو. شپه، خيال، خوب  
د خوبونو تجربې نه منو او ځکه ژوند نيم

په نيمه بابلو. بشر يعني هغه ژوندي چې  
خپل نيم ژوند کوي!

### Anti material ضد ماده يا

موږ د معلوماتي پوهو په ديوالونو کې پټ  
شوي يو، خو هندارې هره ورځ زموږ

څيرې زړې، سپرې او مرگ ته نيردې را  
پيژني. راشی وگوري ددې مادي-تمدني

دبديې ها خوا څه شته؟

نوی فزيک د مادي په وړاندې د ضد مادي  
نظريه را پورته کوي. په مادي اتومونو کې

هغه الکترون چې ماده يې رامینځ ته کړې

او د هستې پرخواوشا را څرخي، منفي بار  
لري. او د هغه اتوم په هسته کې چې له  
پروتون او نيوترون تشکيل شوی، پروتون  
مثبت بار لري.

خو په ضد ماده کې حالت ددې پر خلاف  
دی. يعني په ضد ماده کې د الکترون بار

مثبت دی چې هغه پوزيټرون نومي. او د  
پروتون بار بيا د مادي پر خلاف دلته منفي

دی.

د فزيک د پوهانو د نظريو له مخې که  
چيرې د مادي د يوې ذرې له يوې ذرې

ضدې مادي سره ټکر پيښ شي، ډيره ستره  
چاودنه به رامینځ ته شي. چې ټوله هستي

به په نيستی واري.

ځکه نو موږ په ۹۹ سلنه تياره کې لاره  
وهو! د فزيک د علم له مخې د ضد مادي

په جهانونو کې قوانين په بشپړه توگه د  
مادي نړۍ پر خلاف عمل کوي. يعني که

هلته يو څه تيل وهې د وړاندې تگ پرځای  
په څټ را ځي. يا که يو څه غورځوې هغه

پورته څيږي.

هماغسې چې يو فرد زوکړه کوي، لويږي،  
ځوانيږي، زړيږي او مري! تمدنونه،

فرهنگونه، څيزونه او ځمکه او نور ستوري  
هم زوکړه، ځواني، زړښت او رژيدل او

ورکيدل لري. موږ په يوه ژوندۍ نړۍ کې  
اوسو.

### د فرهنگ سرچينه:

د ځمکې پرمخ ټول بدلونونه هغه

# جغرافیای

بازخوانی چند رویکرد در اندیشهء مولانا

بازخوانی چند رویکرد را در جغرافیای یک  
غزل "مولانا" با خوانش خود غزل، آغاز  
میکنیم:

«بی همگان بسر شود، بی تو بسر نمی شود  
 داغ تو دارد این دلم، جای دگر نمی شود  
 دیدهء عقل مست تو، چرخهء چرخ پست تو  
 گوش طرب به دست تو، بی تو بسر نمی شود  
 جان ز تو جوش می کند، دل ز تو نوش می کند  
 عقل خروش می کند، بی تو بسر نمی شود  
 خمیر من و خمیر من، باغ من و بهار من  
 خواب من و قرار من، بی تو بسر نمی شود  
 جاه و جلال من تویی، ملک و مال من تویی  
 آب زلال من تویی، بی تو بسر نمی شود  
 گاه سوسوی و فاروی، گاه سوسوی جفا روی  
 آن منی کجا روی، بی تو بسر نمی شود  
 دل بنهد بر کنی، تو به کنش بد بشکنی  
 این همه خود تو می کنی، بی تو بسر نمی شود  
 بی تو اگر بسر شدی، زیر جهان زیر شدی  
 باغ ارم سقر شدی، بی تو بسر نمی شود  
 گر تو سری قدم شوم، ورتو کفی علم شوم



شکرت

ور بروی عدم شوم، بی تو بسر نمی شود  
 خواب مرا ببسته ای، نقش مرا بسته ای  
 وز همه ام گسسته ای، بی تو بسر نمی شود  
 گر تو نباشی یار من، گشت خراب کار من  
 مونس و غمگسار من، بی تو بسر نمی شود  
 بی تو نه زنده گی خوشم بی تو نه مرده گی خوشم  
 سر زغم تو چون کشم، بی تو بسر نمی شود  
 هر چه بگویم ای سند، نیست جدا ز نیک و بد  
 هم تو بگو به لطف خود، بی تو بسر نمی شود»



### هنجار شکنی در شعر:

یکی از ویژه گی های مهم در شعر مولانا، «هنجار شکنی هنجار مند» از قاعده های متعارف و شکستادن مرز های دست و پاگیر است. عامل مهم این هنجار شکنی (سنت شکنی در شعر) سیلان اندیشه موج و جوشان در ذهن مولاناست.

مولانا به دلیل داشتن اندیشه باز و گسترده فکری وسیع، قواعد سنتی قافیه و افاعیل عروضی را، ظرف دارای ظرفیت کاربردی برای ریختن اندیشه نمی داند و به همین منظور، اشاره ژرفی به این مسأله دارد:

«رستم ازین بیت و غزل، ای شه و سلطان ازل مفتعلن مفتعلن، مفتعلن کشت مرا قافیه و مغلطه را، گو همه سیلاب ببر پوست بود، پوست بود، در خور مغز شعرا» و یا:

«قافیه اندیشم و دلدار من

گویدم مندیش جز دیدار من»

با استناد بر همین پند داشت است که مولانا، در پاره یی از موارد - با تعدد - میخواهد زولانه های دست و پاگیر قافیه را در یک غزل دارای چارچوب هنجار مند بشکند و عنصر موسیقایی را در «سُرشت کلام» گسترش بدهد.

ویژه گی دیگر مولانا، تکیه بر ذات موسیقی درونی واژه ها و افاده بار معنایی آنها در بافت زبان است. مثلاً در

بیت دوم غزل بالا، واژه های «مست و پست و دست» و در بیت سوم واژه های «جوش و نوش و خروش» - افزون بر هم جنس بودن آوایی شان - تناسب موسیقایی عجیبی را در شعر - ایجاد می کنند. این روش به عنوان برجسته ترین رویکرد در شعر مولانا - و در بسیاری از غزلیات دیوان کبیر - قابل رویت است.

عنصر موسیقی در غزل های مولانا، مولود «جذبه و سماع» عارفانه است؛ گاهی بار این موسیقیت به حدی سیلانیت که در غزل مشهور «بی همگان بسر شود...» با وصف هنجار شکنی مولانا از کاربرد قافیه های متعدد در سرپای یک غزل، «ردیف» جای قافیه را پر می کند و شاعر سر مست از جام اندیشه، غزل را با ردیف پی میگیرد و خلاء قافیه را با هم آوایی و آهنگین بودن واژه ها پر میکند:

بی همگان بسر شود، بی تو بسر نمی شود  
\* داغ تو دارد این دلم، جای دگر نمی شود  
دیده عقل مست تو، چرخه چرخ پست تو  
\* گوش طرب به دست تو، بی تو بسر نمی شود  
جان ز تو جوش می کند، دل ز تو نوش می کند  
\* عقل خروش می کند، بی تو بسر نمی شود  
با آنکه در بیت نخست واژه های «بسر» و «دگر» قافیه اند؛ اما با توجه به اصل رعایت مسأله قافیه در چارچوب یک غزل، بیت های دیگر، قافیه ندارند و صرف به کاربرد

ردیف «بی تو بسر نمی شود» بسنده شده است.

### کاربرد واژه های هم معنا:

واژه های هم معنا در این غزل مولانا (و در بسیاری از غزلهای دیگرش) و جناس های واژگانی در سرپای این غزل، خود را می نمایانند مانند: به کارگیری واژه های «جاه و جلال» و «ملکت و مال» در بیت پنجم و «مونس و غمگسار» در بیت دهم.

به کارگیری پارادوکس های (تناقض نمایی) لفظی:

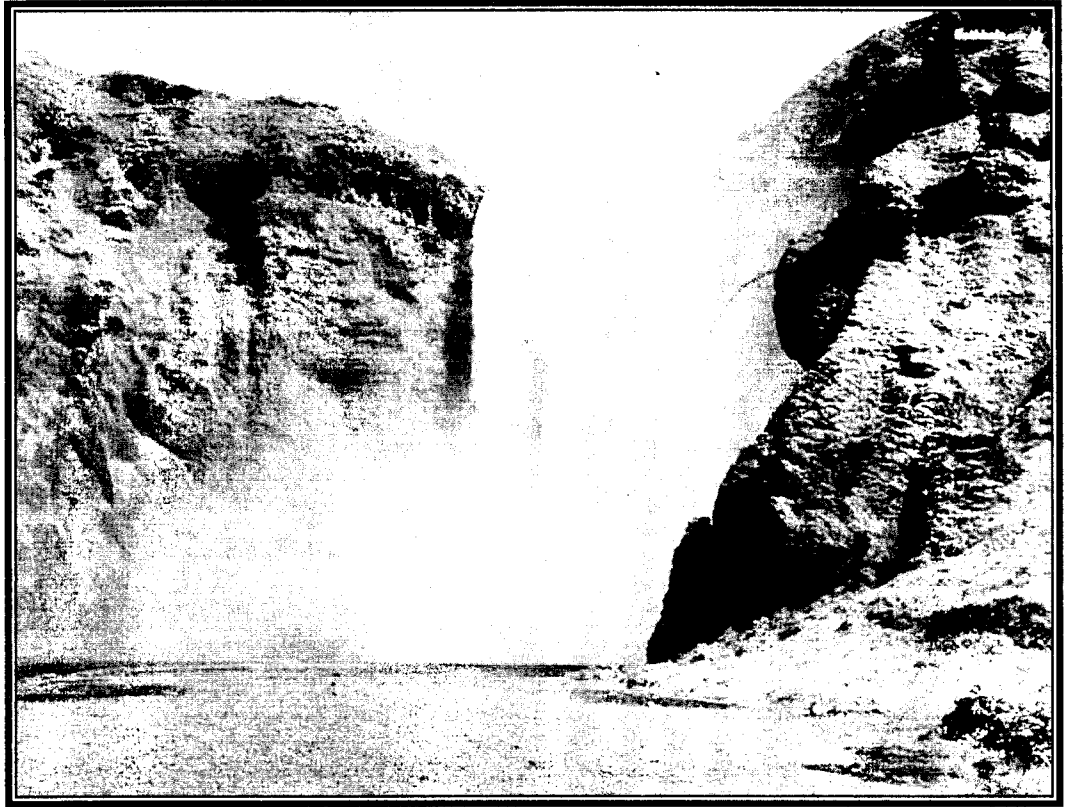
پارادوکس Paradox (تناقض نمایی) در لغت، به مفهوم موضوعی است «که در ظاهر ناسازگار و مخالف عقل سلیم است، بی آن که الیجزاً غلط باشد.» در تعبیر دیگر: پارادوکس عبارت است از آوردن "مفهوم تناقض نمایی که در آغاز درست به نظر می آید."

مولانا با توجه به میزان اثر گذاری اندیشه اش در بسیاری از موارد، از روش ایجاد پارادوکس های لفظی و معنوی استفاده نموده است.

غزل مشهور بی همگان بسر شود...» از شمار آن غزلهایی است که شاعر در برخی از موارد، از این روش هنری در کاربرد «کلمه و کلام» - به فراوانی - کار گرفته است. به گونه مثال استفاده از واژه های «وفا» و «جفا»

بقیه ۵۴

# دیرینه



## انور و فاسمندر

شعر په يوه مانا ریتم دی، آهنگ دی، هارمونی دی، او شعر اندول دی.

که مور د ونې په پانډو د باد د څپو اوریدلو ته کښینو، نو هغه هم یو شعر را اوړوي. خو بی مانا!

که چیرې د مرغه نارې واورو، نو بیا د شعر ځانله کالب اوړو خو بی مانا.

ډیر غرونه دي چې ریتم او آهنگ لري، خو مانا نلري یا مور یې په مانا نه پوهیږو یا مور تر اوسه نه دي مانا کړي، نو هستي ټوله شاعرانه شوه او زموږ غورونه بیسواده!

مور د ماناوالي ژبې شعر اوړو، زده کوو او شعر بیا لیکو، خو څه وخت به د باد او سیند، توپان او باران، لمر او سپوږمۍ د غرونو شعر په یوه نوې ټولګه کې انځور و؟

هی هی، د طبیعت هر غږی ژوندی شعر دی. باد شعر دی او توپان ژوندی شعر دی. پسرلنی نیاګی او د وړانو زیارتونو وچې ونې شعرونه دي. غر او په غره کې ویده ماران او د گوربت خالی شعرونه دي. دنیا د شعر له جنس څخه جوړه ده او زه له کتاب پرته شعر نه لرم.

\*\*\*

خمکه د اروا ښوونځی دی. اروا ددی لپاره د بدن جامه اغوستي، چې د خدای ویش او اګاه همکار او خدمتګار شي، بدن د اروا موقت کور دی. اروا شپه او ورځ د خپل کور په لور ګوري. د اروا کور په نور او صوت کې دی.

مور د عمر په دام کې د زوکړې، خوانۍ او زړښت له ستوني تیرېږو او دا خپل سرنوشت ګڼو، خو اروا تلپاتی دی. اروا د حال په زمان کې دی، او د خدای زمان دی. اروا د کالښت په خاورین کور کې خوب وړي او داسې ګڼي چې ذهن ډیر هوښیار او غمخور سلطان دی.

اروا به د غر او رڼا د جام په څښلو سره راوینښیږي او د ذهن پاچاهي به پرځان پای ته رسوي. اروا د غر په سپوږمکۍ کې خپل ورک وطن ته سنټري.

\*\*\*

مور هغه څه یو چې باید واوسو. مور پخپل دقیق موقعیت او شرایطو کې یو. روح ددی لپاره د کالښت په خاورین کور کې ډیره شوی چې د ازادۍ عشق او حکمت په لاره کې خپلې زده کړې بشپړي کړي، نو ټول هغه څه یو چې باید واوسو. آه مور هرڅه لرو، مور ټول اړتیا ور څه لرو؛ نور او غر د روح غذا ده. شکر خدایا پردي شیبه!

\*\*\*

شپه پخه ده. زمور فزيکی غري هم ورو ورو آرام کوي. دغو غرو کړی ورځ خپلي چاري بني سرته رسولي، او اوس ارامي او چوپتيا ته ليواله دي. د لاسو، پښو له آرام پاتي کيدلو سره سترگي او غورونه هم آرام کوي، ذهن هم ويديري، خاطري او انگيرني هم هيريږي؛ خو په دې لوی سکون کې د مور دننه نور حواس راويښيږي. مور د بلې سترگي له لاري نه پيژندلی ځمکې او هستی گورو. مور بدن نلرو خو گورو. پښي نلرو، خوگرځو. خوله او ژبه او غاښونه نلرو خو غريږو. غورونه نلرو، خو اورو. مور هيڅ څرگند حسي غري نلرو، خو هرڅه حس کو، حنا گلان، رنگونه ښکلاوي، او ددغه جنت ټوله تجربه وريا ده او دا زمور لپاره الهی ميلمستيا ده، نو زه هم تاسو او ځان پريږدم چې د خيال په سترگه د اسمانونو په ميلمستيا ووځي.

\*\*\*

مور د غر سندربول يو. مور د غر روباب او شپيلی، ويلون او سرنده ياستو. مور خپل اصل غروو. غر زمور اصل دی. غر په مور کې بهيري. د مور زړه پر هغه زاړه او لرغوني شاعر ټک دی. شاعر زمور د زړه دنيا په خپله مينه خوځوي، او مور مينه کوو، ځکه چې پرته له مينې هيڅ شی وجود نلري. ټول غرونه مو د مينې لپاره دي. نومونه مو د مينې په لور پلونه دي. مور په مين کلام سره د مينې کيهان ته ور درومو.

\*\*\*

غر عاشق دی. غر عشق دی. هر غر په معشوق پسي يوه ورکه چيغه ده. مور غريږو، ځکه د عشق په کور پسي لاره نيسو. غرونه زمور پلونه او گامونه دي د هغه سپين يار په لور. مور په غر کې بيرته کور ته ستنيږو. غر دکور لاره پيژني، او دادی بيا هم پل پورته کوو.

\*\*\*

مور بي له دې چې پوه شو، د غر په لور لاره وهو. مور د غر په وزرو سپاره يو. غر زمور کور دی. غر زمور جنس دی. غر مور راوري او پرايښی يو، او دادی په غر کې لاره وهو. پر مور د مينې غر شوی. پر مور د مينې غر راځي او مور د مينې غر چاپيره کړي يو. مور خو، د خوب پر وزرو الوزو، خپل سپين کور ته ستنيږو. اه کور خو همدلته دی. کور خو زړه دی. شاعر هم زړه دی. مينه هم د شاعر او زړه گډه سندر ده. راځی غور شو، خپل زړه ته غور شو. د زړه شاعره وايه زه نور نه غريږم، زه نور نه غريږم.

\*\*\*

ژوند او چاري مو هغسي چې الله يې غواړي. او مور هرڅه الله ته سپارلي، هرڅه د الله دي. مور ژوند لرو، کورنی لرو، چاپيريال او هيواد لرو او ريښتيني دا چې خدای لرو. خدای دا ټوله هستي جوړه کړي او دا لوی ډگر زمور ښوونځی دی. مور ددی پوښتني خواب پيدا کوو چې ژوند د څه لپاره دی؟ له اسمانونو څخه د روح ليري کيدل او په ماده او مکان او زمان کې ميشته کيدل د څه لپاره دي؟ او يوازي همدا شيبه يې وخت دی چې تر ټول ستره زده کړه وکړو. هو که هرڅه د خدای په نامه، د خدای لپاره او د خالصانه مينې له مخي سرته ورسو، نو د ژوند لويه روژه به مو نيولي وي. ذهن ترکنترول لاندې ولره او ټول پام د خدای پر حضور راټول کړه، د هستی د مکتب بيړنی فصل همدا دی.

\*\*\*

روژه او ذهن پاک ساتل زمور په زړونو کې د مينې رودونه راويښوي. مور روژه پرځان، پرخپلو حواسو او پر خپل ذهن جوړه کوو چې د زړه کور اباد کړو. مور سپين زړه د دنيا تر ټولو خوراکنو او ميوو او شهوتونو لور گڼو. مور د دنيا دکور ترڅنگ د زړه کور جوړو. زمور ټوله ښکلا په زړه کې پټه ده. ايا کله زړه ته ورغلي يو؟ مور چې د ذهن او حواسو روژه نيسو، نو د د غر او رڼا سمندر دننه غيږه را ته خلاصوي او مور پر مور د نور او کلام خوراک کوي.

\*\*\*

د مادي شپې د چوپ اقليم په دننه کې زمور د غر او صوت کاروان تردی شيبې له تاسو سره د ابدیت په لور لاره ونيوه. مور غر راوري او غر مو مخکښ دی. غر مو تگلوری دی. غر مور وربولي. مور د غر په پلو او زينو د ورک کور لاره نيسو. مور خو، ټول څو. دادی اروا ستر کاروان دی. مور هغې خوا ته څو چې د مينې او بقا کور مو دی. مور د مينې په لور منزل وهو. ايا دغه غرونه چې مور يې کاروو؛ دومره ښايسته دي چې د مينې هيواد ته پښه کيږدي؟ اه هينه، مينه يوازی کلمه ده چې د کور ور به پيدا کړي. هو مور مينې پيدا کړي يو. مينه مو بقا ده. مينه ده چې پايو. مور مينه يو؛ پيدا مو کړه؛ مور ټول د مينې له جنس څخه يو. برکت دی وي پر دې پيژندنې! بس لويه خبره همدا وه، غور به شو چې زمور په تل کې ويده مينه څه سرودونه را ته غروي!

چنانکه خواننده گان ارجمند اطلاع دارند، وحید قاسمی، از سه دهه بدینسو به حیث هنرمند مستعد، در بخش آوازخوانی و آهنگ سازی در کشور عزیز ما افغانستان مطرح است. تلاشها و کارکرد های هنری ایشان تا اکنون نشان داده که وی یک آواز خوان ساده آماتور نیست، بلکه توانسته است از داشته ها و میراث های علمی و هنری پدر کلان خویش ( استاد قاسم افغان ) در راه تکامل هنر موسیقی سرزمین ما بهره گیری کند. قاسمی در سال های اخیر، سفر هایی به افغانستان داشته و افزون بر برگزاری کنسرت های دلچسب در کابل و ولایات کشور، به مطالعه و تحقیق مزید پیرامون موسیقی محلی نیز پرداخته که خوشبختانه تا حال دستاورد هایی هم داشته است.

اینک ما، با ایشان گفتگوی ویژه یی داریم که پیشکش می شود:

پرسش: وحید قاسمی! به اجازه ی شما، از مقدمه گویی در اینجا می گذریم و خواهش می کنم در مورد کار کرد های هنری تان و این که چه زمانی همکاری های تان را با رادیو و تلویزیون افغانستان آغاز کردید، برای خواننده گان ارجمند اندکی معلومات ارایه نمایید؟

پاسخ: در سال ۱۳۵۶ هجری، با تشکیل گروه موسیقی به نام « شاین» که با همکاری دوستانی به نام های عبدالله قاسمی، قاسم قاسمی و توریالی نواز در کابل صورت گرفت، کار را با اجرای موسیقی ( پاپ ) و به کار برد آلات موسیقی غربی و رعایت استاندارد موسیقی غرب آغاز کردیم که از همان طریق، آهنگهای وطنی و خارجی و نیز آهنگ هایی که از ساخته های خود م بود تقدیم علاقه مندان می نمودیم. چنانکه برای مدت دونیم سال، یک سلسله کنسرت ها را در دانشگاه کابل، لیسسه ها، سینما پارک، سینما زینب، گوپته انستیتوت، سفارتخانه های مقیم در کابل و برخی از محافل خصوصی و عمومی اجرا نمودیم. خوشبختانه شیوه کار هنری ما در آن سال ها، مورد استقبال مردم و به خصوص نسل جوان کشور قرار گرفت. چنانکه هنرمندان جوانی که بعد از این شروع به کار کردند، از همین شیوه پیروی نمودند که به تشکیل گروه هایی مانند: گروه باران، گروه گل سرخ و غیره منتهی شد؛ و اما، همکاری من با رادیو، تلویزیون افغانستان، با نواختن گیتار و همراهی گروه آماتور رادیو تلویزیون در سال ۱۳۵۷ آغاز شد.



صحبت اختصاصی با وحید قاسمی

آواز خوانان  
و آهنگسازان  
کشور



پرسش : اعضای این گروه کی ها بودند ؟

پاسخ : اعضای گروه آماتور رادیو تلویزیون در آن سال عبارت بودند از ببرک و سا، مسحوریمال، فواد طاهری، خلیل صمیمی، عبدالله اعتمادی، چترام، عمر شکیب و اینجانب .

پرسش: میتوانید نام بعضی از آهنگ هایی را متذکر شوید که در آن سال ها به ثبت و نشر رسانیدید؟

پاسخ : البته کار گروه متذکره تقریباً دو سال دوام داشت و اگرچه طی این مدت کار های هنری زیادی صورت گرفت، ولی از آن جمله، چند تایی که به یاد مانده مثلا، " ته زما یار نشی " به آواز رحیم غمزده، " باده ها خالیست خالی " به آواز احمد ظاهر، " تو عمر دو باره " به آواز امیرجان صبوری، " من قصه ی دل گویم " با آواز وحید قاسمی و عمر شکیب، ترانه ی کودکان به نام " آسمان رنگ تو است قشنگ " و غیره بود .

پرسش: لطفاً در مورد تحصیلات رسمی و آموزش های هنری تان بگوئید ؟

پاسخ : تحصیلات رسمی را در دانشگاه کابل و در بخش زبان ادبیات دری در سال ۱۳۶۵ هجری به پایان رسانیدم و اساسات موسیقی شرقی را از کاکایم استاد یعقوب قاسمی و پدرم یوسف قاسمی آموختم . ولی ابتدایی ترین آموزشها پیرامون

موسیقی غربی را از استاد «سر مست» و تیوری موسیقی غربی، اساسات آرمونی و اکورد را از ببرک و سا فرا گرفتم.

پرسش : تا اکنون چه تعداد آهنگ ها در آرشیف رادیو و تلویزیون کشور دارید ؟

پاسخ : حدود چهل آهنگ در رادیو و بیست آهنگ تصویری در آرشیف تلویزیون دارم .

پرسش: باوجود آنکه آواز خوانی و آهنگ سازی باهم تداخل بنیادی دارند، ولی در عین زمان دو بخش جداگانه از کار کرد های هنری اند، یعنی یک آواز خوان نمی تواند در عین زمان آهنگ ساز هم باشد، در حالیکه شما باوجود این که آواز می خوانید، آهنگ ساز مستعد هم هستید ، پس ممکن است بگوئید که کار آهنگ سازی را چه زمانی آغاز کردید ؟

پاسخ: اولین آهنگ را در سال ۱۳۵۷ ساختم که مطلع شعر آن چنین بود : " دل را به ناز از کفم آن لاله روگ گرفت " و شاعرش آقای « نوید » است. این آهنگ در همان سال به سندیدو های رادیو افغانستان به ثبت رسید و آواز خوانان به سبک کارم علاقه مندی نشان دادند و به ساختن آهنگ برای آنان ادامه دادم . چنانکه پسان ها آهنگ های دیگری برای «محبوب الله محبوب» به مطلع زیر ساختم : " بسته جان نا توانم را به مویی " که شعر از نعیم میر زاد است . آهنگ " اشکم ولی به پای عزیزان چکیده ام " که شعر از روی معیری است و توسط خانم سلما خوانده شده نیز از ساخته های من می باشد، چنانکه همین اکنون، یک بخش عمده ی کار هایم را آهنگ سازی تشکیل میدهد .

پرسش: کتابی را به نام " فوقو برگ چنار

" که توأم با یک حلقه سی دی بوده و مشمول شماری از ترانه های زیبای کودکان افغان است، مطالعه کرده ام و سی دی آنرا هم شنیدم که بیانگر کار مشترک شما و دوستان دیگر بود . می خواهم بپرسم که آیا شما پیشینه کاری با کودکان و آشنایی به ادبیات و موسیقی خاص آنها داشتید ؟

پاسخ : من در سال های ۱۳۶۰ هجری، برای مدت چهار سال معلم موسیقی در کودستان شمله و شیر پور بودم که تجارب خوبی از آن دوران به دست آوردم . در مورد کتاب و سی دی که شما از آن یاد کردید، باید بگویم که در سال ۱۹۶۷ میلادی کتاب حاوی ترانه های کودکان به همکاری وزارت اطلاعات و فرهنگ و خانم «لویس پاسکال» امریکایی نژاد به چاپ رسیده بود. مگر متأسفانه این کتاب به مرور زمان از دسترس خارج شده جز اوراقی چند، آنهم کهنه و فرسوده چیزی از آن باقی نمانده بود . بنابراین، خانم لورین سکاتا پژوهشگر امور موسیقی شمال افغانستان، مرا به خانم پاسکال معرفی نمود و پس از آن من و خانم پاسکال تصمیم گرفتیم با پشتیبانی انجمن آینده و جغرافیای بین المللی ، این مجموعه ی ترانه ها را مجدداً گرد آوری نماییم که به همکاری گروهی از کودکان افغان مقیم شهر تورنتو و تعدادی چند از کودکان مقیم امریکا و حمایت والدین آنان به کار آغاز کردیم . از متن اصلی کتاب، هشت ترانه را باز سازی نمودیم که چهار آهنگ آن از ساخته های استاد غلام حسین و چهار دیگر آن از ترانه های کودک بود . باید افزود که چهار ترانه ی دیگر شامل این کتاب، عبارت از دیالوگ های کوتاه کودک است که در زبان



# آلتین غونډی

پوهاند رزاقی نریوال

پورگان) جوزجان یا شبرگان په پنځه کیلو متری کی د مزار شریف دلوی لاری په کینه خواکی پرته ده .  
 دا غونډی د یوې بلې غونډی چی ایمیشی تپه ورته ویل کیږی په دوه متری کی پرته ده په ۱۹۷۸ افغانی او شوروی لرغون پیژندونکي په دې بریالی شول چی هلته د سیمه ایزو حکمرانانو ، پاچهانو او شهزادگانو شپږمهم قبرونه را برسیره کری له نوموړی قبرونو څخه ۲۱۶۱۸ توتی طلا ، نقره ایز او برونزی

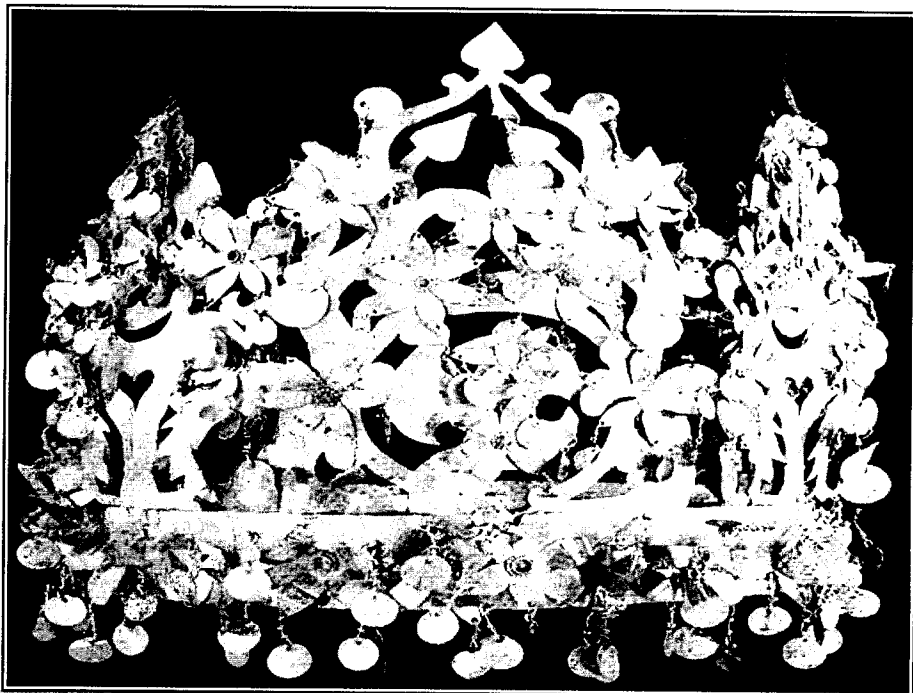
جوزجان کی موقعیت لري نو هلته ورته ځینی آلتین غونډی او ځینی ورته طلا تپه وایي . او داچي ولی په طلایه او یا آلتین تپي شهرت پیدا کړی دی علت یی دادی چی ددی غونډی د ځینو بر خو د وېجاړ توب او دزمانی په تیریدلو سره د لرغونی زمانی د طلایي فرا گمنتو نو (توتو ) د زیات شمیروکشفیدلو له کبله پري ددی سيمي خلک دي ته و گمارل چي د طلا تپي نوم پري کیردي .  
 آلتین غونډی د شبرغان (اسه

لکه چي څرگنده ده زموږ دگران هیواد لرغونی گران بیه آثارچي څوکاله دمخه د ننداری لپاره اروپایي هیواددنو اوامریکاته وړل شوی ، اوس یی ننداری په امریکاکي هم پای ته رسیدونکی دی نو څه رنگه چي دا آثار له آلتین تپي څخه تر لاسه شوي وي لازمه لیدل کیږی چي په دې اړه یو څه معلومات وړاندې شي:  
 دآلتین کلمي ته په از بیکی ژبه سره زر (طلا) ویل کیږي او آلتین تپه په مجموع کی د سرورزو غونډی یا طلا تپه یادیږي ، داچي دا تپه په

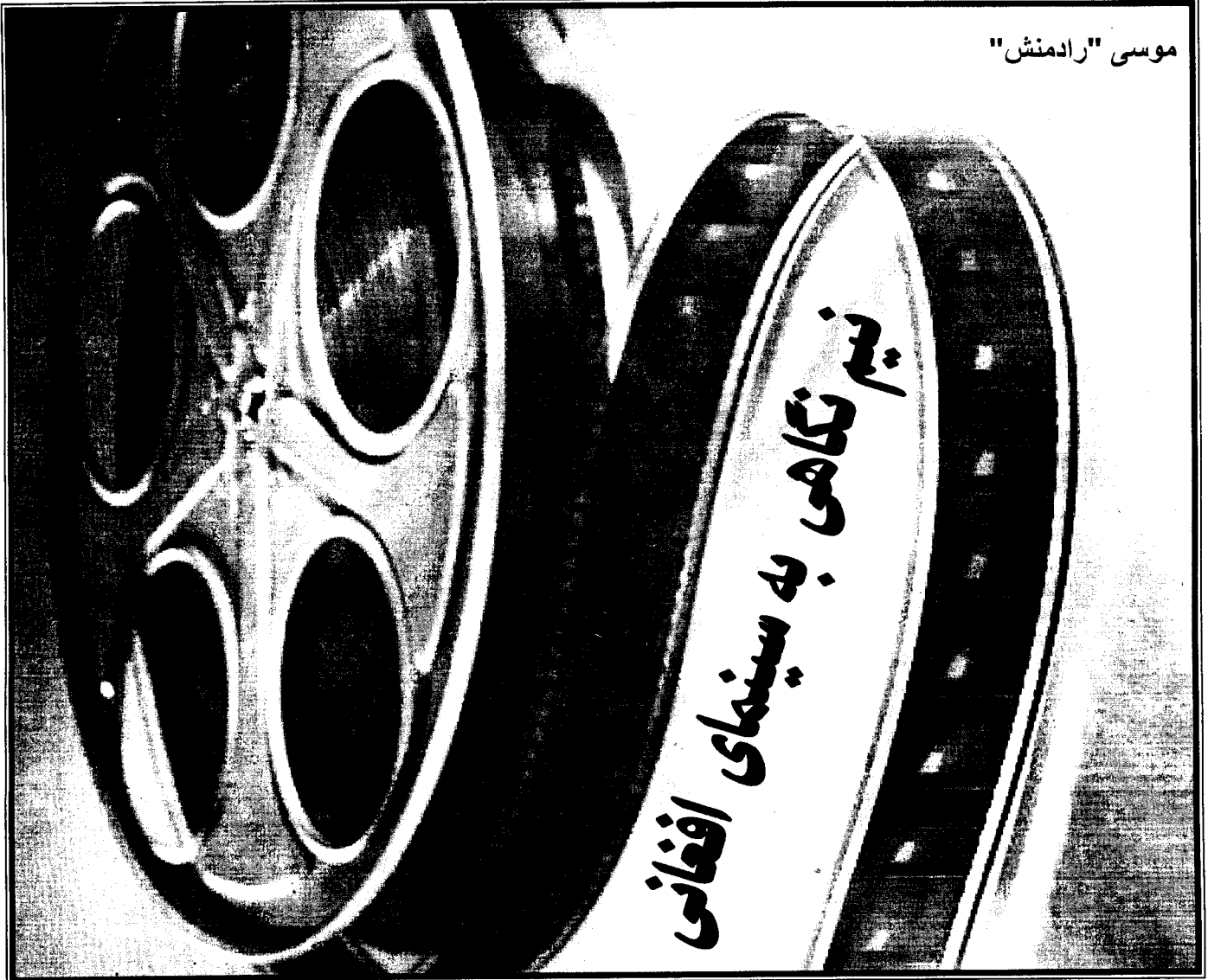
قبضی په لاستوکی په برجسته ډول له سرو زرو اچول شوی دي دهنری جوړښت له پلوه دابنماران چي لکی او سړی په متناظر ډول دی په واقعیت کی دپاچا د هیبت او پرتم انعکاس ورکونکی دي وروسته تر هغی چي د تزئیناتو او جوړښت له نظره د طلا تپی په آثارو کی لیدل کیږي ، ددي ورته والی زیاتره څرگنده د گندهارا په دیکور اتیف ( دیکوریشن ) په خر گنده توگه لیدل کیږی په تیره بیا د بنامار تلبور د طلايي پانی برجستگی لکه طلايي تزئینات له دی جملی ورنه کړی ، غوروالی په طلايي کمر بند کی طلايي ټاپونو ورته والی لری . طلا تپه زموږ د هیواد د لرغونو سرشارو فرهنگي شتمنیو یوه بی ساری بیلگه شمیرل کیږی او دهغی یو شمیر بی ساری او قیمتداره آثار له ۱۳۸۶ کال راهیسی د نړیوالی نندارې مورد گیرخیدلی دي چی همداوس دامریکا د متحد ایالاتونو په ځینو ایالاتوکی د نندارچاینو د پوره دلچسپی ، وړ آثار دی .

دهغو په پای کی د شبرغان د گاز د جر قدق څانگه پرته ده چي شاوخوا کوروندي او ساختمانونه یی د جگړو او پوځي عملیاتو په وجه ویجاړ او یا له منځه تلل دي . په دی سربیره د التین تپی څخه څه لیږی یچک تپه ( gemehik-Tepa ) پرته ده او داهم هغه تپه ده چي دپوځی موضوعگانو د کنیدلو په مهال یی زیاته برخه ویجاړه شوی ده . د موجوده سندونو په بناد بنامارانویا ( Griefon ) سمبول د طلا تپی په کشف شوو آثارو کی شته دی . دچاقو او پیش

آثار له یو شمیر رومی ، پارتی او هنری سکو سره یو ځای لاس ته راغلل . طلا تپه د ساختمانی سبک او پلان د ترلاسه شوو آثارو له مخی د منځنی آسیا جنوبی آثارو سره ورته والی لری . دایمشیک (ایمشی) په غونډی کی په ۱۹۶۹ م دو باره کنیدنی یی پیل شولی ، ددی غونډی لومړنی سطح له پورته څخه د لاندی خواته په کوشانی دورې پورې اړه لري ددی تپی په سیمه کی نوری تپی هم شته دی چي دهغی سیمی د اوسیدونکو له خوا په بیلا بیلو نومونو یادی شوی او



موسی "رادمنش"



ایجادگری نمایند، اسباب مهیا کردن، مرکز پانهادی را برای تصویرسازی به وجود می‌آورد. خیالات، ایجاد مفکوره برای غنای هنر و فرهنگ، هماهنگی برای پیشبرد ساختارهای فیلم در کشور، میان حلقه‌ای از شایقین هنر سینمادربهارسال ۱۳۵۴ هـ ش ۱۹۷۵ جوانه زد و با تفاهم وحدت نظر، آقایان هریک : انجینر لطیف احمدی، مرحوم تـور یالی شفق، عـارف مراد، عمر صدیقی، عبدالرحمان

کنیم، همواره با وجود سطح تصویر آگا هیم و هرگز از آن دور نمی شویم. اما هنگام تماشای فیلم اتفاق دیگر می افتد، ما به جای توجه به سطح تصویر به دورن فضای تصویر روی پرده (اکران) می رویم فضایی که بسیار واقعی و سه بعدی می نماید. همین گمانه زنی، تخیل، فکر کردن، تجسم یابی، و حضور ذهن برای مباحثه میان همفکران و دوستان که می خواهند،

«اندری بادن» منتقد فرانسوی در کتاب تأثیرگذار خود با عنوان «سینما چیست؟» برای توصیف این حس بینندگان فیلم که خود را در همان موقعیت زمانی، مکانی فیلم روی پرده می بینند، از اصطلاح (حضور) استفاده کرده است، حضور چیزها و امور را به شکل که رخ می دهند، منتقل می کند، کیفیتی که نه نقاشی و نه عکاسی قادر به انتقال آن نیستند، وقتی تابلوی نقاشی یا عکاسی را تماشا

خواننده عزیز! ممکن تا به حال کودکی را دیده باشید که به منظور تجسم فکری و ذهنی اش روی زمین دراز کشیده و آدمک های زاده تخیل یا اسباب بازی اش، جلوی چشم هایش را گرفته و با آن ها بازی را به اجرا بگیرد. بنیان بصری فیلم ها نیز بر همین منوال استوار است، در واقع این کودک مانند فلمساز، با تجسم تصوراتش را تخمین زده قالب بندی کرده است.



قول انجینیر لطیف احمدی مسوول آریانا فلم ایجاد نمودند . ما وحدت نظر ، نظریات خود را باهم متحد می ساختیم ، بیگانه کی دورنگی میان مارخنه نداشت ، خالصتا " فخر فروشی نداشتیم ، هرکدام در جمع بندي تدارکات ، تجهیزات تخنیکي انتخاب سوژه ، قدر دانی وارزش دهی از کوچکتزین کار نابزرگترین کار برای اکمال اثر سعی مجدانه به خرج داده و هر فلمی را که ما تهیه و تولید می نمودیم ، فکر می نمودیم که هر کدام ما درساختار آن سهم مساویانه داریم . افتخار از نویسنده (فلمنامه نویس ) کار گردان اثر تهیه کننده ، ( مدیر تولید) ، فلمبردار هنر پیشه گان ، همه و همه دست به دست هم امور را با مسوولیت بیش برده و به آفرینش اثر اقدام می نمودیم تا اثرروی اکران ( پرده ) اقبال نمایش یابد و مردم از تماشای فلم لذت ببرند .

زیرا در آن زمان این چنین روش وهماهنگی که خود جوش بودند و یک حلقه ای که اندیشه را در رشته ( تصویروسینما) منعکس می نمودند، خیلی جالب وقابل درنگ است . به پندارند با این که اگر هنر فلم وسینماگری با اندیشمندی ، تصویر گر فضیلت های انسانی و نمایشگرانندیشه سالم اجتماعی با شد بدون شک ، این گام های استوار و این هنر بزرگترین و بهترین هنرها بوده و همچون چراغی فراراه آدمیان برای اندیشنده گی ، جوینده گی و راهیابی است .

ادامه دارد

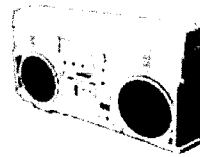
مراد، داکتر عبدالخالق قیوم و نذیر بهبود زاده که مسوول نذیر فلم بودن ، موسسه فلمسازی آریا فلم را بنیاد گذاشتند و امتیاز را از وزارت اطلاعات وفرهنگ وقت به دست آوردند .

در آن زمان ، این موسسه به خاطریکه بنیه اقتصادی ضیف داشت ، نخست به ساختار های فلم های کسوتاه اشتهاری ، از موسسات تجاری بطری آریا ، بوت اهوو نوشابه کوکاکولا را منحیث فر آورده صنایع ملی کشور در دست تهیه وتولید گرفتند .

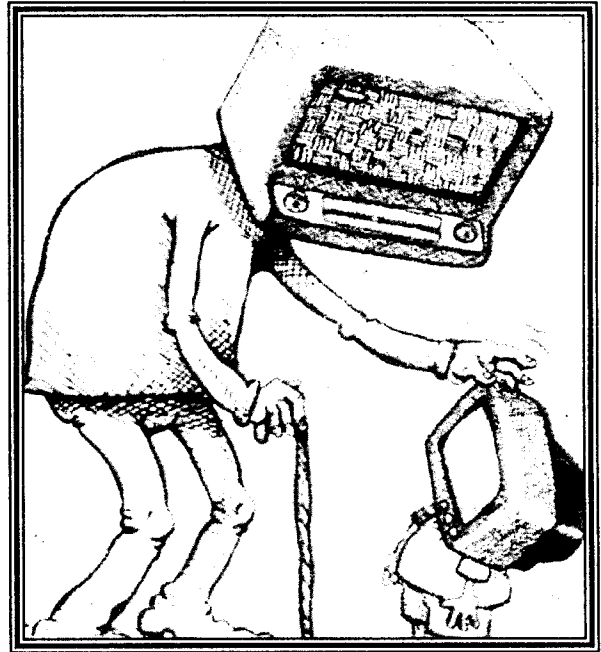
دیری نگذشت که بااین حلقه پر جوش ، عناصر فعال و بادرک دیگر همچو فتح اله پرنس ، ایوب معصومی ، اکرم خرمی ، محمدجان گورن ، سمیع مونس ، بصیره خاطره ، مینا شفق ، نوریه ، هما ، خورشید، حمیده، تورپیکی ، فقیبر نبی ، عارف الدین ، معرفت شاه ، نصیر القاس ، ناصر عزیز ، صبور توفان ، ابراهم طغیان شاه محمود شارق ، شاه جهان و قادر فروخ ، قادر طاهری ، عبدالله وطندوست که یک گروه کارباهمی وصمیمانه ، صادقانه جهت بر آوردن هدف دریک فضای خیلی توان مند ، موسسه را به سوی آفرینش ، پرمحتوا به سوی تصویرگیری میلان دادند و آثارمی از تولیدات موسسه آریانا فلم در سیر سینمای افغانی نخستین فلم رنگی در نوار ۳۵ ملی متری فلم داستانی ( سیاه موی و جلالی ) ، مجسمه ها می خندند ، غلام عشق ، مزرعه سبز گناه، را باکار پیگرانه و دوستانه ، یکی ، پی دیگر با اعتماد و هماهنگی به



# د طنز نن او پرون ته خُغلنده نظر



د هيواد د بياوړي طنز لیکونکي محمد عمر ننگيار سره مرکه پوښتنه: په افغانستان کې د طنز د تاريخ په هکله څه ووايست. دغه ادبي، هنري ژانر تر ننه پورې کوم پړاوونه يې وهلي دي؟  
 خواب: د طنز ژانر چې په انگرېزي کې د Satire د لفظ سره معادل شمېرل کېږي په نړۍ او په ځانگړي توگه د افغانستان په ادبي هنري بهير کې ځوان ژانر دی او په تېره بيا په پښتو ادب کې خامه خوله ماشوم گڼل کېږي. د پښتو په شفاهي ادب کې په بېلابېلو فورمونو کې د ډېر پخوا نه طنزي څړيکي ليدلې شو. د ساري په توگه وايي ډېر کلونه پخوا څو تنه د هيواد ښاغلي پوهان او ليکوال په لغمان کې د استاد الفت صاحب مېلمانه ول. مازديگر له کوټې نه ووتل څو د باندي د کوربه دکور شاوخوا د ښکلي شين طبيعت ننداره وکړي. مېلمنو هلته ليرې وليدل دوه خره سره غاړه په غاړه شوي دي د مېلمنو نه يوه الفت صاحب ته مخه کړه او ورته يې وويل:  
 :گوره په خـــــــرو کې هم الفت شته. هغه وځنډل او خــــواب يې ورکـــــــر: هو لــــکه زه چې په تاســــو کې يــــم .  
 ويل کېږي چې په پښتو کې د طنز د بنسټ ډبره خوشحال خان خټک ايښي ده، درحمان بابا دا بېت هم د طنز ښه بېلگه گڼل کېږي :  
 څه عادل پاچا پيدا شو او رنگريز د دين غمخــــور خپــــل پلار تــــري په عدل په فتوا وژنی خپــــل ورور او وروسته استاد الفت په نظم او نثر کې ډېر ښه طنزي آثار له خانه پرې ايښي دي چې دالاندي بېت يې د ساري په توگه وړاندي کوم :  
 نن په يــــو پسي روان سبا پــــه بل پسي خي کله په ريــــري پسي خي کله اوربل پسي خي خو زما په يادښت د هجري شمسي په شپږتمو کلونو کې عبدالمنان ملگري ميرزا حميدي، کاتب پاڅون، استاد طلا باز حبيب زي، ډاکتر واحد نظري، محمود نظري او کله هم ما د پښتو ادب د معاصر بن په چمن کې دخپلې وسلي پورې کار کړی دی چې په وطن کې دروان ناورين او دهغه ناوړه اغېزې د ادب او هنر په چاپېريال کې دغه ادبي، هنري تگ لوری يې څه پخ کړی او خېني وخت يې هم په ټپه ودرولی هم دی، ځکه په دې برخه کې د پام وړ لاسته راوړني نلرو .  
 پوښتنه: د طنز د اهميت اړ اغېزې په هکله کومو ټکو ته زيات ارزښت ورکوی؟ ولې لا تر اوسه پښتو طنز له سطحې څخه ډېر وړاندي نه دی تللی او لا هم په ژورناليستيکي لومو کې لاس او پښي وهي؟



خواب: طنز په کتابی غندنه او په رموز پوهونه ده یا دا چی طنز دبیان هغه ډول دی چی خدا او توکی په جامه کی دنوش ونیش تومنه ولري. د طنز دنده داده چی فردي او ټولنیز فسادونو او عیبونه د خلکو د پوهونی او خبرېدو له پاره په ټکلی هنري انځور د خپل اندازی څخه ستر وښایی او خپله د عاطفی څخه ډکه خبره دلوستونکی په ذهن کی دمنلو وړ وگرځي. په طنزي لیکنو کی که چېری نیشخند او توکی د ابتدال او اضمحاک پولي ته نه وي رسېدلی د طنز اغېزه بډای کوي. ځکه چی طنز یو ظریف هنر دی باید چی تل دی خونده ټوکو، سپکو فکاهيو چی د هجو او هزل په بازارکی خریدار لــــري پاک اومنزه وي . د طنز بل اساسي او جوړونکی عنصر خدا ده څرنگه چی وایی خدا د ژوند مالګه ده نو ځکه خو په دغه ادبي ، هنري ژانر کی آگاهانه خدا یوه مالګینه او په زړه پوری خدا ده. په خای او مناسبه خدا همغسی چی د طنز د تومنی جوهر دی په هغه کی د ترڅو حقایقو دبیان پیاوړی وسیله ده .

طنز لیکونکی خپل مقصد د ابهام په لافه کی رندانه پېچي خو چی لاپسی اغېزمنه شي. طنز لیکونکی په ظاهره کی سری خندوي چی دا خدا د زړه سوی له مخی ده که څه هم لوستونکی خپه کوي خو خندوي بی خو په اصل کی

فکر کــــولو ته پی اړ باسي . د طنز ساحه هزل او هجوی ته ډېره پراخه ده ،طنز لیکونکی تر هزل لیکونکی ډېر لیری وینی او سوچ پــــری کــــوي . هزل هغه شعر یا نثر دی چی چا ناندې ناروا وایی یا هغی توکی دي چی داخلاق او ادب خلاف وي . هجو بیا په لغت کی د چا دعیبونو غندنه ، ته وایی یا په نېغه د چا عیب او بد ویل دی. خو په لنډ ډول وېلی شــــو چی طنز د دوستانو د روح خندول ، هزل د اورېدونکو خندول او هجو د بد کړو کوونکو له پاره سلاح ده طنز، هجو او هزل دری سره خدا لري خو د طنز خدا ترڅه ده څوک په چرت کی اچوي، د هزل خدا د ساعت تېری خدا ده او د هجو خدا بیا د کرکی او دښمنــــنی خــــندا ده . ددی تعریفانو له مخی په ډاګه ښکاري چی طنز د فانتازیو او ډراماتیکو جوړښتونو په ډرلودلو سره قوي او ژور هنري انداز لري ځکه خو ددغی هنري ، ادبي فورم سم کارول گران کار دی او د گوتو په شمار لیکوالو ورته مخه اړولی ده چی څوک لکه زه په سطح او څوک بی تل ته ورنږدی شوي دي. او نه یوازی په ژورنالیستیکی فورم کی بلکه په ډېرو نورو هنري ، ادبي قالبونو کی طنزي لیکنی کوي . پوښتنه: لــــومړنی طنز مو کله ولیکل او ولی دی ادبي ژانر ته

مو مخه وکړه؟ آیا د ادب په نورو برخو کی مو هم طبع آزمویلی ده او که نه، ما کله کله له تاسو څخه شعرونه هم اورېدلي دی؟

خواب - مخگی له دي نه چی طنز لیکلو ته زړه غټ کړم ، کله چی دکابل پوهنتون د فلسفی او ټولنیزو علومو د پوهنځي محصل وم، د محصلینو د کلتــــوري پروگرامونو د جوړېدو د پاره د محصلینو یوه ډولس کسيزه کمیت جوړ شو ښاغلو استادانو هر یو جنید شریف او مرحوم شهید دکتور شجاعی بی پالنه کوله او ورسره جوخت دپاندوی ټولنی کی هم داسی یوه کلتوري کمیته جوړه وه چی ما په دواړو کی ګډون درلود او هلته می په لومړی ځل د سټډنټ ډپاره ډرامی لیکلی او په خپله می هم د لوبغاري په توګه په کی برخه اخیسته .

په هغو کلونو کی زمور کلتوري کمیټی ډېری نندارې جوړې کړی دا هنري نندارې نه یوازی دکابل پوهنتون په ادیتوریم کی بلکه د پارک سینما او زینب نندارې د سینما پر سټژونو کی مو کابل ښاریانو ته وښودې او ان خبره مو ولایاتو ته هم ووته دساري په توګه زابل ، کندهار او هلمند ولایتونو کی مو خپلی هنري نندارې وښودې. ددغو کمېټی تمثیلي پارچو او ډرامو لارښوونکی گرامی استادان عزیزالله هدف او استاد بیسد صاحب ول چی زمور سره بی

ډېری خــــواری گاللی وی چی ورنه تل مشکور یو. په همدغه کلونو کی یانی په کال ۱۳۵۶ هجری شمسي کی دافغانستان رادیو دهنر او ادبیاتو څانګه اعلان خپور کړ چی دغه څانګی ته مینه وال وروسته د یوی آزموینی څخه مني زه او زما څو تنو ملګرو دغی آزموینی ته چمتو شو او په پای کی ۱۲۰ تنو څخه یوازی نږدی ۱۴ تنه ترې بریالی راووتل چی په دغه بریالی ډله کی زه هم ښه برېښدلی وم او هماغه وو چی د هنر او ادبیاتو د پښتو ډرام او دیالوګ په څانګه کی کار وروسته د ورځنیو زده کړو څخه پیل کــــر . هلته د عبدالمنان ملګري، استاد فضلي، کاتب پاڅون، استاد رفیق صادق، داوود فاراني او امین افغانپور سره له نږدی آشنا شوم او له هر یوه څخه می په خپل وار څه څه زده کول، کال دوه می په دغه څانګه کی تمثیل او وروسته له څه مودی می تمثیلي پارچی ، رادیو ډرامونه، او د رادیو پرله پسې داستانونو سربېره کورنی ژوند، بزګر او کارګر خپرونو ته می دیاوګونه هم لیکل، په همدغه کلونو کی می دبانډنیو لیکوالو خپنی آثار په پښتو وارول او د رادیو ډرام او یا هم د رادیو پرله پسې داستان په توګه د وخت د رادیو څخه خپاره شول. همدا شان دشبیتمو کلونو په پیل کی می کله چی دتلویزیون د پاتی ۶۴

# شناسایی کارمندان موفق RTA



خانم محموده صایم کارگردان برنامه شب هنگام هنر و ادبیات تلویزیون یکی از کارمندان با تجربه و سابقه دار است که تقریباً ۲۳ سال از زمان کارش در ساحه تلویزیون می گذرد.

خانم محموده در عرصه انتخاب موزیک متن و تصویر مصمم و پرتلاش است. در ابتدا، برنامه هایی چون: از هر چمن سمنی رادیو و اکنون برنامه شب هنگام تلویزیون و برخی برنامه های فوق العاده را به مناسبت های مختلف تهیه و کارگردانی می نماید. سلامتی و پیروزی برای وی خواهانیم.

بخش می نمایند. باید گفت که تهیه کننده گی یک هنر است و فن نیست هر کار هنری از زمانی شروع می شود که فرد، آن کار هنری را تجربه کرده باشد. به اساس این گفته، خانم مسعوده فروز احمدزی کارمند اداره هنر و ادبیات رادیو از کودکی به شنیدن رادیو علاقه مفـرط داشت و زمانی که شامل مکتب شد از صنف ۷، ۸ همکاری قلمی خویشرا با برنامه های رادیو افغانستان آغاز نمود. و پس از فراغت از لیسه آریانا در سال ۱۳۶۶ شامل کار رسمی در اداره هنر و ادبیات رادیو افغانستان شد.

در آغاز کار آموزشی و عملی برنامه سازی را با تهیه کننده گان مجرب در تهیه و جمع آوری مطالب و ثبت آغاز کرد، سپس به طور مستقلانه تهیه کننده « پیام صبا گاهان » و برنامه هایی چون: زمزمه های شب هنگام رادیو را به پیش می برد. خانم مسعوده از پرودیو سران موفق و سابقه دار رادیو می باشد. موفقیت شان را در این عرصه خواهانیم.



اداره مجله آواز برای ارج گذاری از خدمات کارمندان فعال و مستعد که همواره در پشت کمره تلویزیون و میکروفون رادیو محتوا و مواد برنامه را به نگارش درمی آورند، و آن را آماده بخش امواج نشراتی می سازند، شناسایی می نماید. معدود کسانی هستند که با آن آشنایی داشته و همه تصویری نمایند که مجری یا گوینده برنامه را تهیه نموده، در صورتی که تهیه کننده گانی که برنامه هارابه صورت زیبا و سلیقه های مختلف را در نظر گرفته و با همکاری انجینیران تخنیک در بخش ثبت آماده

نصیرالله یعقوبی در سال ۱۳۵۱ خورشیدی شامل «مکتب سیاه گرد» و لسوالی غوربند ولایت پروان شد و در سال ۱۳۶۰ شامل انستیتوت معلوماتی و تکنالوژی مخابرات و سپس از سپری نمودن پنج سال دروس مسلکی در رشته رادیو تلویزیون با درجه نخست شامل خدمت عسکری شد. در سال ۱۳۶۸ در عرصه رادیو تلویزیون ملی مقرر و تا اکنون که مدت ۲۰ سال می شود در بخش تخنیک فرستنده ها از جمله فرستنده تلویزیون، ورکشاپ مرکز ترمیماتی فرستنده های موج کوتاه و موج متوسط بکه توت ، وظایف یش را موقفانه پیشبرده و از مدت ۸ سال بدین سو به حیث مدیر عمومی فرستنده های بکه توت اجرای وظیفه می نماید . خدمات مثمیری را در نشر و پخش نشرات رادیو تلویزیون انجام داده است .  
برای آقای یعقوبی سرفرازی کامل ثمننا داریم.



حنیفه واحد مختار فرزند عبدالله واحد در سال ۱۳۴۷ در شهر کابل در یک خانواده روشنفکر چشم به جهان گشود.

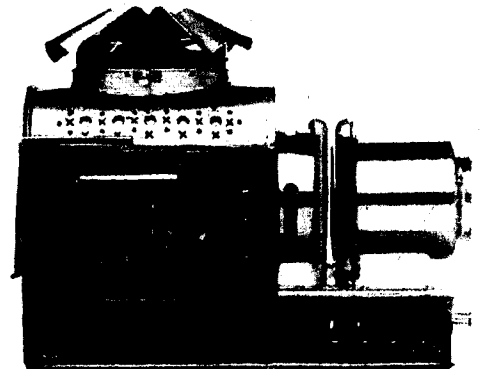
وی پس از صنف دوازدهم لیسه مریم در سال ۱۳۶۲ با رادیو تلویزیون ملی به همکاری خویش آغاز نمود سپس در سال ۱۳۸۱ به حیث گـوینده و در رادیو تلویزیون ملی مقرر شد و از آنزمان به این طرف با علاقمندی و با قبول شرایط دشوار که در کشور حاکم بود به وظیفه خود ادامه می دهد خانم واحد مختار که از مدت ۲۶ سال به این سو با رادیو تلویزیون ملی همکاری دارد تحسین نامه های بی شماری را در جریان اجرای برنامه های

رادیویی و تلویزیونی دریافت نموده است و اکنون هم بهترین برنامه هایی چون پرتاووس ، رادیو، زمزمه هایی شب هنگام رادیو و تلویزیون ، مشعلداران هنر در تلویزیون ، شهر ما خانه ما ترانه ها و سخنها ، یکدسته گل ، یک شاخه و چند گل ، سرویس های خبری رادیو و تلویزیون ، قرانت برنامه های دست اول در رادیو و تلویزیون ، تبصره های سیاسی و برنامه های ادبی ، ذوقی، تفریحی و سیاسی را در بیرون از محوطه رادیو تلویزیون به شکل رسمی به پیش می برد. حنیفه واحد مختار ازدواج کرده و دوپسر و دوختر دارد .



## د سینما د هنر مځینه

(مانند عقاب) یو په زړه پوري مستند فلم دی چې معموله اصطلاح ددې راز فلم لپاره (هنري مستند فلم) دی چې هنري اصطلاح دهغو صحنو څخه دی چې دایرکت سوي دي. دا دیوي وري انجلی کیسه ده چې دی کلي دهلکانو دخبرو په اور یدو سره دا هم تصمیم نیسي چې دکور څخه دخپلي کورنی له اجازي نه پرته دکابل ښارته ځي او هلته دهغه کال داستقلال د جشن په زړه پوري مراسمو او مناظرو په ننداره بوختیږي چې په مستند ډول اخستل سویدی او ورسره (مناظر) یو ځای سوي دي. د فلم نوم د نجلی دخواست څخه اخستل سویدی، چې غواړي دبانې غوندي والوزي او توله شیان دپورته څخه وويني، ددې فلم دچاپ چاري هم په هند کې تر سره کيږي، د(عشق و دوستي) او (مانند عقاب) فلمونه دهیواد دهنري فلمونو دتولید په لاره کې دخوانو سینماگرانو د پټو استعدادونو دراوبینیدو او پرمختیا



لپاره ښه لارښود اوبیلگي وي، دوخت او شرایطو په نظر کې نیولو دنیمگرتیا سره سره دپام او ستاینې وړ دي.

تردې وروسته، دخلکو د غوښتنو دوخت او زمان دغوښتنې دخوانو او روښانفکرو فرهنگیانو دهغو او تلابن له مخي دلومړي ځل لپاره په ۱۳۴۴ کال دمطبو عاتو دریاست په تشکیل کې د فلم اخستلو او عکاسي عمومي مدیریت جوړشو چې بیا وروسته یې دافغان فلم موسسي په چوکات کې په کار او فعالیت پیل کړ. دغه موسسه لومړي دخبري فلمونو په جوړیدو، ددولتي غونډو د پرائستلو او بهرته دشاه سفرونو ته انعکاس ورکوي چې بیا وروسته دهنري فلمونو تولید ته لاس اچوي. ددې موسسي دلایراتورپه برخه کې امریکایي، ترکی، فرانسوي او هندي معلمینو د دريو کلو په موده کې عملي او نظري زده کړي ور کړي.

لومړنی تولیدي مستند خبري فلم چې د افغان فلم په لابراتوار کې جوړ سو د ۱۳۴۶ هـ ل کال په ژمي کې د افغان فلم دافتتاح نه مخکې جوړ سو چې دیوگوسلاویا د جمهور رئیس مارشال تیتو د سفر څخه کابل ته وو چې په ۲۴ ساعتو کې یې ټول مراحل تر سره سول، ددې لنډ فلم مسلکي کارکونکي (فلم اخستونکی سونه رام تلوار او محمد اسحق ستارزاده دلایراتوار په برخه کې سلیم نورزي، سلطان استالفي، سیدمصطفي، سیدکریم روفي، گل

احمدطیب، منناژور محمد انور صابري او سوند مین عبدالرحمن صفتي و.

په همدې ترتیب د افغان فلم ځانگي کرار کرار دهنري فلمونو په تولید کار پیل کړ چې دافغان فلم تر څنگ یو شمیر اشخاصو د فلمونو د تولید امتیاز دوخت اطلاعاتو او فرهنگ وزارت څخه په شخصي توگه تر لاسه کړ. په همدې ترتیب د فلم جوړوني هنر او سینما زموږ په هیواد کې خپله لاره ورو ورو او په مقدماتي ښه تر سره کړه او ټولني ته یې د خوانو سینماگرانو او تازه کارو استعدادونو ورپه برخه کړل، چې دهغوي هنري کارونه زموږ دهیواد د فلم جوړوني او سینماوگرافي په برخه کې ښه لاسته راوړني دي.

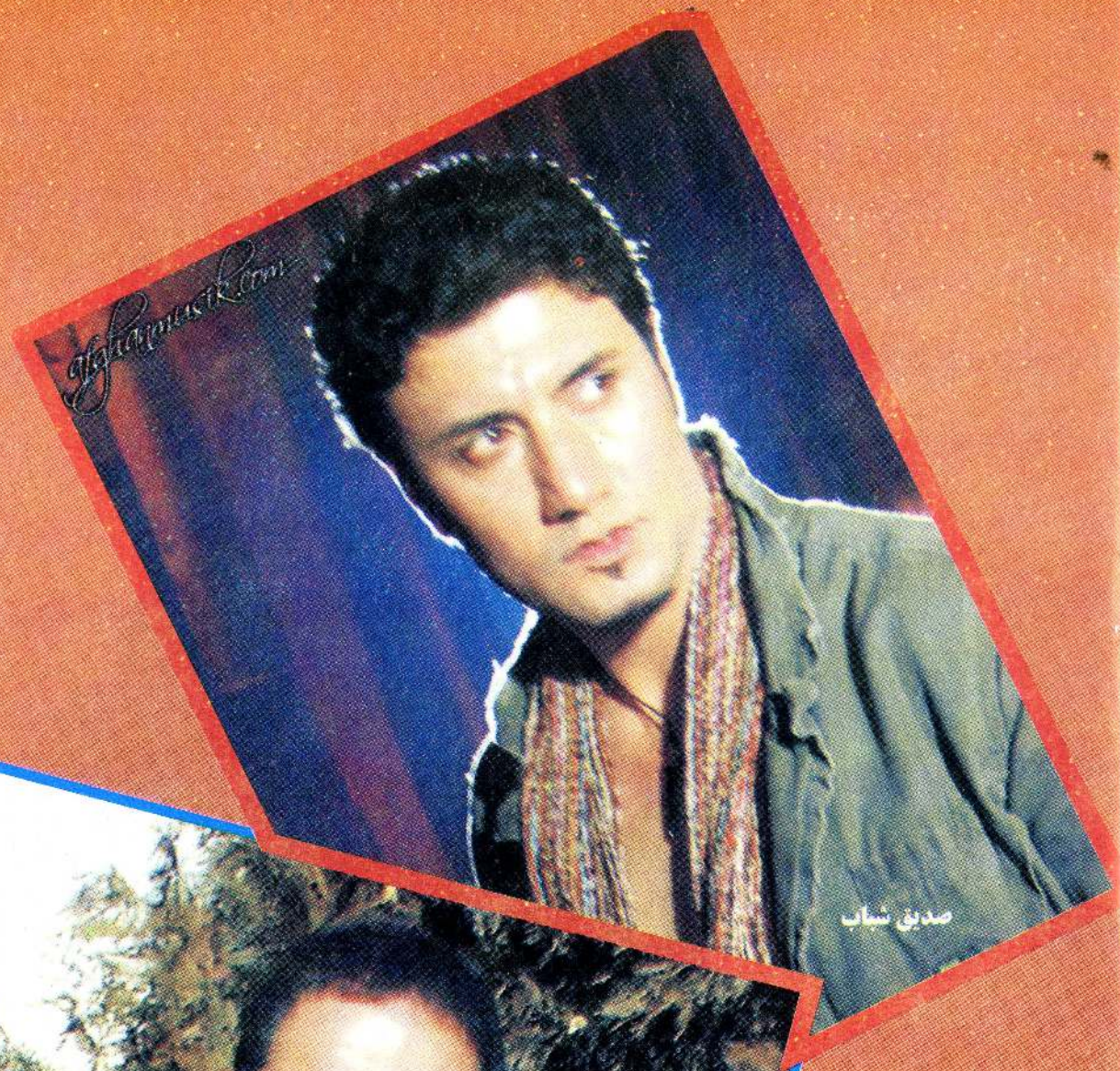
(مانند عقاب) له فلم نه وروسته بیا دپنځو کلونوپه بهیر کې هیڅ هنري افغانی فلم نه جوړیږي خو په دغوکلونو کې دیوي ملي سینمائي هستی دجوړیدوله پاره په دولتي او غیر دولتي کچه د پام وړ اقدامات پیلېږي. چې له هغه جملې څخه دخینوسینما یی کورسونو دایریدل، و خارج ته د سینما په برخه کې تحصیلي بورسونو ته دمحصلینو استول، اوله خارجیانو سره دخینو مستندو او هنري فلمونو کې دافغانی سینما گرانو برخه اخیسته ددې اقداماتو ښې بیلگي دي.



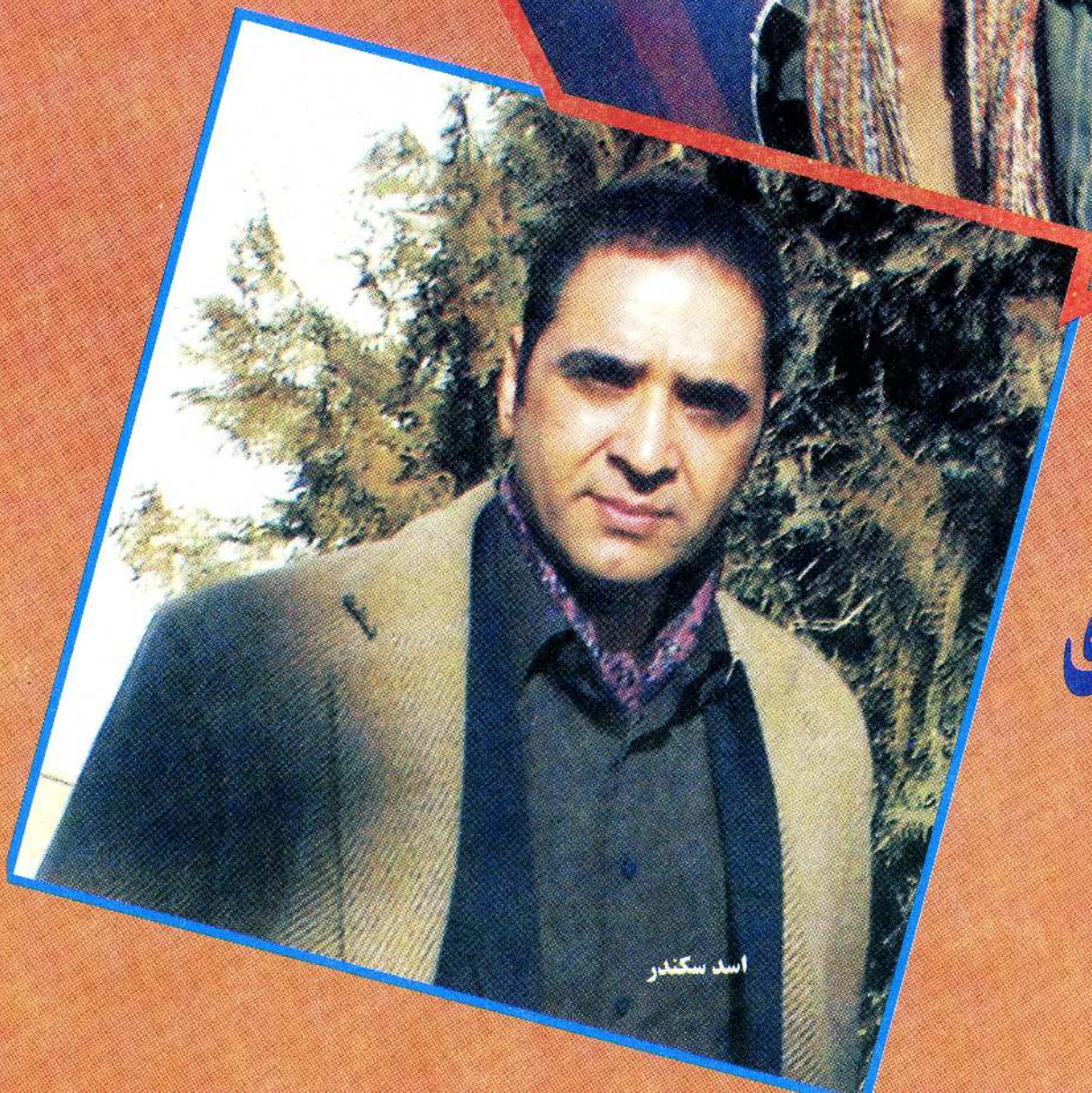


خانم سیما ترانه و محمد عمر رفایی

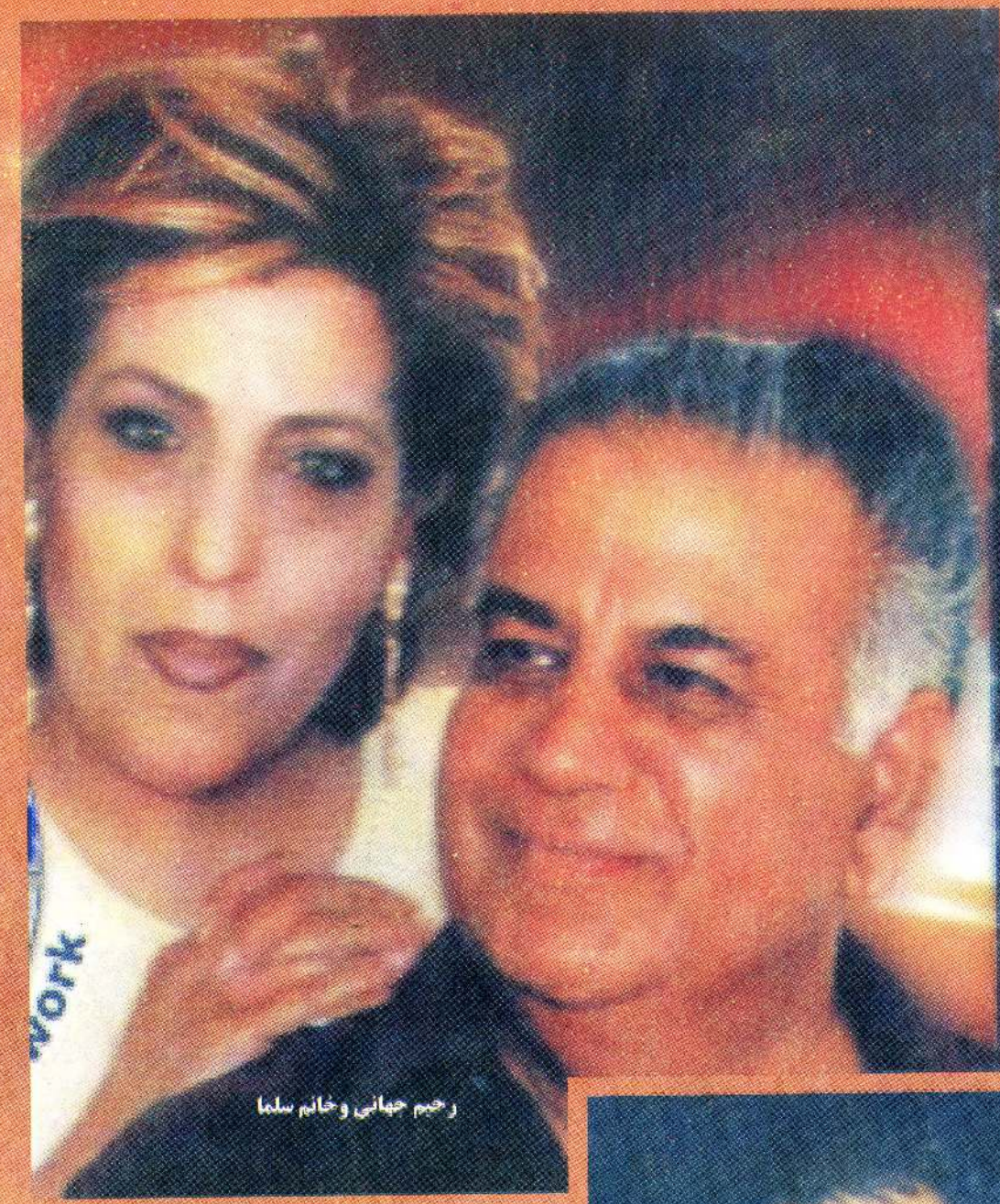




صدیق شیباب



اسد سکندر



رحیم جهانی و خانم سلما



لطیف ننگر هاری

# ال بوم ه نری







## قصه‌ها

ای دلم از صحبت اهل دیوان معذور باش  
 موندنی بنا اهل دل بگریز و بس مسرور باش  
 بند ظلمت را شکن از دست و پای خسرو بکن  
 با ضمیر روشن ای دل، زیر چتر دستور باش  
 تا به کی دست هلو و حرص ویرانه کند  
 تیغ قانع را مسدود ساز و هم معمور باش  
 بر زبان خلق بسوزن صد بلا دار تا به بی  
 عاقبت خواستی به خلوت از همه مستور باش  
 از شراب آب انگوری، ترا برهیز بساز  
 از می وحدت کلهی مست و کلهی مخمور باش  
 نفس جسون زنجیر می بندد دو دستت زینهار  
 در بی قطع هوای نفس چون سساطور باش  
 بر حصول علم کوشش باش تا آری رمق  
 در دیار اهل عرفان ای عقیق منقور باش  
 لطیف عقیق

## لزمانی لیونی

لیونی دزمانی یم که منصوریم دخپل وخت زه  
 چي دحق توره می کنبلی که یونوریم دخپل وخت زه  
 دگریوان کچکول می ډک کر دحسرت په ملغلرو  
 چي له اوښکو خیرات غوارم خومجبوریم دخپل وخت زه  
 دزخمی پرهرپه شونډوښکلوم دغم خیالونوه  
 دخپل تن په سرورتیاکوپروت رنخوریم دخپل وخت زه  
 یوملنگ یم بیسرسی ، له دنیا بیزاره سوي  
 ستا دنورپه میومست یم چي مغروریم دخپل وخت زه  
 شیخه خه الله دي مل شه زه یوغریم نه نریریم  
 دپیغام په خیر ملنگ یم خوباتوریم دخپل وخت زه  
 عبدالاحد پیغام

## روح آزاد

غریبان را به احسان یاد کردن  
 مریضان را به درمان شاد کردن  
 یتیمان را سرشک از رو گرفتن  
 بنای مسکنت بر باد کردن  
 اسیران را ز پسا زولانه کندن  
 جهان ایمن از بیبنداد کردن  
 برای راحت و آسایش خالق  
 تمام عمر عدل و داد کردن  
 به بیگس غم شریکی ها نمودن  
 به مفلس سیم و زامداد کردن  
 به تدریس و به تعلیم و تعلم  
 ده ها شاگرد را استاد کردن  
 خزان جور را از بیخ کندن  
 بهار معزلت بنیاد کردن  
 به خلق تشنه گان آبی نشان دادن  
 زمین خارها را آباد کردن  
 نباشد آنقدر در خور دحسین  
 که روحی را ز غم آزاد کردن  
 احمد ضیا قاری زاده

### سید عبدالوصاب

نه شاعر نه زه ادیب یم

دی بازار کی زه غریب یم

که خه هم په دغه باغ کی

د بنایستو گلو طالب یم

شاعری دعوه ره نکرم

دی مقام خه بی نصیب یم

گاهی زه که اشعار وایم

خویرمن زره سره قریب یم

شاعری بنایسته دنیا کی

زه بی نظمه بی ترتیب یم

خود و روند په دغه لار زه

دیر محتاج د یو طبیب یم

هر دیده که عبرتی نگیرد کور است

هر شهد که لذتی نبخشد شور است

رختیکه تغییر نپذیرد کفن است

آن خانه که تبدیل نیابد گور است

حضرت پیدل



## غزل

چی له تاسره په ســــر کاندې سودا  
بل به نه وي هسی ما غونډی شیدا  
نه به ما غونډی شیدا وي په جهان کی  
نه به تا غونډی دلبر شي بل پیدا  
ما په صبر تا په جور او جفا وکـره  
ولی نشي د ژړا پــــه خای خندا  
بی دا ستا له مخه کون دی که مکان دی  
بڼه توینه می نه په دا شي نه په دا  
جدایی به دی هیڅ رنگ قبوله نکـرم  
څو می نه وي روح کالبوت سره جدا



لکه وروستو مقدیان وړاندې امام و

ما په تا پسی ده کــــری افتدا

زه یو نه یم درست جهان په تا مین دی

که بادشاه دی ددی دهر که گدا

کشکی خط دی مانیه وما را کـری

چی له ماسره وعده کـري د فردا

زه پخپله په تا نه یم مین شوی

ستا له رویه په ما شوی ده ندا

زه په تا باندې مین یم له ازله

نه چی کـري می نن ورځ ده ابتدا

چی دا ستا د عاشقی په تیغ شهید شم

د "رحمان" غاره به هله شي ادا

د "رحمان" و زیري رنگ و ته نظر کـره

چی مدام په تا پسی کاتــــدی ژړا



## حضرت بیدل

آهنگ جلالیکه بمش زیر شــــود

چون وانگـری جمـال تاثیر شــــود

آن بادهء شعله گــــون که دارد خورشید

در ساغر ماه چــــون رسد شیر شــــود

## فہم وطن نہ رفا الرشا

دغــــریبو بینــــوا څخه خبر دار شــــه

تــــه دخلکو هیــــواد والو سره همکار شــــه

پــــه زیارونــــو زحمتو نو لاس پکار شــــه

تــــه په خپله دوطنــــن بڼکلی معمار شــــه

په راحت کی به بڼه ژوندکــــری خبر دار شــــه

عبــــرت واخله خپل هیــــواد ته وفادار شــــه

ده پــــره دی وطن دبنــــو نه لاس وړ دار شــــه

دستاژ وند او مــــرگ پدی کی ، بڼه وینیار شــــه

دظاھــــرویناواوره بڼــــه بینــــدار شــــه

خپــــل وطن ته وفادار شه خدمت گــــدار شــــه

داوطن خــــو په یوازی نه جــــوړی پــــری

زیار زحمت زمو نــــپر دوطن بڼــــه آبادی ده

مونــــږ به تر څــــو پوری دبل لاسته هیله مندیو

که دی زیار زحمت پــــه خپل لاس وایستــــو

داتیر شــــوی وختــــونه درپــــه یادکــــره

لذت دیدــــر دی په ووطن کی که ته پــــوه شي

خپــــل وطن دی کــــور دی هم کھــــول دی

په هیــــواد کی په دڼه ژوند خاوند شــــی

عبدالظاهر



انکار و جدل به خود فروشان گفتند  
 تصدیق و سلامت به خموشان گفتند  
 آن معنی راحت که جهان طالب اوست  
 حرف است که با پنبه بگوشان گفتند  
 حضرت بیدل

# راز

ورخ کی پنخه و خته به

اول می خدای

دویم جانان

او دریم تا یادوم

لمره پرده می وکره ، رازمی

خپل کره

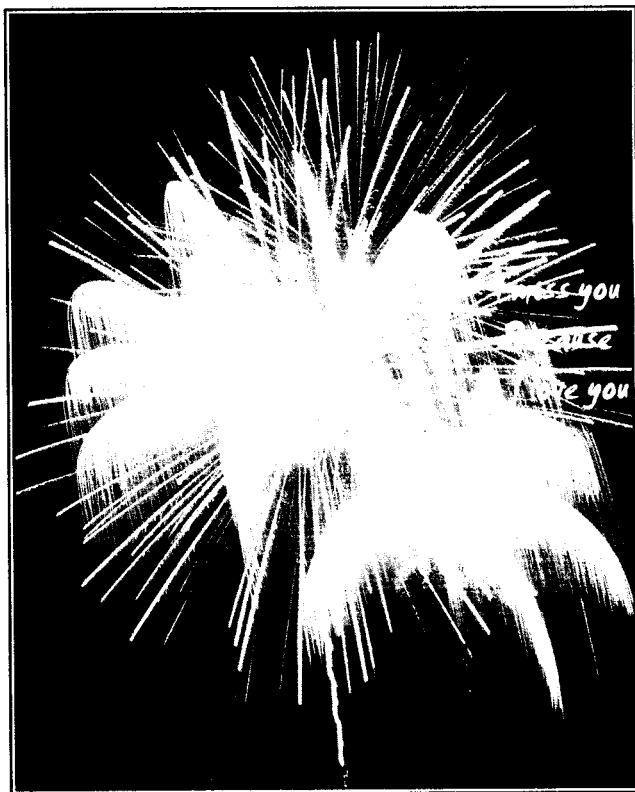
یواخی ته پو هیبری

چی زما په خنوکمی یو دوه

تاره

ویبسته سپین شوی

اجمل تور مان



# هجران

سالها و ماه ها و هفته ها  
 ترا ندیده ام  
 اکنون  
 می دانم  
 درخت تمام فصل خزان  
 چه هجران کشید  
 تا آمدن بهار

ترشکوا فراه وال





عبدالاحد "مرزا"

دستگاه تلویزیون ملی افغانستان که در زمانش از مدرن ترین دستگاه های پیش-تاز در منطقه محسوب می شد ، بر اساس عقد قرارداد میان دولت های افغانستان و جاپان در سال (۱۳۵۵) شکل گرفت. بعد از گذشت زمان معینی و پس از ایجاد، اعمار ،اکمال و نصب وسایل و تجهیزات تخنیکی در حمل سال (۱۳۵۷) به نشرات آزمایشی آغاز نمود.

ترانسمیتر تلویزیون افغانستان در قله کوه آسمایی در ارتفاع (۳۰۰) متر از سطح شهر کابل نصب شده و ارتفاع پایه آنتن آن (۳۰) متر از چهار جهت روی فریکونسی (۲۵/۱۷۵) MHZ —————  
 طاقت (۲kw) مجهز با سیستم برق و



محمد امین یادگاری مدیر عمومی استدیوهای تلویزیون

# ستدیو های تلویزیون ملی

تهویه ، ساحه ۶۰ کیلو متری کابل را تحت پوشش نشراتی قرار داده بود.

اداره مجله آواز به سلسله معـرفی و شناسایی بخش های شعبات مختلف رادیو تلـویزیون این بارستدیو های تلویزیون ملی را به معرفی گرفته و توجه شمارا به خوانش مصاحبه محمد امین یادگاری مدیر عمومی ستدیو های ثبت و کاپی تلویزیون ملی که مدت ۲۹ سال را در بخش های مختلف استدیو های تلویزیون ملی ایفای وظیفه می نماید، جلب می دارد.

سوال- نخست لطف نموده در مورد باز سازی مجدد ستدیو های تلویزیون ملی معلومات ارائه فرمایید ؟

جواب : با روی کار آمدن حکومت موقت ، تلویزیون ملی دو باره آغاز به فعالیت نمود. در سال ۱۳۸۲ خورشیدی مطابق با توافقات (بن) توافقنامه باز سازی تلویزیون ملی میان دولت افغانستان و جاپان به امضا رسید و در دو مرحله تلویزیون ملی باز سازی گردید.

۱- مننار: ستدیو ها از سیستم انالوگ به سیستم جدید (دیجیتال) که کار آن در تاریخ ۸ سرطان ۱۳۸۳ آغاز شد .

۲: نصب دستگاه ترانسمیتر و سپس بخش ساختمانی ستدیو ها که به این ترتیب کار تلویزیون ملی از سیستم کهنه به یک سیستم جدید و معیاری تبدیل گردید .

سوال- : لطفاً در مورد نحوه کار و تعداد  
ستدیوها معلومات دهید؟

جواب: مواد و مطالب جمع آوری شده  
برنامه های تلویزیون توسط انجینیران  
متجرب در ۹ ستدیو به منظور ثبت و  
کاپی و نشر زنده یا مستقیم آماده می  
شود که به صورت مختصر میتوان  
در مورد نحوه کار ستدیو گفت که :

۱- ستدیو اخبار که از ابتداء به منظور  
پخش سرویس های خبری ایجاد شده  
بود که فعلاً نظر به ضرورت  
تعداد زیاد برنامه ها مطابق ، برنامه  
تخنیکی در این ستدیوها ثبت میگردد.

۲- ستدیوی کنترول که از این ستدیونظر  
به ضرورت نشرات صورت میگردد.

۳- ستدیوی پرو دکشن یا ستدیوهای  
مرکزی : از این ستدیو بر علاوه  
از نشر سرویس های خبری از تعدادی  
برنامه های دیگر به طور زنده  
یا مستقیم استفاده می شود .

۴- ستدیوهای Aberol و Aberol در این  
ستدیو ها برنامه های مختلف ثبت ،  
کاپی و ایدیت میگردد.

۵- ستدیوی انانس : این یک ستدیوی  
کوچک پرو دکشن است که در آنجا  
دوبله فلم های هنری ، علمی  
، مستند ، جهان حیوانات ، سریال ها و  
گزارش های روزمره اطلاعات و  
دیگر برنامه های تلویزیون ثبت می  
شود .

۶- ستدیوی HD: این ستدیو با وسایل

مدرن و پیشرفته آماده گردیده که  
متأسفانه کمتر از آن استفاده به عمل  
میآید ، ولی با آن هم در قسمت ایدیت  
برنامه ها از آن استفاده می شود.

۷- ستدیوهای سید مقدس نگاه : در این  
استدیوها اکثر " برنامه هایی از قبیل  
مباحثه ، کلکین ، شب مهتاب ،  
در جستجوی حقایق ، آیین شهر ، فرهنگ  
مردم و شماری از برنامه های  
دیگر ثبت میگردد .

۸- ستدیوی اخبار بین المللی : که  
در آن ایدیت و منتاژ اخبار بین المللی  
صورت می گیرد .

۹- ستدیوی ترانسفر (Tran star): ستدیو  
کاری است که با وسایل و تجهیزات  
تخنیکی آماده شده است . در این ستدیو  
CD, Dvd, VHS و کمبره های  
مختلف کتف با  
دستگاه تلویزیون مطابقت نمی کند،  
به کست های دیجیتال بیتاکم انتقال و یا  
ترانسفر شده و آماده نشر می شود .

سوال- در چند سال اخیر چه تحولات و  
تغییراتی از نقطه نظر تخنیک در ستدیو  
تلویزیون ملی رو نما گردیده است ؟

جواب : تلویزیون ملی در سالهای اخیر  
رشد و توسعه قابل ملاحظه یی نموده و  
این پروسه در حال گسترش میباشد.

بی مورد نخواهد بود به چند موضوع ذیل  
اشاره شود. تغییر سیستم انالوگ به  
سیستم دیجیتال. تغییر سیستم دیجیتال HD  
که سیستم بسیار پیشرفته در جهان

معاصر می باشد. نصب وسایل و  
تجهیزات تخنیکی مدرن و پیشرفته .  
آغاز نشرات ۲۴ ساعته و نشرات جهانی.  
ایجاد ستدیوهای شبکه کمپیوتر برای  
رویت برنامه ها.

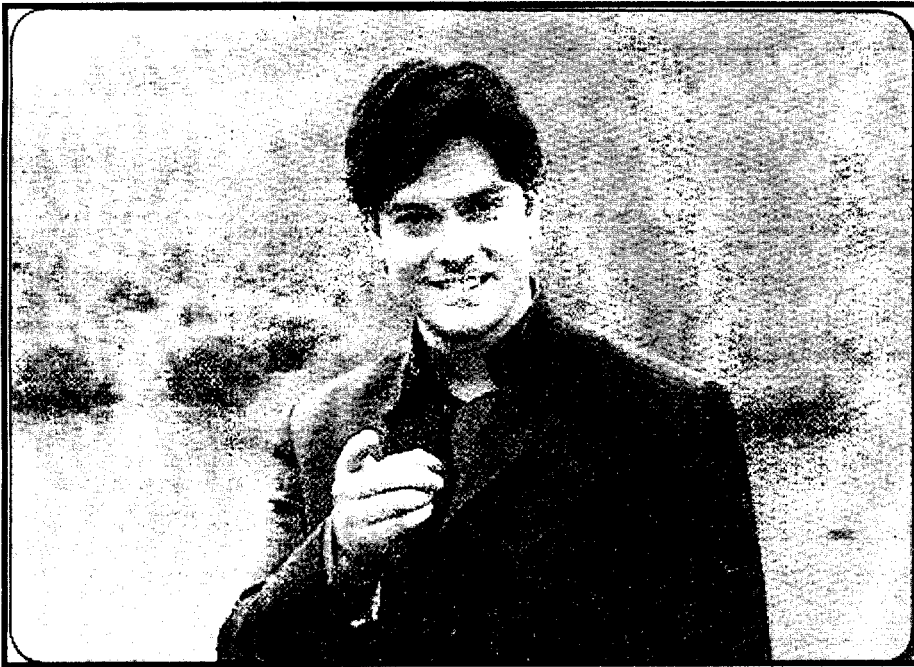
ساختار ستدیو های شبکه دوم نشرات  
( تلویزیون کابل ) که در آینده نه چندان  
دور ایجاد خواهد شد.

سوال- کدام روش در نظر گرفته شود تا  
برنامه تلویزیونی از نگاه نوعیت  
روشنتر و زیباتر جلب توجه کند؟

جواب - اولین جز متصدی ستدیو، این  
است که تحصیل در رشته تخنیکی  
داشته دارای تجربه کافی از جریان  
ثبت برنامه باشد . چهره مجری برنامه  
را طبیعی و زیبا تصویر برداری نماید  
کار بر دبه جای نور در تلویزیون ،  
مهمترین جز تصویر است که توسط  
آن کمره میتواند چهره نه چندان زیبا  
را، زیبا جلوه دهد.

سوال- به منظور بهتر شدن کار در ستدیو  
ها چه پیشنهاد دارید؟

جواب - برگزار نمودن کورس های  
آموزشی کار برد و استفاده از وسایل  
تخنیکی دیجیتال همچنان بلند بردن  
معاش کارمندان زیرا نظر به تنخواه  
کمی که انجینیران تلویزیون ملی دارند  
بیشتر کارمندان متجرب به تلویزیون  
های خصوصی جذب شدند و ما اکنون به  
کمبود کارمندان و انجینیران تخنیکی  
متجرب مواجه هستیم .



نوی لیکوال باید د سناریو تر لیکني وړاندي کومو اړخونو ته پام وکړي .  
لومړني فلمونه بي غره او لنډ وو، سناریو يې نه وه، ډايرکټر به په ذهن کې يوه نقشه برابره کړه،  
د کاغذ په مخ به يې په اختصار سره وليکله ، بيا به يې د فلم جوړولو ته مټي راوغښتلې.  
خو وروسته چې غږن فلمونه راووتل او فلمونه اوږده شول، د سناریو لیکنه د ډايرکټر له کار  
څخه بېله او په ضرورت بدله شوه.

سناریو ته د فلم کیسه ویلي شو، داسی کیسه چې د سینما د تصویرونو په ذریعه ویل کېږي.  
زموږ په هېواد کې د کیسې لیکل نوی کار نه دی، خو سناریو لیکنه نوی هنر دی. دلته تر هر چا  
د مخه ممکن هغه کسان سناریو لیکني ته اقدام وکړي چې د کیسو او ډرامو په لیکلو کې تجربه  
لري. دوی که له کیسې او ډرامې سره د سناریو توپيرونو ته پام ونکړي، کار به يې نیمگړی  
وي.

کیسه په لیکلو سره بشپړېږي او د فلم جوړولو کار د سناریو په بشپړولو سره پیلېږي.  
سناریو د یو هیواد پنځه کلن پلان ته ورته بللی شو. په پلان کې گڼ اټکلونه شوي وي، خو د  
تطبیق په وخت کې بېلابېل عوامل په اټکلونو اثر کوي. که ډېر بارانونه او وري تر پېش بڼې شوی  
اندازی به ډېر غنم ولرو او که بهرنیان مرسته ونکړي د سرکونو د پخولو په برخه کې به خپلو  
هدفونو ته ونه رسېږو.

د سناریو تقدیر هم د مختلفو عواملو په لاس کې دی. د هغې په فلم کولو کې له ډايرکټره رانیولی  
تر یوې فرعي لوبغاړې پورې ټول برخه لري. د دوی ټولو ذوقونه استعدادونه او نظرات ممکن د  
سناریو په بدلولو اثر پرېباسي. په دې سر بېره فلم په ډېرو پیسو جوړېږي. د لگښت زیاتوالی کله  
نا کله ددې سبب گرځي چې د سناریو لوری بدل شي.

سناریو هم هغه خبرې را اخلي چې په فلم کې باید وشي او هم هغه تصویرونه معرفي کوي چې په  
فلم کې یې باید ووینو. د سناریو د تصویرونو په برخه کې د فلم جوړولو په وخت د تغییراتو امکان  
ډېر وي.

یوه لیکنه شاید د کاغذ په مخ قانع کوونکی وي او ډايرکټر ته هم ښه معلومه شي خو کله چې فلم  
ځینی جوړېږي بیا ستونزی پکې پیدا شي.

له پاسنیو توضیحاتو منظور دا دی چې سناریو لیکونکی ته لویه حوصله په کار ده، دده کار د  
شعر او داستان برخلاف، یوازی دده نه دی، په بشپړولو کې یې نور هم شریک دي.

# سناریو به څنگه لیکو؟



معلومات زیاتوي.  
هغه پېښي چې ټکر په کی ډېر دی خو په مکاني لحاظ حرکت په کی لږ وي او تر ډېره حده په یو خای کی رامنځ کېږي. د ډرامی لپاره مناسبی دي هغه پېښی چی تصویري اړخ یی پیاوړی دی، د فلم لیکولو لپاره ښه دي. سناریو د ډرامی په نسبت کیسی ته نژدی ده. کیسه د خبرو اترو او توصیف په مټ په مخ خي او سناریو د خبرو اترو او تصویرونو مجموعه ده. لیکوال چی غواړي نکل یا کیسه په سناریو بدله کړي، د داستاني او ډراماتیک زمان توپیر یی بایدپه پام کی وي. د آدم خان د نکل داستاني زمان له هساغه وخته پیلېږي چی دده پلار حسن خان، زوی نلري او یو ملنگ ورته دعا کوي چی خدای زوی ورکړی خو ددغه نکل ډراماتیک زمان ډېر کلونه وروسته هغه وخت پیلېږي چی آدم خان په درخانی باندي زړه بایلي.

موضوع یو هېډلي او موضوع یی خوښه شوی ده؟  
آیا تر دېرشمی دقیقې پوری د فلم لوری بدل شوی دی؟  
آیا تر نویمی دقیقې پوری د فلم په کیسه کی بل لوی بدلون راغلی دی؟  
د سناریو د لیکلو لپاره تر هر څه رومی موضوع پیدا کړی یعنی دا ومومی چی څوک د څه لپاره، څه کول غواړي او له کومو خنډونو سره مخامخ دی؟  
د سناریو تر لیکلو دمخه اول د اصلي کرکټر یا کرکټرونو اړتیاوی معلومی کړی بیا یی سوانح ولیکی. دا سوانح ممکن په دری څلورو مخونو یا حتی په لس دولس مخونو کی وي.  
د کرکټرونو او په تېره بیا اصلي کرکټرونو په هکله کی د معلوماتو لرل د سناریو د لیکلو په وخت کی زموږ کار اسانولی شي.  
بېتره ده چی د کرکټرونو او په تېره بیا اصلي کرکټرونو په هکله کی بشپړ تصور ولرو. کرکټر باید د ظاهرې بنی، اجتماعي حالت او روحي وضعیت له اړخونو مطالعه شي.  
پاتی ۴۸

ثابتول غواړي؟ (د شکسپیر د اتللو په ډرامه کی ددی خبری د ثابتولو هڅه شوی ده چی حسود او رخه گر بنیاد هم خان تباہ کوي او هم هغه څوک چی خوښېږي یی.)  
د شلم او دېرشم مخ تر منځ معمولاً یو مهم پیچومی وي، یوه داسی پېښه رامنځ ته کېږي چی د فلم کیسی ته نوی لوری ورکوي.  
منځنی برخه (د فلم له دېرشمی تر نویمی دقیقې پوری) د ټکر او مخامخېدنې اصلي ساحه ده.  
د فلم د انټایمی او نویمی دقیقې تر منځ معمولاً له دوهم لوی پیچومی سره مخامخ کېږو او د فلم کیسه نوی لوری خپلوي.  
د منځنی برخي وروستی دقیقې د غوتی پړانستنې (resolution) ته لاره اواری.  
وروستی برخه (له نویمی تر یو سلو شلمی دقیقې پوری) د غوتی پړانستنې لپاره ده.  
د سینما د هنر ځینی ماهران وایي چی ښه فلمونه اکثره وخت همدا ذکر شوی جوړښت لري. د سناریو زده کوونکي کولی شي نوموړي جوړښت ته په پام فلمونه مطالعه کړي او وگوري چی آیا په لومړیو لسو دقیقو کی د فلم په

معلومات زیاتوي.  
هغه پېښي چې ټکر په کی ډېر دی خو په مکاني لحاظ حرکت په کی لږ وي او تر ډېره حده په یو خای کی رامنځ کېږي. د ډرامی لپاره مناسبی دي هغه پېښی چی تصویري اړخ یی پیاوړی دی، د فلم لیکولو لپاره ښه دي. سناریو د ډرامی په نسبت کیسی ته نژدی ده. کیسه د خبرو اترو او توصیف په مټ په مخ خي او سناریو د خبرو اترو او تصویرونو مجموعه ده. لیکوال چی غواړي نکل یا کیسه په سناریو بدله کړي، د داستاني او ډراماتیک زمان توپیر یی بایدپه پام کی وي. د آدم خان د نکل داستاني زمان له هساغه وخته پیلېږي چی دده پلار حسن خان، زوی نلري او یو ملنگ ورته دعا کوي چی خدای زوی ورکړی خو ددغه نکل ډراماتیک زمان ډېر کلونه وروسته هغه وخت پیلېږي چی آدم خان په درخانی باندي زړه بایلي.  
د یوه داستان، داستاني زمانه ممکن پنځوس کاله وي خو ډراماتیکه زمانه یی پنځه میاشتی وي. د اصلي واقعي د پېښېدو وخت ته ډراماتیک زمان وایي.  
د سناریو لیکنی لپاره دری کاره په کار دي: یو دا چی سناریو گاني ولیکو او په ابتدا کی د خپلو هڅو له ناکامی نا امیده نه شو. بله دا چی سناریو گاني ولولو. البته، زمونږ په وطن کی داسی سناریوگاني چی په فن پوره وڅرخي، په آسانه نه پیدا کېږي. دریمه لاره دا ده چی کامیاب فلمونه په دقت وگورو او جوړښت ته یی پام وکړو.  
یو فلم معمولاً دوه ساعته وي. که موږ د فلم هره دقیقه په یو مخ کی ولیکو، یو سل او شل مخه سناریو به ولرو.

په تیاتر کی د لیدونکو او لوبغاړو تر منځ مشخصه فاصله موجوده وي. ددی فاصلی غوښتنه دا ده چی لوبغاړي په نور آواز او فصیح وعرېږي چی نندارچیان یی په خبرو پوه شي. تیاتر خپل خاص دودونه لري او ننداره چی یی له لوبغاړو دا توقع نه لري چی له رښتینانو مکالمو سره سمی خبری خنی واورې.  
په کیسه کی کرکټرونه نه وینو، هر څه په خیال کی انځور وو. دغه شی امکان راکوي چی د داستان مکالمه په اسانی سره له واقعي مکالمی بېله کړو او تر وسه وسه یی د ښکلا او اختصار غوندی هدفونو لپاره استخدام کاندو. په کیسه کی چی دوه کسه له یو بل سره مخامخ شي او خبری شروع کړي، نو اکثره وخت یو بل ته سلام نه اچوي او نه سره متعارف روغبر کوي خو په سینما کی چی مکالمه واقعیت ته نژدی ده، دوه کسه یو بل ته سلام اچوي، روغبر سره کوي او بیا اصلي خبرو ته راځي.  
په سینما کی کرکټر په سترگو وینو. دلته زموږ او کرکټرونو ترمنځ کومه مشخصه فاصله نه وي، کرکټر ممکن دومره نژدی ووینو لکه په کوټه کی چی راسره ناست وي.  
د کیسی او سناریو ترمنځ یو بل مهم توپیر دا دی چی کیسه لیکوال د توصیف له لاری د کرکټر په هکله کی ډېر څه راته وایي او د هغه د زړه له حالونو موخبرولی شي خو د سناریو لیکونکي لاس دومره آزاد نه دی. د سناریو لیکونکی د ډرامی د لیکوال غوندی د خبرو اترو او عمل په ذریعه کرکټر راپېژني. دغه راز د خاصی صحنی یا د مختلفو پېښو د یو خای کولو له لاری د کرکټر په هکله کی زموږ

# تأثیری گذاری



# سینمای افغانی

## نقد بر روال

سینمای افغانی، با پیشینه تاریخی خویش که از فلم «عشق و دوستی و مانند عقاب» آغاز شد و با فلم روزگاران، نخستین تولیدی است افغانی که به راه افتاد و در زمان کوتاه گام به گام موسسات، تهیه کننده گان انفرادی ایجاد و با تولیدات فلم های داستانی هنری و فلم های مستند (داکو منتری) در نوارهای سینمایی ۷۵ ملی متر، ۳۵ ملی متر و ۱۶ ملی متر رنگی و سیاه و سفید، نوار تلویزیونی با ساختارهای متنوع از سینماگران پرتلاش و صاحب آزمون در سطح ملی و بین المللی راه باز کرده و افتخارات را تا آخر دهه شصت به کشور به ارمغان آورده بودند.

دریغ و درد که سینمای افغانی همچو دیگر پدیده های علمی و فرهنگی به مثابه یک پدیده مثبت و تأثیرگذار روی روان تماشاگران از انعکاس سلسله واقعیت ها در چوکات داستان فلم،

اندیشه های انسانی و سازنده، افراد جامعه در گذشت روز گاران شان تلقی می شد. گرچه در آن زمان، از سوی دولتمردان و مسوولین مورد حمایت، پشتیبانی و ارزش مندی قرار می گرفت، بنابر وقوع حوادث و بحران صدمه شدید دید و مدتی از روند تکامل باز ماند و حتی دو پدیده عالی و انسانی (سینما و موسیقی) را حرام دانستند و از حرکت باز داشتند؛ ولی همانگونه که هر شب تاریک روز روشن رادریپی دارد، روزگاران تلخ و بحرانی نیز رخت بر بست و صفحه جدید جهت آرامش فکرو تلاش به وجود آمد، کشور به سوی آبادانی، نوسازی و پیشرفت در عرصه های مختلف ره گشایی نمود که درین روند، سینمای افغانی با یک موج نو و



SalliooN.Info

استفاده از راه خود را دو باره با مساعی سینماگران پیشرو و آگاه و جوانان مستعد دنبال نمود که تا پایان دم مادر ساختارهای فلم بلند و کوتاه هنری، مستند از سینمای مجرب خویش (مردان و زنان) است فرآورده هایی در سطح ملی و بین المللی داریم که عده شان مشمول رقابت در جشنواره های فن آوری معاصر داخلی و بیرونی و امتیازات و افتخاراتی را نیز از آن خود نموده اند.

اما با وجود این گام های استوار و موفقیت آمیز، بعضی از ساخته های فلمسازان ما دارای کاستی ها، نواقص تخنیکی و محتوایی می باشد که نیاز مبرم به راه اندازی نقد و بررسی ها دارد.

در حالی که در گذشته ها آثاری از مولفان عرصه مختلف علمی هنری، فرهنگی مانیز در بوته نقد قرار می

به همراه داشته باشد.

همچنان رونق یابی محافل نقد  
نظر در مورد فلم های افغانی مارا  
به جاده فرهنگ پذیرش می  
کشاند و از جانبی سخن مارا با  
بیان روشن به گوش مسوولین  
امور نیز میرساند تا آثار  
فلمی ما ارزش و اهمیت فراوان  
کسب نمایند.



برداران ما وهمه دست اندر  
کاران سینمای افغانی بهتراست  
نقد را پذیرند و به جریان راه  
اندازی نقد و بررسی که صورت  
می گیرد ببینند و آنرا مخلصانه  
دنبال کنند.

این جاست که تأثیر گذاری نقد و  
بررسی درباره فلم های افغانی  
رواج پیدا می کند و اهمیت آن  
بلند تر و قویتر می گردد،  
فلمسازان ما آرام، آرام متوجه می  
شوند که فردا فلم شان و یا  
اثرشان در پوخته آزمایش و نقد  
قرار میگیرد. پس سعی میورزند  
تا محتاط باشند و در مورد اثر  
خود از نخستین روز اقدام به کار  
، فنی و مسلکی فکر کنند نه  
ذوقی و آماتوروری بلکه همه  
موازین را در نظر داشته دریابند  
تا روی موازین کار و بیش  
فلمسازی در ساختار های خود  
عمیقاً ببینند تا اثرشان عاری  
از عیوب بوده و محاسن را

گرفت و از آن مولفان و  
علاقمدان رشته ها بهتر ثمره می  
گرفتند، نظریات سفید و سودمند  
منتقدان را پذیرفته و در آثار بعدی  
انها در نظر گرفته و تطبیق می  
نمودند. در حال حاضر نقد و بررسی  
در مورد فلم های هنری  
( داستانی ) و فلم های  
مستند ( داکو منتری ) همانطور  
بر اصول نقد بر محور ارزیابی،  
بررسی، تحلیل و تجزیه  
و آنالیز ( ANALIZE ) اثر  
می چرخد، تاسره را از  
تاسره منتقد جدا کرده عیوب و  
یا محاسن اثر را بر شمارد و  
صمیمانه و واقعبینانه مولف یا  
صاحب اثر را به سمت معین  
رهنمایی کند.

بربنیاد این هدف و به منظور رشد  
سینمای افغانی نیاز مبرم به نقد و  
بررسی دارد و کارگردانان  
( فلمسازان ) تهیه کننده گان  
، نویسنده گان و خلاصه تصویر



## کتاب او فرهنگ

پرمختیاری گټو چې نقشبې یې زموږ د تیرو نسلونو له ذهنونو راوتلي. بشر په خپله ذهني کلا کې دیره دی. همدا ذهني کلا یې فرهنگ دی، ددبده یې ده او د هیلو بنار یې دی.

د تخنیک او تکنالوجی د عصر انسان یو ویشلې او ټوټه ټوټه انسان دی. له ده که د کیمیا او فزیک او بیولوجی کتابونه ټول کړې، نو مخامخ د ډبرې عصر ته ور کډه کیږي. موږ ځمکه په خپله فرهنگي هندسه پوښلې. دا مادي فرهنگ انسان پنځولی. نو ښکاري چې مادي فرهنگ ماده دی، هومره چې ډبره، گل، غر، ستوری، او هر بل څیز ماده دی. موږ د مادي-فرهنگي اشباع په عصر کې ژوند کو. انسان لوی کمیت له خپل ذهنه تولید کړی. کمي فرهنگ ورو ورو او ښایي د لوی بشري سرنوشت په پرتله ډیر ژر زموږ کمي تولید د لگښت له کچې لوړ وخیږي او اړ وځو چې ښکلي، رنگ شوي، صیقل او موبنل شوي تولیدات سیندو او سمندرونو ته وغورځول شي، ځکه روان مالي-اقتصادي بحران ددې رنگ کړنګا پورته کړې.

نن زموږ گیلې مړې دي. نن زموږ بدنونه په جامو پټ دي. نن د شپې له پاره هرڅوک تر یوه چت لاندې خوب تیرولاي شي، خو خوند، ښکلا، مینه، ارامتیا، او هغه سوکاله چاپیریال چې زړونه مو پکې وزرې

وکړې او خپل لوی سفر په لور والوزي، چیرته دي؟ موږ چا لوت کړي یو؟ زموږ له خوبونو او خیالونو ډکې شپې چا را څخه غلا کړې؟!

د فرهنگ برخلیک له ذهن څخه راوتې. ذهن څه لري؟! زه چې په هغه ورځ دنیا ته راغلم زما ذهن څه درلودل؟ ننني فکرونه، باورونه، اندیښنې، ښه راتلل او بدراتلل زما په ذهن کې له کومه شول؟ دا زایقه ما څرنگه زده کړه؟ زه څرنگه په دې پوه شوم چې دغه راز ژوند، فکر، باور، اخلاق لرل غوره او د نورو ښه نه دي؟ ما کله دا تجربه کړه چې زه پر نورو اصیل، ژغورل شوی او د ډاډمنې را روانې خاوند یم؟!

### د ذهن هندسه:

زه د ذهن له فزیکي-مادي هندسې او د سلولونو د مرگ او ژوند په اړه څه نه وایم. زما د خبرو لوری د ذهن ذاتي کړه وړه دي. له دې لامله ذهن په څلورو برخو ویشل کیږي:

دوه لومړۍ برخې یې چې مخامخ له فزیکي حواسو سره اړیکه لري او باندنۍ نړۍ د هغو له لارې ذهن ته ورننوځي، د (خوش اینده او نا خوش اینده) یا ښه را تللو او بدراتللو په نامه را یادوو. ددغو دوو برخو کار دادی چې له فزیکي حواسو ترلاسه کړي توکي ښه یا بد وگڼي(روا/نا روا).

زه تازه ماشوم یم، نه مې څه بد راځي او نه ښه، نو څوک ما ته را ښي چې زه یو څه

ښه یا بد وگڼم؟ کورنۍ، کوڅه، ښوونځی، کارځای... پوره پسې ماته وایي چې څه ښه دي او څه بد!

په دې توگه زموږ انگیرنې ذاتي نه دي، بلکې کسسي دي. هغه څه چې زه یې د ښو او بدو په لستونو کې کتاروم، د پلرونو، تیرو نسلونو فکرونه، باورونه، تجربې او ذایقي دي. انسان چې څومره په دې بهیر کې ډوبیږي، له خپل فطرت سره چې نړۍ ته په بې طرفه دریځ گوري، لیرې کیږي.

کرم څه چې زه یې د خپلې کسسي پوهې او معلوماتو له مخې ښه یا بد نوموم، د ذهن دریمې برخې ته ځي. دا برخه د عقل او قضاوت برخه ده. دلته هغه قضاوتونه سر را اوچتوي، چې پلرو او نیکونو غوره بللي. په دې توگه زه د یوه جلا او خپلواک فرد په توگه بې حرکت پاتې کیږم، په ما کې د نورو فکرونه، باورونه او قضاوتونه د عمل جامه اغوندي او زه نو د ځان خاوند نه شوم، زه ژوند نه کوم.

نو انتخاب او قضاوت ما ونشو کړای. نورو، تللو نسلونو، مړیو زما پسرځای قضاوت وکړ. چاته یې مهال او چاته یې هم د چاندماړۍ برخلیک وټاکه.

ددې برخې د کار له بشپړیدلو وروسته د ذهن څلورمه برخه په عمل لاس پورې کوي. دا د ذهن هماغه اجرائي. برخه، هماغه لسرغونې(زه) ده. هغه څه چې ما په عادتې توگه ښه او بد، روا او ناروا، سپین

او تور، اسماني او شيطاني وپېژندل، ددغې برخې له خوا په لوړ غرور د عمل ډگر ته را وځي. نو چې زه دا ډول يرغمل شوی وم، له ما څه وشول؟! له ذهني-مادي فرهنگ څخه څه وشول؟!

موږ هرڅه وموندل، موږ د ځمکې، د سيندونو، غرونو، وچو دښتو، ځمکې کې پټې زيرمې ټول وموندل، خپل بيرغونه مو پرې ورپول، خو د هستۍ خاوند مو ورک کړ. او تر ټولو غټ او ستر را څخه ورک شو. موږ هرڅه وينو، هرڅه اورو، خو هغه نه وينو او نه اورو او نه هغه نيردې را سره شته» هغه سترگې چې ونشي کولای خدای وويني، په څه درد خوري.

هر فعاليت بايد خدای ته يو کار وي... که چېرې په هرڅه کې ښکلا وويني، له هرڅه به خوند اخلي»

دا را نه ورکه لار، دا د هرڅه شته څښتن، او دا لومړنی برخليک به څنگه مومو؟

په خپلو کاغذي مالوماتو څه کولای شو! ذهن تر کومې پورې الوت کولای شي! لارې ته ورتللای شو، خو نه په فزيکي پښو، څښتن موندلی شو، خو نه په فزيکي سترگو! څوک خبر ښايي دا لار له دننه وي. ايا کله مو دننه سر وربښکاره کړی. ايا کوم ځل مو دننه څه ليدلي!

ايا کله مو د خيال وزرې ښه په خلاص زړه او ډاډ سره پرانيستي. يو ځل به وگورو، يو ځل به په خيال کې والوزو، چيرې به ولاړ شو چې ورک شو! نه ورکېږو، خدای هرچيرې شته!!

«خدای ولې د خلقت داستاڼ دا ډول وليکه!» فرهنگ ددې پوښتنې له پاره څه ځواب لري؟

خدای هرڅه ښه او ښکلي پيداکړي. «ذهن په روح نه پوهيږي. د ذهن کلمې خوښې دي. د ذهن ښه او سمبول خوښ دي. لوبه يې خوښه ده. او ژوند ذهن ته يوه کيسه ده، يو داستاڼ دی، چې په هغه کې دنيا ته راځي، يو شمير پيښې تيروي او مري. دا ډول فرد ته ژوند په خپله خدای دی!» نو که له ذهنه واورو، له حواسو را ووځو، په چوپتيا خپل دننه ولاړ شو، ښايي، نه موندلي ځوابونه ومومو.

زه څه يم، څوک يم او ولې يم؟ مړينه د څه له پاره ده، توپيرونه د چا په لاس پنځيدلي دي. هستۍ اشتباه کړې که زما قضاوتونه تياره دي؟ واقعيت لومړنی دی که زما قضاوتونه؟!

فرهنگي انسان همدا هڅه لري، غواړي پوښتنې ځواب کړي، غواړي، خپله معما مانا کړي. او انسان ليکي. يو سل کلن انسان چې وينه او خوب يوه کړې وي، نشي کولای ټول ليکل شوي کتابونه ولولي. خو سل کاله دمخه داسې نه وه، زر کاله دمخه لا نه وه، او لس زره کاله دمخه انسان کولای شول خپل ټول ليکل متن ژر ولولي او نور څه نه وي چې وخت پرې تير کړي. خو نننۍ انسان له ډيرو پوښتنو سره مخ دی که هغه لرغونی انسان چې ښايي يو کتاب، يوه صحيفه يې موندله چې ژوند ور

سره وکړي. بې له شکه هغه څوک نه يم چې ددې ليک له پيلولو دمخه وم. رښتيا چې هره شيبه د اکاهۍ نوې شيبه او بله پورۍ ده.

انسان د واقعيت اوسيدونکی دی. نه واقعيت يا له فزيکي حواسو پټه هستي څه ډول تجربه کيدلای شي؟ د علم، اکاهۍ او معرفت استاذانو تل يا غږ موندلی يا رڼا. غږ او رڼا د نړۍ د هر خلقت څټ ته پټ دي. موږ دغه دوه را نه ورکې سرچينې څنگه موندلی شو، چيرته ورپسې کډه شو، چيرې هغه موندل کيدلای شي.

په دې غير مادي جنس پسې، مادي قلمرونه او مکاني حرکات نه دي په کار. انسان وړوکي کيهان دی. که انسان خان ټول پړانيزي، دغو سرچينو ته لاره مومي، هغه هم په خان کې. نو زه څوک يم چې بله خبره را کتار کړم. بس په همدې به سره جلا شو او خپل فردي کيهان ته به سر وربښکاره کړو.

ماخذونه:

حکمت اک

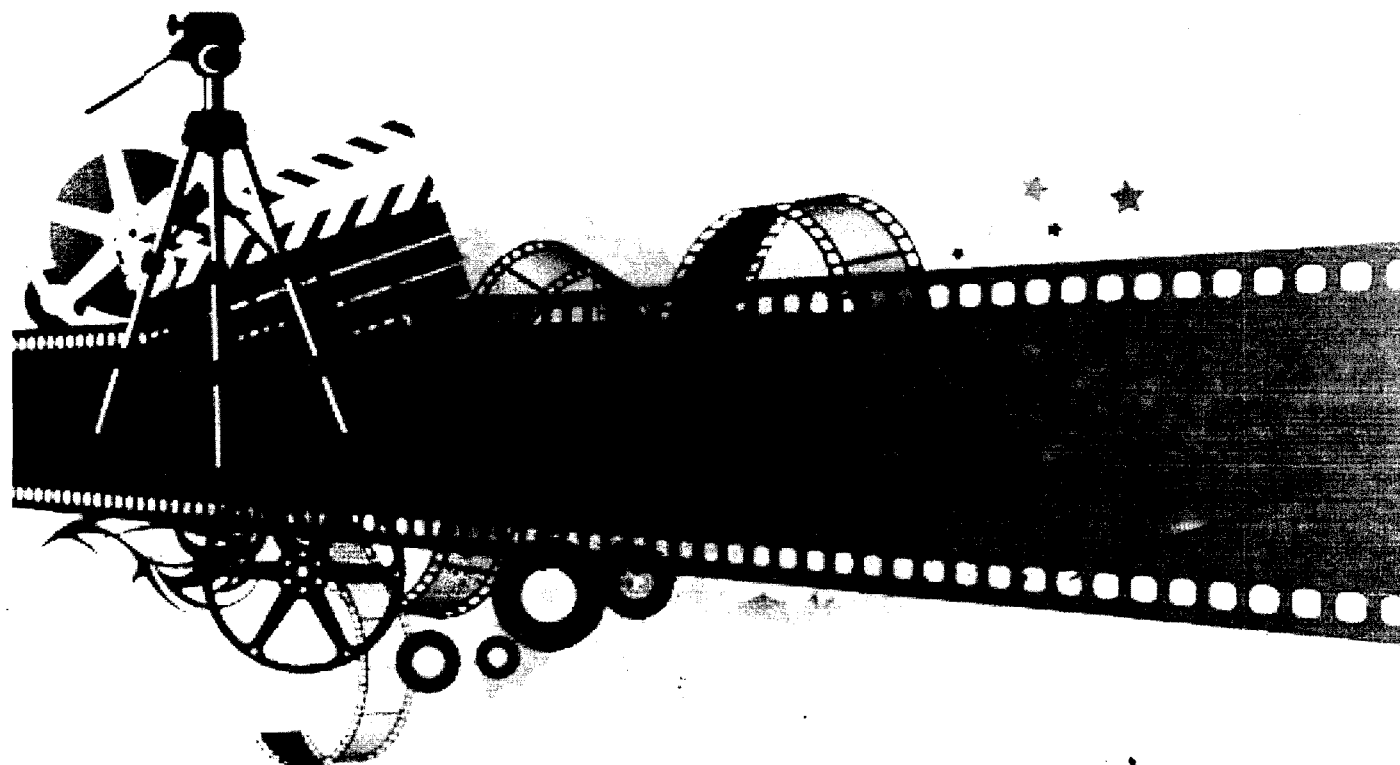
ليکوال: هارولد کلمپ

سخنان ساتيا ساي بابا

ساتيا ساي بابا

مقالات سايت راه جاويدان

خط سوم



### دوو افغاني فلمونو جايزې وگټلې



دوو افغاني مستندو فلمونو يوه نويې نيمې کال کې دمستندو فلمونو يوه فستيوال کې جايزې وگټلې او وستايل شول.

دغه فستيوال دسهما ياد جنم سوبې آسيا د آزادو خبريالانو د ټولني لخوا په نيپال کې جوړ شوی وه.

په دغه فستيوال کې د شپږو مستندو افغاني فلمونو له ډلې څخه د (زندگي درمغاره) او (سرزمين من) دسبا سحر فلم له خوا جوړ شوی ده.

فلمونه نندارې ته وړاندې شوي چې ويل کيږي د ليدونکو د پيرام يې خاتمه اړولی دی.

په خبرکي ويل شوي چې دغه فستيوال دوه کاري برخي درلودې چې يوه يې د فلمونو ننداره کول، او بله يې

دمستندو فلمونو يوه اړه سيمينارو.

### عشق پيری



مجموعه سي قسمت سريال «عشق پيری» تکميل و از طريق تلویزيون ملی افغانستان توليد و پخش شد. قرار است آماده گی به خاطر فلم برداری قسمت های بعدی سريال نیز گسـرفته شود فلم نامه نويس سريال توسط یک تیم که در آن همایون فیروز، عارف بی ریا و غفارظلام اشتراک دارند، نوشته شده است کارگردان صبور خنجی.

غفارظلام، یاسمین یارمل و ترینا حمیدی بازیگران اصلی این سریال می باشد.

## از نبی تنها چی خبراست



« نبی تنها » هنرپیشهء و فلم نامه نویس که بانمایش سریال « بلبل » موفقانه درخشید و نامش سرزبانهاست. اکنون مصروف تهیه فلم مستند (وضعیت گدا های شهر) است. فلم مستندی که قبلاً "تهیه نموده بود، به نام « چرخ اول » در جشنوارهء بین المللی فلم مستند در کابل مقام نخست را کسب کرد.

آقای تنها ادامه سناریو سریال بلبل را نوشته اما منتظر دست به دعا به خاطر تصویب بودجه پولی آن از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ می باشد.

## سریال افسوس



در آینده نه چندان دور، سریال افسوس از شبکهء تلویزیون ملی به نشر خواهد رسید.

آقای امین رحیمی کارگردان سریال « افسوس » در مورد گفت:

این سریال از خشونت، زور، فشار های روحی بر زنان و دختران که بیشتر در خانواده های کشاورزان دیده شده را به تصویر می کشد.

رحیمی افزود: سناریو را با داکتر عبدالواحد نظری یک جا نوشته و ترتیب کردیم. تصویر برداری را قاسم نیکزاد و تدوین آن عادل رحیمی به دوش دارد.

صدیقه تمکین، نجیب الله جبارخیل، همایون کوه کن، شکیب ایمل، پری غلامی، عابد فروتن، ولید صدیقی و دیگران بازیگران این سریال اند.

قرار است ده قسمت سریال تکمیل و سپس بخش های بعدی آن نیز تصویر برداری شود. هر قسمت ۲۵ دقیقه می باشد. و به زودی از تلویزیون ملی پخش خواهد شد.

## د افغان سینما فلم د اسکار د گلو په درشل کی

د لومړی حل لپاره یو افغان فلم اسکار جایزی ته کاندید شوی دی. د «جنگ تریاک» په نوم فلم چی د افغان فلم جوړوونکي صدیق برمک کار دی، د اسکار نړیوالی جایزی د تر لاسه کولو په درشل کی درپدلی دی.

د غه فلم په یوه لری پراته کلی کی د ژوند انخورونه باسی. د دی کلی په پتیو کی کوکنار کرل کبیري.

د اسکار د جایزی وړونکی فلم به د برژر به اعلان شي خو د یوه فلم لپاره دا هم لویه کامیابی ده چی د اسکار جایزی ته د کاندیدانو په لسټ کی راشي.

## رویا یا حقیقت

رویا یا حقیقت فلم هنری کوتاه اسلامی انتباهی است.

آقای بهرام بریال نویسنده و کارگردان این فلم به مسایل همچون: هوس، حرس، دروغ، غفلت، اهمیت و توجه به صداقت و راستگویی در امور زنده گی می پردازد.

تهیه کننده دستگیر اعظمی و فلمبردار ی آنرا محمد قاسم نیکزاد به انجام رسانیده است. میر احمد قادری، غفار ظلام، اسدالله میرزاد، جعفر نوابی، سلما، ملالی نسیرزاده، راتب ندیم، عبدالجمیل جوینده و عزیز الرحمن بینا بازیگران این فلم است.

این فلم از تلویزیون ملی به نمایش گذاشته شد.

## سناريو به څنگه ليكو؟

د کرکټر د ظاهري بني او فیزیو لوژیک وضعیت د معلومولو په وخت دغو پوښتنو ته ځوابونه په کار دي:

نارینه که ښځه؟ څوکلن دی؟ قد یې څومره دی؟ چاغ دی که ښگر؟ د پوست، وپښتو او سترگو رنگ یې څنگه دی؟ جسماني عیب لري؟ څنگه جامی اغوندي؟

د کرکټر د اجتماعي حالت د معلومولو لپاره دارنگه پوښتنو ته ځوابونه په کار دي: اقتصادي

حال یې څنگه دی؟ څه کار کوي؟ زده کړه یې څومره ده؟ کورنی ژوند؟ (مور و پلار یې ژوندي دي؟ مجرد دی؟ اولادونه لري؟ د کور له غړيو سره یې روابط څنگه دي؟) په کوم دین او مذهب دی؟ د کوم قوم او ملت دی؟

سیاسي باورونه او تړاوونه یې څنگه دي؟ په ذوقی لحاظ له څه سره دلچسپی لري؟ (فوټبال کوي، مطالعه یې خوښیږي؟ او که ....)

د کرکټر د روحي حالت د مطالعې په وخت باید وگورو چې د جنسي مسايلو په هکله کی څه نظر لري؟ له ژونده څه غواړي؟ څنگه خویونه لري؟ په قهریږي؟ بدبینه دی؟ په ځان غره دی؟

وسواسی دی؟ په روحي لحاظ مراوي دی؟ له نامعلوم غلیمه وهریږي؟... استعداد یې څنگه دی؟ ایا له مورنی ژبی پرته نوری ژبی یې زده دي؟ په څه شی کی استعداد لري؟ .... ځینی ډېر پټ او شخصي عادتونه یې کوم دي؟

مور کولی شو کرکټر له نورو زاویو هم مطالعه کړو.

دا ضروري نه ده چی د کرکټرونو په هکله کی معلومات په سناريو کی ټکی په ټکی شامل کړو. د معلوماتو له لرلو منظور

دا دی چی د کرکټرونو په هکله کی یو شعور ولرو او د سناريو لپاره داسی کرکټرونه وپنځووو چی د مخاطبانو زړه ته پریوځي.

بنیاد د بل هر ژوي غوندي محتاج مخلوق دی او چی څو پوری یی سا په بدن کی وي د خپلو غوښتنو او اړتیاوو په پوره کولو پسې لالهانده گرځي خو دغه اړتیا وي بی منطقه نه وي. که د چا اولادونه وري وي او ورته ژاري، دی په دی شبیه کی د خپل ښار لپاره د یو پارک د جوړولو هوس نه شي کولی.

کرکټر چی هر څه کوي د اړتیا په بنیاد یې کوي. ممکن بدرنگی وي غواړي لوی کارونه وکړي چی ځان په نورو ومنی. ممکن د دښمن له ویری پټ وگرځي خو که یی دښمن ووژل شو بیا باید د څه کولو لپاره نوری انگیزی ولري.

د داستان په یوه صحنه کی که دوه کسه خبری کوي او دریم ناست وي، لوستونکی له دریم کسه چندان نه په تنگیږي، ځکه نه یی وپني خو د فلم په صحنه کی که کرکټر غیر فعال وي او یا یی فعالیت بی مقصده او بی علتته وي، د لیدونکی زړه ورته تنگیږي.

کله چی د سناريو هدف معلوم کړو (یعنی په دی ځان پوه کړو چی مور د خپل فلم له لاری د کوم حقیقت ثابتول غواړو) او کرکټرونه وپېژنو بیا د ډراماتیک جوړښت (Dramatic Structure) او یا په بله ژبه د پېښو د ترتیب نوبت رارسېږي.

مور ته باید معلومه شي چی کومه پېښه چېرته په کار ده؟ له هغه مقصد سره څه مرسته کوي چی فلم یی د ثابتولو نیت لري؟ او له کرکټرونو سره یی تعلق څنگه دی؟ په یوه ښه ډراماتیک جوړښت

کی هره پېښه په بلی اثر پرېباسی او د مخکینو پېښو (چی د لیدونکی په حافظه کی دي) معنا بشپړوي.

د فلم د کیسې خلاصه (سناپس Synopsis) د فلم له هدف، مهمو کرکټرونو او د پېښو له ترتیب څخه جوړیږي. د جزئیاتو تر لیکلو دمخه بهتره ده د فلم د کیسې خلاصه برابره کړو. په خلاصه کی دا نه وي څرگنده چی یو عمل څنگه تر سره کیږي بلکی د یوه عمل او پېښی علت بیانېږي او په دی شي رڼا اچول کیږي چی یو عمل له بل عمل سره څه رابطه لري؟

د سناريو خلاصه مور له جزئیاتو څخه نه خبروي او د کرکټرونو په احساساتو او عواطفو کی مو نه شریکوي. په دی پړاو کی مور هر څه ته له لري گورو. د سناريو د خلاصی او لنډی کیسې یو مهم توپیر همدلته دی. لنډه کیسه که لنډه هم ده خو پېښی او کرکټرونه په کی له نژدی وینو.

د سناريو له خلاصی وروسته خامه سناريو (treatment) لیکو. په خامه سناريو کی ډېر جزئیات راغلي وي خو بیا هم کامل متن نه وي. د خامی سناريو د صفحه بندی لپاره بهتره ده د هرې صحنی د پېښو خلاصه په کارتونو کی ولیکل شي. ددی کار گټه دا ده چی د صحنو وروسته وړاندی کول، اوږدول او لنډول او د نویو صحنو لیکل به آسانه وي. د هرې صحنی اصلی مطلب که په یو، دوو کلمو کی د کارت په څنډه ولیکو، گټه به یی دا وي چی کله وروسته کارت ته مراجعه کوو هر څه به سمدستی رایادېږي. په یو ښه فلم کی صحنی داسی سره تړلي وي چی لیدونکی یی بېلېدا ته نه متوجه کیږي ځکه صحنی له یو بله

زېربدلي وي. هر فلم له شپېته، اویا صحنو او یا ډېرو جوړ وي. د خامی سناريو په حالت کی ممکن پنځوس، شپېته صحنی ولرو چی تعداد یی د سناريو په بشپړه بڼه کی شاید اویا، اتیا صحنو ته ورسېږي.

د فلم تر ټولو وړوکی جز شات (shot) دی خو د سناريو تر ټولو وړوکی بشپړ جز باید صحنه (Scene) وبولو. صحنه هغه خبرو اترو او پېښو ته وایي چی په یوه زمان او مکان کی پېښېږي او معمولاً یوه موضوع بیانوي.

د څو پرله پسې صحنو له مجموعی څخه د سناريو او فلم "فصل" جوړیږي. د فلم یو فصل (Sequence) ممکن له لس، پنځلس یا شلو صحنو جوړ وي.

فصل د هغو صحنو مجموعی ته وایي چی هم په زمانی لحاظ سره تړلي وي او هم د موضوعاتو په لحاظ یو بل ته نژدی وي. د هرې صحنی د لیکلو په وخت لازمه ده هغه ډراماتیک اصول وساتو چی په ټوله سناريو کی باید ورته پام وکړو.

په حقیقت کی هره صحنه یو کوچنی فلم دی. د سناريو په ابتدا کی د بل هر ډراماتیک اثر د ابتدا غوندی لوستونکوته ځینی ضروري معلومات ورکوو.

په سناريو کی او ډرامه کی د معلوماتو د ورکولو دی برخي ته پیژندگلو (exposition) وایي. په دی برخه کی لیدونکی پوهیږي چی څوک، څه غواړي؟ ستونزه یی څه ده؟ ولی ستونزه لري؟ مخالف یی څوک دی؟

د یو فلم یا ډرامی په ټولو برخو کی دغسی معلوماتو ته اړتیا وي خو په سر کی زیاته او په وروستیو برخو کی کمه. د سناريو هره صحنه هم د پیژندگلو برخه لري.

د هری صحنې د پیژندګلوي برخه باید د هماغې صحنې اصلي موضوع رامنځته کوي او دلانجې دواړه غاړې راوپېژني.

د سناریو په ابتدا کې چې کوم معلومات ورکول کېږي که څه هم په کمې لحاظ زیات وي خو تدریجاً حده د ظاهري مسايلو په هکله وي. هر څومره چې د سناریو پای ته نژدې کېږو، پیژندګلوي د کرکټرونو له روحي حالتونو او پټوګ کیفیتونو سره تعلق نیسي. پیژندګلوي باید هم د سناریو په ابتدا او هم په هره صحنه کې په داسې انداز نه وي چې لیدونکي ته مصنوعي ښکاره شي.

دا به ښه نه وي چې یوه صحنه ټوله د پیژندګلوي لپاره بېله کړو او یا پیژندګلوي د صحنې غالبه برخه وګرځي.

پیژندګلوي ګڼې لارې لري. مثلاً د کرکټرونو د خبرو او عملونو له لارې. داسې هم کېدای شي چې د یو کور چوکۍ، فرشونه او کوچونه په پیژندګلوي کې برخه واخلي.

په هره صحنه کې د ټول فلم غوندې هارموني په کار ده. له هارموني څخه منظور د کرکټرونو داسې ترکیب دی چې ټکر او حرکت او ناګراري ځنې پیدا شي. په عالي هارموني کې هر کرکټر د بل کرکټر د خواصو ښودونکی دی. یو انسان په عادي حالت کې خپل فطرت نه رانښيي خو که له خپل مخالف لوري سره مخامخ شي نو احساسات یې پارېږي او خپل حقیقت څرګندوي. کرکټرونه که هر څومره هم ژوندی او جالب وي خو چې ترکیب یې سم نه وي، ښه نتیجه نه ورکوي.

په صحنه او ټوله سناریو کې د کرکټرونو دا رنگه ترکیب په کار

دی چې ناګراري (disturbance) رامنځ ته کوي، یعنی کرکټرونه په ذهني او روحي لحاظ ناګراره شي او په خپله ګټه د حالاتو د سمون لپاره هڅه پیل کوي. ناګراري له لویه سره په دوه ډوله وي: یا د هغو کسانو له یو ځای کېدو او مخالفېدو پيدا کېږي چې یو بل نه شي زغملی خو شرایطو مجبور کوي وي چې سره و اوسي او یا د هغو کسانو له بېلېدو پيدا کېږي چې د یو بل وصال غواړي. لومړي حالت ته د اضدادو وحدت (Unity of opposites) وايي او دوهم حالت ته د جوړې بېلولی (pair separation of)

په لومړي حالت کې باید دوه کسان یا دوه لوري له یو بل سره دومره وړان وي چې د یوه لوري د ناګراري د ختمولو لپاره د بل ماتول لازمي وي. البته، په عمل کې د بل لوري ماتول ټوکی نه وي، وخت اوزحمت غواړي.

هر څومره چې د دوو کسانو د ضدیت رینسي ژورې وي او ورسره یې له یو بله رغېدن هم نه وي هغومره به د دوی کشمکش جالب او پیاوړی وي. د کشمکش نتیجه خامخا دا نه ده چې مخالف لوري به په فزیکي لحاظ یو بل ختموي. د کشمکش په پای کې ممکن سره روغه وکړي یا کومی بلی نتیجې ته ورسېږي خو په هر حال کې لیدونکی باید تر وروستو شېبې پوه نه شي چې نتیجه به څه وي.

په هغه ناګراري کې چې له بېلتونه پيدا کېږي، د دواړو غاړو فاصله باید د دوی تر وس زیاته نه وي، ځکه ناهیلې تری پيدا کېږي، البته د بېلتون لارې باید دومره هم اسانه نه وي چې لیدونکي سمدستي د نتیجې اټکل وکړي.

دلته ددې ټکي یادونه ضرور ده چې نفـسرت او محبت بی حده رنگونه او ډولونه خپلولی شي. ممکن یو سړی په نجلی مین وي خو نجلی بد وایسي. ممکن دوه کسه په ځینو مسايلو کې د یو بل دوستان او په ځینو نورو کې د یو بل مخالفان وي.

په یو ډراماتيک اثر کې ناګراري هغه ځای دی چې تعادل له منځه ځي او حالات ځپک عادي لوری بدلوي. په دی پړاو کې اصلي کرکټر ځان مجبور ویني چې د تعادل د راستنولو لپاره اقدام وکړي او کشمکش پیل شي.

په لویو ډراماتيکو اثارو کې ناګراري او کشمکش معمولاً د کرکټرونو له ځویونو، فکرونو او عادتونو سرچینه اخلي خو په ګڼو عادي اثارو کې وینو چې ناګراري او کشمکش له یو تصادفه زېږي.

په ډراماتيک اثر کې هره موضوع د کشمکش (Conflict) په ترڅ کې بیانېږي.

ډراماتيک اثر چې سم ورغول شي اوله عناصرو یې په ځای استفاده وشي، لیدونکي ته تلوسه (Suspense) ورپيدا کولی شي.

تلوسی ته که د ډراماتيک اثر یو عنصر ووايو ممکن سمه خبره نه وي. تلوسه هغه کیفیت دی چې د ډراماتيکو عناصرو په ځای استعمال یې، لیدونکو په ذهن کې رامنځ ته کوي. که د فلم لیدونکي ته سودا ورپيدا شي چې څه به کېږي، معنایې داده چې فلم تلوسه رامنځ ته کولی شي. تلوسه له لویه سره په دوه ډوله زېږي:

۱- د فلم ښه کرکټر غواړي یو د خیر کار وکړي او له لیدونکي سره تشویش پيدا شي چې هسی نه بدکرکټر یې مخه ونیسي او

جنجال ورته جوړ کوي.

۲- د فلم بدکرکټر غواړي منفي کار وکړي او د فلم ښه کرکټر هڅه کوي مخه یې ونیسي. لیدونکي په تشویش کې شي چې هسی نه ښه کرکټر د بدو چارو په مخنیوي کې پاته راشي او بد کرکټر خپل هدف ته ورسېږي.

د تلوسی د رامنځ کولو لپاره تر هرڅه رومی لازمه ده چې زموږ سناریو څرګند هدف ولري. لیدونکی که د کرکټرونو په هدف او مقصد پوه نه وي د هغو د عملونو له نتیجو سره یې دلچسپي نه پيدا کېږي. بله دا چې کرکټرونه باید روښانه انځور شي. کرکټر که روښانه انځور نه شي او لیدونکی د هغه له خصوصیاتو سر په لازمه اندازه بلد نه شي، لیدونکي ته نا آشنا ښکاري. مور په واقعي ژوند کې هم د هغه چا له سرنوشت سره دلچسپي نه ښیو چې نه یې پېژنو. دغه راز د کرکټرونو مناسب ترکیب په کار دی، که کرکټرونه په خپلو منځونو کې د منافعو، مقصدونو، نوقونو یا عقیدو تضاد ولري نو کشمکش نه پيدا کېږي او تلوسه نه زېږي.

د تلوسی د رامنځ ته کېدو لپاره باید هغه ځنډونه چې د کرکټر په لاره کې وي، ناڅاپي او تصادفي راپيدا نه شي. تصادفي پېښه یوازې په هاغه شېبه کې چې واقع کېږي تلوسه پيدا کوي خو هغه پېښه چې د واقع کېدو وېره یا امید یې راسره وي، د اوږد وخت لپاره مو په انتظار کې ساتي.

هر انتظار باید منطقي وي او د ډراماتيک اثر له منځه راولاړ شي. دا سمه نه ده چې لیدونکي ته د یوې نتیجې د معلومېدو تلوسه پيدا شي خو بیا تر پایه پورې د نتیجې په هکله کې هېڅ ونه ویل شي.

پاتی ۵۸



## حرفه خبرنگاری

زیادی جالب و قابل فهم باشد. در حقیقت خبرنگاران ما را در گذار از جنگل اطلاعات راهنمایی میکنند! برای انجام این وظیفه، خبرنگاران میکوشند با پرسش های زیرکانه هرچه بیشتر درباره موضوع گزارش شان اطلاعات به دست بیاورند.

خبرنگاران غالباً میکوشند شرح وقایع را بدون تعصب، به دور از نظرات و عواطف خودشان، عرضه کنند. در برخی جوامع، خبرنگاران خود را دارای نقش ویژه ای میدانند: نقش واسطه میان دولت و مردم. خبرنگاران سیاست ها و اعمال شاخه های مختلف دولت را به مردم اطلاع میدهند و در مقابل، نظرات و پرسش

های مردم را به اطلاع دولت میرسانند. خبرنگاران نظر يك گروه خاص، حتی دولت را تبلیغ نمیکند، بلکه تمام نظرهای رقیب را منعکس میکنند تا اعضای يك جامعه دمکراتیک بتوانند با توجه به ماهیت آن نظرها، در باره شان تصمیم بگیرند:

در بهترین حالت، رسانه ها باید تمام اطلاعات لازم برای تصمیم گیری در مورد تمام مسایل زندگی مانند امور سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را در اختیار مردم بگذارند. خبرنگار حرفه ای کسی است که بتواند حس کند چه مسایلی از نظر مردم مهم است و بتواند با پیگیری و جمع آوری اطلاعات بیشتر، موضوع را بهتر درک کند.

خبرنگاری که هم با جامعه ارتباط داشته باشد و هم مسایل را از دید گسترده تری دنبال کند، خواهد توانست با توجه به پیوند میان پدیده ها تصویر دقیق تر و جامع تری را به مردم عرضه کند.

خبرنگار کجا کار میکند؟

زمینه های کار خبرنگاران متنوعند و همواره بر تعداد آنها افزوده میشود. خبرنگاران با این ابزار ها و منابع سروکار دارند:

\* رونامه ها، مجله ها و نشریات

تخصصی

\* ایستگاه های رادیو

\* ایستگاه های تلویزیون

\* خبرگزاری ها

\* دفتر های روابط عمومی

\* (خبرنویس) های تلویزیونی

\* اینترنت

\* نمایشگاه های عکس

برخی خبرنگاران که عنوان آزاد درمورد آنها به کار میرود، برای خودشان کار میکنند و مطالبشان را به رسانه های متعددی عرضه میکنند.

بیشتر خبرنگاران درباره مسایل متنوع گزارش میدهند؛ اما برخی از آنان در زمینه های مشخص تخصص پیدا میکنند، مانند:

\* امور سیاسی (داخلی یا بین المللی)





مشکل می آفریند: از یکسو، ممکن است فردی نویسنده یا مجری بسیار توانایی باشد، اما به کار با کامپیوتر علاقه ای نداشته باشد. چنین فردی حس خواهد کرد که در مسابقه پیشرفت فنی عقب خواهد ماند؛ اما این روزها تقریباً هرکس میتواند مهارت های اولیه طراحی صفحات اینترنت یا ویرایش ساده صدا و تصویر را فرا بگیرد.

خبرنگاران باید همواره بکوشند دانش حرفه ای و توانایی های فنی خود را تازه نگه دارند. مهارت های فنی را همواره میتوان افزایش داد؛ اما هدف اصلی آن است که خبرنگارتوانایی تشخیص، گردآوری، تفکیک، ارزیابی، و نتیجه گیری از اطلاعات را داشته باشند. به دست آوردن این مهارت کاری است که عمری طول میکشد و به پایه ای استوار نیاز دارد. رسیدن به این هدف، بسیار دشوار تر از کسب مهارت فنی است.

باشد، و با تمام بخش ها ولایه های جامعه تماس و ارتباط داشته باشد. در برخی کشورها، برخی؛ اما نه همه، خبرنگاران معتقدند برای موفقیت در کارشان باید بایک جناح قدرتمند، مثلاً یک قبیله یا گروه مسلح، هم ارتباط داشته باشند تا بتوانند کارشان را در امنیت انجام بدهند.

خبرنگار باید همواره بکوشد دانش حرفه ای و توانایی های فنی خود را تازه نگه دارد.

البته هرشاخه ای از کار خبرنگاری به مهارت های خاص خود نیاز دارد. خبرنگار رادیو باید صدای صاف، گوش نواز و اطمینان بخشی داشته باشد: در یک روزنامه کوچک، ممکن است از خبرنگاران انتظار برود که صفحه بندی بدانند. باگذشت زمان، خبرنگاران بیش از پیش وظایفی را بر عهده میگیرند که در گذشته بر عهده کارکنان فنی بود از جمله تصویر برداری در تلویزیون و ویرایش صدا در رادیو. توانایی کار در رسانه های متعدد، مثلاً در رادیو و تلویزیون، یا در مطبوعات و اینترنت، نیز می تواند امتیاز بزرگی باشد.

این وضع برای بسیاری خبرنگاران

\* امور اجتماعی  
 \* طبی  
 \* فرهنگ و هنر  
 \* بازرگانی و اقتصاد  
 \* ورزش  
 ویژگی های خبرنگار حرفه ای چیست؟

آیا خبرنگار «حرفه ای» باید ویژگی های خاصی داشته باشد؟ اگر پاسخ مثبت است، این ویژگی ها کدامند؟

مربیان بی بی سی همواره با این پرسش روبه رو میشوند. به نظر میرسد بیشتر اشتراک کننده گان در دوره های آموزشی عقیده دارند که یک خبرنگار خوب باید خصلت های خاص داشته باشد. این خصلت ها عبارتند از:

\* کنکاوی غریزی  
 \* بلوغ فکری و احساس مسئولیت  
 \* اطلاعات عمومی گسترده  
 \* خلاقیت  
 \* بردباری و پشتکار  
 \* شجاعت  
 \* انصاف، صداقت و شخصیت  
 \* ذهن مستقل و پرسشگر

همچنین از یک خبرنگار خوب انتظار میرود برای این کار استعداد داشته باشد، به مخاطبان خود واقعاً علاقمند

## آوازخوان و آهنگ ساز کشور

انگلیسی انرا ( چنت ) میگویند، مانند " بابه زنجیر باف "، " قوقو برگ چنار " و " دویدم دویدم ".

این نکته هم گفتنی است که در این مجموعه ترانه ها، برای اولین بار آهنگ الفبا یا با الفبای زبان دری آهنگ ساخته و ترانه های پشتو، ازبکی و هزاره گی را نیز شامل آن نمودم.

پرسش: آیا از این مجموعه ی ترانه ها که مجدداً به چاپ رسیده، به افغانستان هم فرستاده شده است؟

پاسخ: بلی، به تعداد سه هزار جلد آن به وزارت معارف سپرده شد تادر اختیار کودکان افغانستان قرار داده شود.

پرسش: چنانکه هموطنان عزیز ما مطلع هستند، شما از چندین سال تا

اکنون، در بخش های نوازنده گی، تنظیم موسیقی، آواز خوانی و آهنگسازی اشتغال دارید، لطفاً بگویید

علاوتاً از آهنگهایی که شخصاً آنها را خوانده اید، چه تعداد کمپوز یا ساخته های خود را در اختیار سایر آواز خوانان قرار داده اید و در این زمینه،

چه اصل و معیاری را در نظر دارید؟

پاسخ: در موقع آفرینش هر اثر هنری، بیش از همه به این نکته می اندیشم که شنونده اثر، جوهر، مایه و فرم های

موسیقی اصیل سر زمین ما را در آن احساس نماید. علاوتاً، همیشه سعی میکنم تا اثر آفریده شده از تراوش های

ذهنی خودم باشد تا بتوانم بدون کوچکترین وسواس، کار خودم را در برابر موسیقی شناسان افغانی، ایرانی، هندی، تاجیکی و امثالهم، کار و اثر

شخص خودم معرفی کنم. من حیث مثال

باید بگویم که وقتی بخواهیم مضمون یا مطلبی را به زبان دری یا پشتو و یا هر زبان دیگر انشاد نماییم، ناگزیر خواهیم بود از واژه ها ی زبان مورد نظر با رعایت قواعد و ضوابط شناخته شده ی

آن استفاده به عمل آوریم. پس، موسیقی هم واژه ها، ویژه گیها، سبکها و ظرافتهای موسیقایی خاص خودش را

دارا می باشد. مثال دیگر: هرگاه بخواهیم یک آهنگ افغانی به سبک موسیقی پشتو بسازیم، باید در کلیت آن،

شناختی از سبکهای موسیقی پکتیا، لوگر، مشرفی، وردک و جا های دیگر داشته باشیم و مقام های مروج سبکهای

مذکور را بدانیم تا فرم موسیقی خود مان را نگهداری کرده بتوانیم.

پرسش: تاکنون کدام هنرمندان از ساخته ها و کمپوز های شما استفاده کرده اند؟

پاسخ: تا اکنون، این آواز خوانان عزیز از کمپوز های من استفاده نموده اند: استاد مهوش، خانم سلما، خانم پرستو، خانم هنگامه، خانم سیما ترانه، ماریا عیار،

وجیهه رستگار، سپیده، مریم وفا، ناهید، مژده، احمد ولی، رحیم مهریار، محبوب

الله محبوب، وحید صابری، خسرو، مختار مختار، احمد طاهر، سید عمر، حبیب قادری، مامون، سیر عزیز، خالد ناصری،

یما لودین، رامین شریف و عم شریف، شکیب عثمانی، تیمور جلالی،

و...

و...

و...

وحید فضلیار، فریدین روستا، ویس عندلیب، نصیر احمد و از هنرمندان غیر افغانی مانند نوش آفرین ( ایرانی )، انورادا پودال ( هندی ) و اشابهوسلی ( هندی ).

پرسش: فکر میکنم صحبت ها آرام آرام به عمق موضوع موسیقی نزدیک و نزدیکتر می شود. حال که چنین است، بهتر خواهد بود اندکی روی الفبای موسیقی روشنی انداخته و باز به اصل

مطلب بپردازید؟

پاسخ: الفبای موسیقی در سراسر جهان، همان هفت پرده ی موسیقی است و بدین گونه:

### ( Do Re Mi Fa Sol La Si )

که اجرای قطعات موسیقی سازی و آوازی روی پرده، نیم پرده و کوچکتر



پرسش: وضعیت موسیقی افغانی در داخل و خارج از کشور را چگونه ارزیابی می کنید؟ چه کمبود هایی را در یافته اید؟ و چه نظر یا پیشنهادی عرض بهبود وضعیت موسیقی اصیل افغانستان دارید؟

پاسخ: وضعیت موسیقی امروز افغانستان، پریشان تر از وضعیت سیاسی و اجتماعی آن است. در داخل و خارج کشور هیچ مرجع و کانون هنری وجود ندارد تا آثار تولید شده هنری را از مرحله آفرینش تا مرحله بی که به دست نشر سپرده میشود؛ نظارت کرده و در رفع کمبود ها و نقایص کار کند و همه به این باوریم که موسیقی خوب و شعر خوب، ذوق ها را می نوازند و ارتقا میدهد و هرآنچه خلاف آن باشد، ذوق و ذهن شنونده را می آزارد. الیوم های هنر مندان نامدار و سابقه دار ما، در مغازه های سراسر دنیابه گونه غیر قانونی کاپی شده و به فروش میرسد و یا از طریق سایت های انتر نتی کاپی برداری می شود. در سالهای پسین، اثر یا تولید جدید از هنرمندان تثبیت شده مردمی به دسترس قرار ندارد. زیرا همه آنان متأسفانه از حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی محروم می باشند. نشرات تلویزیونی برون مرزی هم در این عرصه برنامه های منظم نشراتی در راه جلب حمایت از موسیقی اصیل افغانی، هنرمندان و سبک های موسیقی وطنی ندارند. نشرات مربوط به موسیقی را خود مشاهده می کنید و ضرورت به توضیح بیشتر نخواهد داشت. با تأسف باید گفت که ما هنوز از شناخت درست موسیقی خودمان

عاجز هستیم. همچنان از توضیح و معرفی موسیقی زندهء کشور مانند: موسیقی هزاره، پکتیا، نورستان، ترکمنی و ده های دیگر ناتوانیم، زیرا اطلاع نداریم که ریشه ها و پیوند های اصلی موسیقی ما تا کجا ها میرسد. به قول مولانا که فرمود:

گفتم ز کجایی تو؟ تسخر زد و گفت ایجان نیم ز ترکستان، نیم ز فرغانه پرسش: منظور شما از شناخت درست موسیقی خودمان چیست؟

پاسخ: بلی، منظور م اینست که بخش بزرگ موسیقی کشور عزیز ما، یعنی همان سبکهای موسیقی که تا اکنون مورد شناسایی و پژوهش قرار نگرفته و با تات های موسیقی کلاسیک هند مطابقت کامل ندارند، ریشه در دوازده مقام قدیم سر زمین افغانستان داشته و تا جایی که نتایج تحقیق و پژوهش علمی کشور های همسایه نشان داده است، این سبکهای موسیقی، در واقع با هفت مقام موسیقی امروز ایران و نه مقام امروز موسیقی تاجیکستان پیوند دارند، حتی یک بخش از موسیقی هزاره افغانستان با موسیقی چین هم ریشه می باشد، یعنی موسیقی ما با موسیقی سر زمین های همجوار به نوعی پیوند و ارتباط دارد.

پرسش: در مورد موسیقی خرابات کابل چه نظر دارید؟ آیا پیوندی با اصالت های موسیقی خراسانی دارد و یا کلا از هند وارد شده است؟

پاسخ: سبکی را که در کشور عزیز ما به نام سبک هندی می شناسیم، بر خلاف تصورات عده بی از مردم، از دوران سلطنت امیر شیرعلیخان آغاز نشده، بلکه ریشه در ادوار بسیار دور

سر زمین ما دارد که سینه به سینه تا امروز شنیده می شود و آمیخته یی از سبک خراسانی و سبک هندی می باشد. هرگاه چنین نمی بود، استادان موسیقی هندوستان می بایستی فرم های موسیقی خرابات کابل را چشم بسته و بدون تفاوت اجرا می نمودند. مثلاً، وقتی آهنگ معروف استاد شیدا به مطلع: " این قافله و عمر عجب میگذرد " را از نظر علم موسیقی شناسی مورد مطالعه قرار دهیم، در واقع، به آهنگهای فلک بدخشان که در مایه مقام " شور " خوانده می شود، مطابقت بیشتر دارد تا راگ بهرو. و یا آهنگ معروف هرات به نام " سیاه موی و جلالی " که در مقام " شور " است، نه بهروی و یا، آهنگ " جامه نارنجی " که در مقام " چارگاه " بیشتر مایه دارد تادریهرو. بنابراین، برای شناخت موسیقی سر زمین ما، دانستن ده تات هندی و راگها و راگنی ها به تنهایی کافی نیست. بلکه ریشه یابی موسیقی دوازده مقام در پهلو ی سبک هندی و سبکهای موسیقی مناطق همجوار، جوابگوی شناسایی موسیقی نا شناخته مانده ی ما بوده میتواند.

همچنان تذکر باید داد که نمونه های بیشماری را سراغ داریم که اگر در مایه موسیقی وطنی خود ما اجرا نشود، از طرف شنونده وطنی مورد پذیرش قرار نخواهد گرفت. مثل آهنگ " یا مولا دلم تتگ آمده " چون، از گذشته ها تا اکنون، پدیده موسیقی در جامعه سنتی ما متأسفانه به دیده حقارت نگریسته شده است، بنابراین، اگر اساسات موسیقی خرابات از استادان این ساحت برای ما باقی نمی ماند، به عقیده بقیه ۵۶

## جغرافیای یک غزل

در بیت ششم (مصراع نخست) پارادوکس لفظی (و تلویحاً معنایی) در شعر است:

«گاه سوی «وفا» روی، گاه سوی «جفا» روی»

و یا هم کاربرد واژه های «زند ه گی» و «مرده گی» در مصراع نخست بیت دوازدهم، پارادوکس است.

«بی تو نه «زنده گی» خوشم، بی تو نه «مرده گی» خوشم».

یکی از ویژگی های برتر پارادوکس در شعر - به خصوص در این غزل - روش بر انگیختن «اعجاب» و «شگفتی» در مخاطب است. مولانا با بر هم زدن هنجارهای متعارف زبانی به وسیله ایجاد پارادوکس در شعر و یا آوردن مفاهیم به ظاهر تناقض نما اما در باطن هنجارمند به این مسأله توجه شگرفی داشته است.

### پساساختار گرایی در غزل:

نکته دیگر در رویکرد های شعری مولانا - به ویژه در غزل مورد نظر - توجه به جنبه پاساساختار گرایی (Structuralism Post) است. در این شعر، مسأله «در زمانی» زبان (بر خلاف «ساختار گرایان») با هویت بیشتری دستیاب میگردد. به گونه مثال:

«جان ز تو جوش می کند، دل ز تو نوش می کند»

عقل خروش می کند، بی تو بسر نمی شود» از بیت نخست تا پایان غزل، زبان به حیث نظامی از نشانه ها با جنبه «در زمانی» آن در محراق توجه قرار دارد و هر واژه در بافت موضوعی اش، نمادی از مفاهیم «در زمانی» در زبان است (جان، جوش، دل، عقل و ...). شالوده شکنی:

با تأمل ژرف می توان گفت (و شاید هم گراف نباشد) که مولانا از مهمترین شاعرانی در حوزه زبان پارسی است که شعرش با رویکرد «شالوده شکنی» (Deconstruction) همخوان است؛ زیرا مولانا با شعرهای مست و موج و جوشانش در برابر هر گونه محور گرایی (Centralism) می ایستد و با از میان بردن نقطه مرکزی، کوشش می کند حوزه های محور گرایانه را بشکند.

با توجه به تعریفی که در کتاب «ساختار گرایی، شالوده شکنی و هرمنوتیک» اثر Gerard Burns آمده است: «شالوده شکنی، رویکردی است به خاطرشکستادن مرزهای دست و پا گیر مفهوم محور گرایی - و به نحوی هم سنت شکنی - است.» شعر مولانا با استناد بر این مسأله در بسیاری از موارد، نفی کننده مفهوم محور گرایی است. شعر «بی همگان...» بدون تردید، یکی

از ویژگی های بارزش، نفی مفهوم محور گرایی و تقابل شالوده شکنانه در برابر این مسأله است.

درد مولانا چیست:

سخن گفتن در باره «درد مولانا» با نگارش یک صفحه و دو صفحه و سه صفحه، پایان نمی یابد، بل حجمی میخواید به اندازه «هفتاد من کاغذ».

فکر میکنم این حجم و مقدار هم کفایت نمی کند؛ زیرا به قول آن فرزانه:

«گر بریزی بحر را در کوزه بی \* چند گنجد قسمت یک روزه بی»

و درد مولانا، در دیست که در کوزه الفاظ و تعبیر نمی گنجد؛ ولی اشاره دردمندانه - اما جذاب - بهتر از سکوت به اصطلاح فاضلان - اما بی خاصیت - است.

درد مولانا، درد فراق انسان از مبداء است؛ درد «جدایی نی» از "نیستان" است.

گاهی هم درد گمشدن «معشوق» در هاله بی از تردید و توهم نفس است:

«بروید ای حریفان، بکشید یار مارا

به من آورید یکدم، صنم گریز پارا»

درد جانگاہ فراق و گمشده گی معشوق در هیأت «شمس»، اندوه سراسری

مولانا در پهنه پندار است. غزل «بی

همگان...» با همین چاشنی تلخ آغاز

می شود و سپس در بیت های دیگر،

گسترش موضوعی می یابد:

ور بروی عدم شوم، بی تو بسر نمی شود»

... و این هم ، دردی ناشی از همان

پنداشت آسمانی از عشق:

« خواب مرا بیسته ای ، نقش مرا بیسته ای

وز همه ام گسسته ای ، بی تو بسر نمی شود»

### مولانا شاعر پایان ناپذیر:

مولانا، به دلیل اندیشه فراخ و وسعت

نظر فکری اش، از پایان ناپذیرترین

شاعران جهان است. یکی از مولفه

های عامل این پایان ناپذیری در

رویکردهای جهانی شدن مولانا،

موجودیت وسعت نظر وی در گستره

فکری است. دوری مولانا از محور

«قبضیت اندیشه» و جهانی اندیشی در

حوزه فکر و فرهنگ، عامل مهم

دیگری در قرائت جهانیان از اندیشه

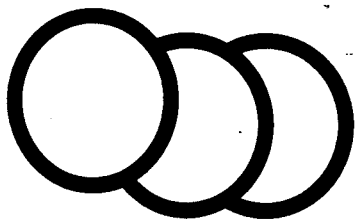
این شاعر متفکر است. بنا بر این ،

موضوع پایان ناپذیری اندیشه مولانا و

توجه جهانی نسبت به او، بازگو کننده

میزان ارزش بزرگ مولانا در دهکده

جهانی است.



قشنگترین تأثیر ماندگار در فرایند باز

نمایی مسأله «درد» است.

درد مولانا در این غزل، درد

آسمانیست؛ از این رو عشق مولانا ،

عشقی از جنس عالم لاهوت است و نه

دردی از جنس روزمزرگی و

شکمبارگی های عالم ناسوت:

« گر تو سری قدم شوم، ور تو کفی علم شوم

"بی همگان بسر شود، بی تو بسر نمی شود

داغ تو دارد این دلم، جای دگر نمی شود

بی تو اگر بسر شدی، زیر جهان زبر شدی

باغ ارم سقر شدی، بی تو بسر شدی

بی تو نه زنده گی خوشم بی تو نه مردگی خوشم

سر زغم تو چون کنم، بی تو بسر نمی شود..."

تأکید موضوعی مولانا در کاربرد

ردیف « بی تو بسر نمی شود»

## آواز خوان و آهنگ ساز کشور

من، شاید از موسیقی گوشه های دیگر سر زمین خویش هم بی خبر می بودیم. نمیدانم که هنرمندان ما در گذشته تا کدام عصر و زمان، در مورد موسیقی دوازده مقام چیزی میدانستند و شاگردان آن ها کی هاند؟ آنچه قابل مکتب است اینست که نمونه های موسیقی محلی یا روستایی وطن عزیز ما، ریشه های موسیقی اصیل ما را می سازند. من، طی سفری به میهن عزیز در سال ۲۰۰۶، به اساس تلاشهای شخصی می که در این زمینه انجام دادم، و نیز با تماس ها و تفاهماتی که با یک عده از هنرمندان سبکهای مختلف موسیقی وطن حاصل شد، توضیحات لازمه را برای مقامات با صلاحیت کشور به خاطر پژوهش لازم در این زمینه ارائه کردم. پرسش: لطفا در همین زمینه توضیحات بیشتری بدهید؟

پاسخ: منظور این بود که به آنان تفهیم شود برای تحقیق و مطالعات مزید در بخش ریشه یابی، شناخت و شناساندن موسیقی اصیل وطن، جلب پشتیبانی مردم و بخصوص همکاری دولت، اشد نیاز است. باید پیرامون حد اقل یکصد سال کار کرد های هنرمندان و سبکهای خاص موسیقی هر گوشه و بیشه میهن بررسی و مطالعه دقیق صورت گیرد. این کار گسترده و بزرگ از عهده فرد بیرون است. پیشنهاد من اینست که غرض پیشبرد این کار، باید کمیسیونهایی که مشمول شخصیت های مجرب و مسلکی در عرصه های موسیقی، تاریخ، ادبیات و زبان باشد، تأسیس گردد. همچنان، از مقامات مسوول خواهشمندم تا در قسمت جمع آوری آثار هنرمندان محلات و سبکهای کار شان به گونه تهیه نوار های صوتی و تصویری وزنده گی نامه آنها

اقدام به عمل آورند.

پرسش: میخواهم نظر تان را در مورد " اتن ملی " بپرسم؛ یعنی می خواهم بدانم که این آهنگ، چه نوع اصالت مقامی دارد؟

پاسخ: نغمه " اتن ملی " را که ما می شناسیم، در گوشه یی از مقام " شور " به نام " دشتی " نواخته میشود که اگر آنرا جبرا در قالب یکی از تات های موسیقی هندی به اجرا در آوریم، تات آساوری می شود، ولی در آن صورت جوهرش را از دست میدهد. چه خوبست نغمه " اتن ملی " و سایر نمونه ها را که بیانگر احساس و عاطفه مردم ما اند، به صورت فنی و علمی بشناسیم و آنرا پاس داریم.

پرسش اصطلاحی در میان نوازنده گان و موسیقی دانان ما وجود دارد که آنرا " لاریه " می نامند، این چه صیغه یی است؟

پاسخ: تا چهل سال پیش، اجرای موسیقی " سازی " به شکل دسته جمعی در خرابات به نام " لاریه " رواج داشت. " لاریه " نمونه هایی اند که در ولایات کشور تا امروز، مخصوصا در بدخشان نواخته می شود.

ویا به عباره دیگر، لاریه پیش درآمدی است برای آغازچاشنی موسیقی دریک مقام و یا مقام های نزدیک به هم.

پرسش: باید پرسید که پرده هایی از موسیقی را که برای هر تازه کاری می آموزانند به نام " سا - ری - گه - مه - په - ده - نی - سا " معروف است

آیا می شود این پرده های معروف هشت هجایی یا مفهوم این هشت هجا در پرده های موسیقی را توضیح نمایید؟

پاسخ: بلی. هر هجای بالا، در زبان فارسی، معنی خاص خودش را دارد. مثلا:

سا: پرده

ری: رو پرده

گه: میانی

مه: زیر نمایان

په: نمایان

ده: رو نمایان

نی: محسوس

سا: هنگام

آسمایی را که تذکر دادم، در متون موسیقی امروزی موجود بوده و به قول دوست دانشمند «احمد یاسین فرخاری» که گفت در کتاب " الفارابی و الموسیقی " که در دهه شصت هجری شمسی در مصر چاپ شده، توضیحات کافی در مورد موسیقی و اصطلاحات آن ارائه شده است.

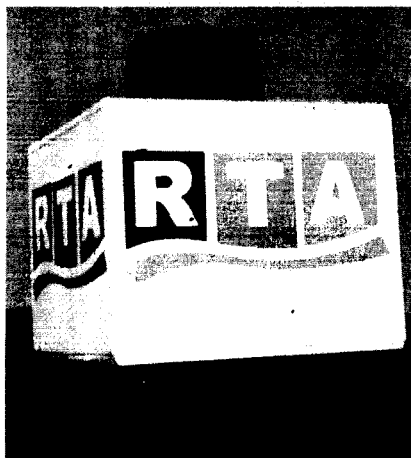
پرسش: در اخیر این صحبت اختصاصی باید افزود که شاید خواننده گان ارجمند و علاقه مندان موسیقی اصیل افغانی بخواهند بدانند که آیا شما صنف یا صنوف آموزش موسیقی هم دارید؟

پاسخ: بلی، من از یک سال بدینسو کورس آموزش موسیقی را گشوده ام که دران یک تعداد شاگردان مصروف آموزش می باشند و افتخار دارم که از این طریق در خدمت جوانان و علاقه مندان موسیقی قرار دارم.

محترم وحید قاسمی! از صحبت های مفید و آرایه ی معلومات علمی تان در

برابر سوالهای مطروحه اظهار تشکر میکنم.





# ژورنالیزم بهرځه څه ده؟

ژورنالیزم له فرانسې ويي (کلمې) ژورنال څخه اخستل شوی دی چې د ورځني کتابت يا د ورځنيو پېښو د ليکلو او ثبتولو مانا ترې اخستل کېږي. د لاسه ترا پوهاوې لپاره راځي چې دی پوښتنې ته چې ژورنالیزم څه شی دی، په لاندې توگه ځواب ووايو. کله چې سهار له خوبه پاڅېږو، له لمانځه وروسته ژر لاس غړون (رادیو) ته لاس وراورد کړو. د رادیو ستنه د پر څپو راولو چې د تېرو يا روانو پېښو په اړه مالومات تر لاسه کړو. کله چې د دفتر پر لسور روان شو او د کومې غرفې مخ ته تېرېږو چې ورځپاڼې پلوري، نو يو ټوک له ځان سره اخلو او د پاڼو په اړولو يې پيل کوو. هر سرليک مو چې خوښ شو، هغه ليکنه لولو. کله هم اوونيزه يا مياشتنۍ خپرونه له ځان سره د دفتر يا کورته ورو چې د تېرو پېښو په هکله څېړنيز راپورونه، مرکې، شننې، ارزونې، د کارپوهانو او سياستوالو اندو واند، د ادب نړۍ څېړنې، کره کتنې او يا هم پر نورو نويو او په زړه پورې مالوماتو خپله تنده ماته کړو. که ښه خبر شو، دغه ټولې پاڼې او ليکنې لوستونکي د ملک د ننه پر پېښو، د حکومت پر دريځ او کړو وړو، او يا هم پسر هغه موضوعاتو خبروي چې د لوستونکيو لپاره اړين، نوي اود لېوالتيا وړ وي. دغه ليکنې همدارنگه د نړۍ پر نورو ملکونو، په ځانگړي ډول هغو

چې اغيزمن وي، زموږ د ادب نړۍ او په همدې ډول د نوري نړۍ پر ادب او هڅوبي راڅرخي. هر گوره (البته)، دغې ټولې ليکنې او همدارنگه د رادیو او تلویزیون خپرونې د يوه ځانگړي ځانگيز دوی (قانون) پر بنسټ ليکل شوی او تياری شوی دي. او همدا يوازې دوی دي چې مسلكي او اماتور (شوقي) ژورنالېست يې توپيرېدای شي. مانا دا چې مسلكي ژورنالېست به د دغه دوی درناوی کوي او کاروي به يې، خو اماتور به ترې انکار او هېروي به يې. د پام وړ دا ده چې دغه ټولې ليکنې چې د ورځپاڼې، اوونيزې يا هم مياشتنۍ خپرونې له لارې لوستونکيو ته وړاندې کېږي او په همدې توگه دغه ټولې رادیويي او تلویزیوني خپرونې پر څېړنه، شننه، ارزونه، امرنه او غوراوي ولاړې دي، نو ځکه ويلای شو چې:

ژورنالیزم د پېښو په هکله د مالوماتو راټولولو، څېړنو، ارزولو، شنلو او په ځانگيز (مسلكي) ډول ليکلو ته وايي. ژورنالیزم هغه پېښې څېړي او پر هغو (موضوعاتو) خبرې کوي چې نوي او تازه، په ورځنيو پېښو پورې اړوند، رښتيا او د

ټولني د توليزي روحيې يا (دود او کلتور) سره اړخ ولگولای شي. دلته له توليزي روحيې سره غاړه لگول په دی مانا چې په افغانستان کې د لويديځ سندرېولو يا فلمي هنرمندانو د لوڅو فلمونو، عکسونو ښکارول او ان په دی هکله خبر ورکول نامناسب دي او د افغانانو له توليز دود سره په ټکر کې دي.

ژورنالیزم توليزوالی يا عموميت رامنځته کوي، ټولنه څاري او پايلې يې بېرته ټولني ته وړاندې کوي چې په دی ډول سره يوه ټولپه رښتینولي يا حقيقت راځوروي. ژورنالیزم هغه څانگه ده چې د پېښو په هکله يوازې او يوازې څرگند حقيقت وړاندې کوي. مانا دا چې د ژورنالیزم رښتینولۍ ته هېڅ ډول رنگ نه ورکوي، بلکې په خپله آر (اصلي) بڼه يې ولټن ته وړاندې.

ژورنالېست يا خبريال چې په لويديځه نړۍ کې ورته راپورتر او خبر خپرونکی هم وايي،

مالومات راټولوي، کيسې تياروي، په ورځپاڼو، رادیو او تلویزیون کې خپرونه وړاندې کوي، او ولس په سيمه ييزو، ملي او نړيوالو پېښو خبروي. د دې تر څنگ پر ټولو پېښو تبصرې کوي، خلک په توليزو چارو خبروي او دوی د خپل اندو واند څرگندولو ته هڅوي. خبريال همدارنگه د دولتي کارمنو کره وړه څاري، د سياسي او دولتي کړيو کره وړه او تصميمونه ملت ته په روانه، ساده او څرگنده ژبه ژباړي او د ملت غړو دولت ته رسوي.

هېره د نه وي: دا چې ژورنالیزم روانې پېښې څېړي او هغو يې ثبتوي، نو ځکه په اوسني وخت کې د تاريخ لمبښه (تسويد) هم ورته وايي.

## سناريو به څنگه ليكو؟

که یو عاشق خپلی معشوقی ته حال واستوي چی یو داسی پټ پیغام درته لرم چی یوازی تا ته یی باید واوروم او معشوقه حاضره نه وي چی عاشق وگوري او پیغام واورې، دا بحران او کشمکش دی، خو کله چی معشوقه د عاشق لېدو او د پیغام اورېدو ته حاضره شوه، دا د بحران اوج دی.

دا هغه پړاو دی چی بحران ختمیږي. دغه پړاو باید تر وسه وسه لنډ وي ځکه د بحران او لانجی له ختمېدو سره تلوسه ختمیږي او لېدونکي دلچسپي نه لري چی د بحران اوج اوږد شي. البته که سناريو ادامه لري نو د بحران له ختمېدو سره سم یو بل کشمکش او بحران پیلېږي.

په سناريو او بل هر ډراماتیک اثرکی د ورستی بحران اوج د پخوانو اوجونو په نسبت شدید وي.

د بحران اوج باید دوه ځانگړنی ولري: له یوی خوا د لېدونکي لپاره ناڅاپي وي، یعنی داسی څه نه وي چی ده بی دمخه لا اټکل کړی وو او بله دا چی کله لېدونکی فکر ورباندی وکړي نو زړه ته یی ولوېږي چی هو، په داسی حالاتو کی خو باید همداسی شوي وای.

په سناريو یا بل ډراماتیک اثر کی د بحران له اوجه وروسته د نتیجی (Conclusion) نوبت رارسېږي.

دنتیجی په پړاو کی دغه دوه کاره تر سره کېږي:

۱- د هغه حالت انځورول، بیا نول، معرفي کول او توجیه کول چی د بحران د اوج په وجه رامنځ ته شوی وي.

۲- د سناريو راتلونکو پېښو، کشمکشونو او بحرانونو ته لاره او اړول او له راتلونکي پړاو سره د تېر پړاو تړل.

که چېرته د بحران وروستی اوج وي نو نتیجه یوازی لومړی دنده تر سره کوي.

دلته ددی خبري یادونه ضروري ده چی که اوج ډېر هیجان انگېزه وي بیا بهتره ده نتیجه لږ اوږده شي څو په دي ډول لېدونکی د روحي ارامتیا وخت ومومي.

د ډراماتیک اثر د جوړښت په هکله کی مو چی تر اوسه څومره خبری کړي دي دغه جوړښت باید نه یوازی سناريو بلکی د سناريو هره صحنه هم ولري.

د صحنی تعریف ته په پام سره په هغی کی دوه اړخه وینو: فزیکي او ډراماتیک اړخونه.

له فزیکي اړخه صحنه د زمان او مکان هغه لویښی دی چی پېښی په کی لېږدول کېږي. په فزیکي لحاظ یوه صحنه هغه وخت پای ته رسېږي چی زمان یا مکان په کی بدل شي.

د سناريو یوه صحنه د هغی تر ټولو کوچینی کامل جز دی، یعنی هغه ټول ډراماتیک جوښت چی له پېژندگلوي پیلېږي او په نتیجی پای ته رسېږي، په یوه صحنه کی هم موجود وي.

په سناريو لیکنه کی معمولا هڅه کېږي چی په هره فزیکي صحنه کی یوه ډراماتیکه صحنه خای شي خو په ډرامه کی هره فزیکي صحنه معمولا د څو ډراماتیکو صحنو ډگر دی. که په یوه فزیکي صحنه کی یوازی یوه ډراماتیکه صحنه ولرو نو په سناريو کی به تحرك او تنوع زیاته وي. البته، کله نا کله داسی هم کېږي چی د سناريو په یوه فزیکي صحنه کی څو ډراماتیکی صحنی او یا بالعکس په څو فزیکي صحنو کی

یوه ډراماتیکه صحنه خای شوی وي.

په سناريو لیکنه کی چی صحنه یا دوو معمولا ور څخه منظور د صحنی فزیکي اړخ دی.

هره صحنه د فلم د کیسی لږ تر لږه یوه کړی لېدونکي ته څرگندوي او دا د یوی صحنی اصلی هدف دی.

یوه صحنه که څه هم مستقل وجود لري خو له وروسته وړاندی صحنو سره باید دومره تړلي وي چی لېدونکی یی بېلېدو ته متوجه نه شي.

د صحنو د تړون لپاره دوو خبرو ته توجه په کار ده: یو دا چی صحنی باید داسی سره ترتیب شي

چی یو له بله وزېږي یعنی د محتوا له اړخه سره پېیل شوي وي. بله دا چی د تصویري اوصوتي شباهتونو او مختلفو

تداعي گانو په مرسته، صحنی د شکل او فورم په لحاظ له یو بل سره وصل شي.

د صحنو د تړلو لپاره له تضاد او شباهت څخه استفاده کېدلی شي.

مثلا په یوه صحنه کی به تصور کوو چی د (الف) د نیولو وخت رارسېدلی دی خو په ورپسې صحنه کی به وینو چی (ب) نیول شوی دی.

د فلم صحنی د پېښو، عملونو او حوادثو تر ټولو ډراماتیکه برخه راخلي.

په فلم کی د ژوند انتخاب شوی شېبې د یو بل څنگ ته اېښودل کېږي، ځکه خو دلته صحنی له یو بل سره هاغسی خود په خوده تړون نه پیدا کوي لکه په واقعي ژوند کی وینو. دلته مجبور یوو د صحنو د تړون لپاره ځواکي وکړو.

د سناريو د هری صحنی د رامنځ ته کولو لپاره اول په کار ده چی د هغی ظرف رامنځ ته کړو یعنی

په دی خان پوه کړو چی دا صحنه په کوم زمان او مکان کی ده او مقصد په کی څه دی او وروسته له هغه د صحنی محتوا ولیکو یعنی دا چی په صحنی کی به څه کېږي. د صحنی د لیکلو یوه معمولي بڼه دا ده چی د پانی په سر باندی د صحنی نمبر، داخلی والی یا خارجی والی (یعنی سر پوښلی خای او که ازاده فضا) او دغه راز وخت (ورځ شپه، ماسپښین، اته نیمې بجی ....) لیکو. د هغو کړښو اوږدوالی چی خبری په کی را اخلو تر هغو کړښو یو څه کم وي چی هدایات په کی لیکو.

که د خبرو اترو د ډول یا د کرکټرونو د حالت په هکله کی لنډه توضیح لرو، کولی شو هغه د کرکټرونو تر نوم لاندی په لینډیو کی ولیکو.

د صحنی د لیکلو په وخت کله نا کله سناريو لیکونکی لازمه گڼي چی د کرکټر خبری د هغه عمل د توضیح لپاره چی باید له خبرو سره همزمانه تر سره شي، قطع کړي. دغسی توضیحات چی د یوه کس د خبرو په منځ کی یا د دوو کسانو د خبرو په منځ کی ورکول کېږي، باید د هدایتونو په څېر په اوږدو کړښو کی ولیکل شي، ددغو توضیحاتو او د صحنی د وروسته وړاندی برخو تر منځ کرښه دی سپینه وي. دغه راز د دوو کسانو د خبرو ترمنځ سپینه کرښه بهتره ده.

دلته د یوی صحنی د لیکلو طرز ته پام وکړئ.

۱۲ صحنه. خارجی - په کابل کی د یوی خارجی موسسی د دفتر مخه - سهار

"یو پیږه دار د موسسی د مخی د غرفی څنگ ته په چوکی ناست دی. توپک یی په ورنو نو اېښی دی.

او يا خامه سناريو شروع ڪري، له هماغه خايه بشيره سناريو هم پيل ڪرو.

په اوله صحنه ڪي مور پيژندگلوئ ته ڊبره ارتيا لرو خو ڪه يو ڄه ڪشمڪش په ڪي نه وي، يوازي پيژندگلوئ به د ليدونڪي زره په تنگ ڪري. دغه راز ڪه په سر ڪي ڪشمڪش ڊبر وي ممڪن تر پايه يي ونه ساتلي شو. له ڊراماتيڪ اثره خو تقاضا ڪيري چي ڪشمڪش او بحران او تلوسه په ڪي وار په وار زياته شي. دغه راز ڪه ڪرڪٽرونه ونه پيژنو او د هغوي د هڻو په مقصد ونه پوهيرو، ممڪن ڊ هغو له ڪشمڪش ڄڻه خوند وانه خلو.

د سناريو ابتدا دغسي خبرو ته په پام سره پيلو.

د فلم د پای په هڪله ڪي هم ڊبري خبري ڪيري. زما په خيال سناريو ليکونڪي بايد دا دوه خبري هبري نڪري. يو دا چي د بشيري سناريو اوحتي د خامي سناريو تر ليکلو دمخه د پای په هڪله ڪي د روشانه تصور لزل ضروري دي. د پای په هڪله ڪي د بشير تصور لزل د سناريو ليکني ڪار آسانوي او سم لوري ته يي سيخي.

بله دا چي ڪه د پای په هڪله ڪي دوه زري اوسو او هيڻ تنجي ته ونه رسپرو بيا بهتره دا ده چي خوشحالوونڪي پای ته تـسـرجـيح ورڪرو.

اسدالله غضنفر



بله ببل خو يو نه، ببل موقوفونه او متضادي دلچسپي لري. داسي ڪسانو يو خاي ڪول مناسب ترڪيب گنلي شو.

دوازه غاري غواري چي خپله ناڪراري ختمه ڪري خو عبدالروف په دي طريقي چي له چوڪيداره د خپل مقصد لپاره استفاده وڪري او چوڪيدار له دي لاري چي عبدالروف زر لار شي، دي پرپردي. ڪله چي عبدالروف يوازي د عريضي په ورڪولو اڪتفا ڪوي او ميدان پرپردي دا د هغه بحران اوج دي چي د ڪشمڪش په نتيجه ڪي رامنڄ ته شوي وو.

د بحران اوج بايد هم منطقي وي هم ناڄاپي. ناڄاپي خو خڪه دي چي مور هيڻ نه پوهيدو چي عبدالروف به په دي طريقي سننپري او منطقي خڪه دي چي ڪه يي داسي نه واي ڪري نو ڄڻه به يي ڪول؟

د نتيجي په وخت ڪي يعني ڪله چي چوڪيدار له نعيمي سره په تلفون خبري ڪوي، دي حقيقت ته رسپرو چي چوڪيدار خڪه عبدالروف ته بي اعتنا وو چي نعيمي په خپله د خپلو اشنايانو په غم ڪي نه دي. د نتيجي په پراو ڪي وينو چي د بلي صحنه رامنڄ ته ڪيدو ته هم لاره اواره شوي ده، خڪه عبدالروف نه پوهيري چي نعيمي بي د مقررئ په غم ڪي نه دي يا يي په وس ڪي نه ده نو ڄڻه چي عبدالروف ڊبر مجبور معلومپري هغه به خامجا د خپل پخواني ٽولگيوال ڊ موندلو هڻه ڪوي.

په يوه ٻنه ڊراماتيڪ اثر ڪي هره صحنه د ڄينو صحنو لور او د ڄينو نورو مور ده. د سناريو د ليکلو په وخت ڪي دا ضرور نه ده چي خپل ڪار خامجا له لومري صحنه پيل ڪرو. دغه راز دا لازمي نه ده چي له ڪوم خايه سناپس (د سناريو خلاصه)

عبدالروف د خدای په امانی لپاره په دواړو لاسونو د چوڪيدار لاس نيسي او روانپري.

چوڪيدار

(په غـرفه ڪي د ايني تلفون غوري راپورته ڪوي، نمره وهي) نعيمي صاحب، هغه عبدالروف راغلي وو، خواب مي ورڪر، يوه عريضه يي راڪري ده، د مقرري، دري ورم.

نعيمي

نه، ڄيري يي ڪره."

په پاسني صحنه ڪي مور د بشير ڊراماتيڪ جوڙيت ضروري عناصر ليدلي شو. په لمري سرڪي پيره دار او عبدالروف چي د صحنه اصلي ڪرڪٽرونه دي، وينو، له موضوع سره بلڊيرو او زمان (سهار) و مڪان (موسسي مخه) پيژنو. دا ٽول د پيژندگلوئ عناصر دي، خو د فلم روح له ڪشمڪش ڄڻه جوڙه وي. ليدونڪي په ڪشمڪش پسي گرڇي او غواري تلوسه احساس ڪري.

عبدالروف غواري له پيره دار ڄڻه د خپل مشڪل د اواراي لپاره استفاده وڪري مگر هغه دلچسپي نه بنبي، لڪه خان چي تيروي. دا ڪشمڪش دي او ورسره تلوسه هم پيليپري.

صحنه د پيسره دار په خواب شروع شوي ده. دي چا ته خواب ورڪوي؟ دا بل ڄوڪ دي؟ د چا پوڻتنه ڪوي؟ ليدونڪي ته چي په دي خبرو د پوهيدو شوق پيدا شي، معنایي دا ده چي تلوسه پيل شوي ده. د صحنه په ابتدا ڪي د ڪامري حرڪت او شانه ڪپل د خوند او تنوع سبب گرڇي. مور وويل چي د ڪرڪٽرونو سم ترڪيب او هارموني، د ناڪراري د رامنڄ ته ڪيدو او د ناڪراري. د ختمولو لپاره د ڪرڪٽرونو تر منڄ د ڪشمڪش د واقع ڪيدو لازمي شرط دي. دلته دوازه ڪرڪٽرونه له يو

پيره دار نعيمي صاحب نشته.

ڪامره لزل شاته ڪي. عبدالروف راڪاري، لڪه ڄوڪ چي د خپل امر مخي ته په تواضع ولاړ وي، د پيره دار مخي ته ولاړ دي.

عبدالروف

له ماسره يي وعده وه.

پيره دار

(په داسي حال ڪي چي بلي خوانته ڪوري)

نشته.

عبدالروف.

(ساعت ته ڪوري)

ويل يي په اته نيمي بجي راشه زه به يم، اوس اته نيمي بجي دي.

عبدالروف انتظار باسي چي پيره دار به ڄڻه ووايي خو هغه هيڻ نه وائي. لڪه د عبدالروف خبره چي نه غواري واوروي. عبدالروف له جبهه يوه پاڻه راباسي، چوڪيدار ته يي نيسي.

عبدالروف.

ته ڄڻه فڪر ڪوي، بيا ڪله پسي راشم.

پيره دار.

ولا هيڻ نه پوهيرم.

عبدالروف له جبهه عريضه راباسي، پيره دار ته وروراندی ڪيري، هغه ته يي نيسي.

عبدالروف.

نعيمي صاحب ته به ووايي چي هغه هم صنفی عبدالروف دي راغلي وو، ته نه وي، دا يي عريضه ده.

چوڪيدار.

په سترگو، ته بي غمه ڄڻه، زه يي ورڪوم.

عبدالروف.

ڊبر تشڪر، خير يوسي، ڪور دي وڊان.

چوڪيدار

(لاس وراوردوي)

دخدای په امان، ڄڻه، بي غمه.

# پلان نشراتی

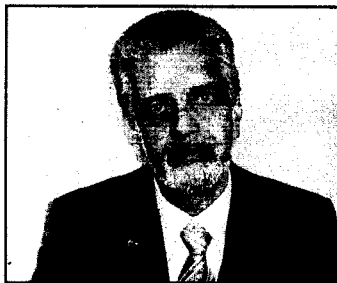
شنبه	یکشنبه	دوشنبه	سه شنبه
برنامه دینی صبح ۶/۰۰	برنامه دینی صبح ۶/۰۰	برنامه دینی صبح ۶/۰۰	برنامه دینی صبح ۶/۰۰
اخبار ۷/۰۰	اخبار ۷/۰۰	اخبار ۷/۰۰	اخبار ۷/۰۰
سلام صبح بخیر ۷/۰۵	سلام صبح بخیر ۷/۰۵	سلام صبح بخیر ۷/۰۵	سلام صبح بخیر ۷/۰۵
اخبار ۸/۰۰	اخبار ۸/۰۰	اخبار ۸/۰۰	اخبار ۸/۰۰
ادامه صبح بخیر ۸/۰۵	ادامه صبح بخیر ۸/۰۵	ادامه صبح بخیر ۸/۰۵	ادامه صبح بخیر ۸/۰۵
تن به تن ۸/۳۵	دستاورد ۸/۳۵	ورزش ۸/۳۵	پیشکسوت ورزش ۸/۳۵
اخبار ۹/۰۰	اخبار ۹/۰۰	اخبار ۹/۰۰	اخبار ۹/۰۰
دانش برای همه ۹/۰۵	زنگ مکتب هفته اول و سوم ۹/۰۵	اردی مل ۹/۰۵	کالکین ۹/۰۵
آینده نسل ها ۹/۳۰	بیموزیم تا بیموز انیم هفته دوم و چارم ۹/۰۵	آه واه ۹/۳۰	به سوی خوشبختی ۹/۳۰
موسیقی ۹/۵۵	از هر جاز هر رنگ ۹/۵۵	موسیقی ۹/۵۵	موسیقی ۹/۵۵
اخبار ۱۰/۰۰	اخبار ۱۰/۰۰	اخبار ۱۰/۰۰	اخبار ۱۰/۰۰
بحث هفته ۱۰/۰۵	سخن و اندیشه ۱۰/۰۵	مباحثه ۱۰/۰۵	آیین شهر ۱۰/۰۵
موسیقی محلی ۱۰/۳۵	موسیقی محلی ۱۰/۳۵	موسیقی محلی ۱۰/۳۵	موسیقی محلی ۱۰/۳۵
پشه بی و ترکمنی ۱۱/۰۰	پشه بی و ترکمنی ۱۱/۰۰	پشه بی و ترکمنی ۱۱/۰۰	پشه بی و ترکمنی ۱۱/۰۰
گزارش ۱۱/۴۰	گزارش ۱۱/۴۰	گزارش ۱۱/۴۰	گزارش ۱۱/۴۰
اخبار ۱۲/۰۰	اخبار ۱۲/۰۰	اخبار ۱۲/۰۰	اخبار ۱۲/۰۰
گزارش ۱۲/۱۰	گزارش ۱۲/۱۰	سریال ۱۲/۰۵	نیمه دیگر ۱۲/۰۵
آذان ظهر و درسهایی از قرآن ۱۲/۳۰	آذان ظهر و برنامه و العصر ۱۲/۳۰	آذان و معارف اسلامی ۱۲/۳۰	آذان و بسوی نور ۱۲/۳۰
نورستانی ۱/۰۰	نورستانی ۱/۰۰	نورستانی ۱/۰۰	نورستانی ۱/۰۰
در جستجوی حقایق ۱/۲۰	هفت کلک هفت شهر هنر ۱/۲۰	پرسشهای طبی - کاروان حله ۱/۲۰	یک چمن گل تلویزیونی مجله ۱/۲۰
موسیقی ۱/۵۰	اخبار خارجی ۲/۰۰	اخبار خارجی ۲/۰۰	اخبار خارجی ۲/۰۰
اخبار خارجی ۲/۰۰	مردم و موسیقی ۲/۰۵	هوا نوا ۲/۰۵	بحث سینما ساعتی با شما ۲/۰۵
کنسرت ۲/۰۵	بلوچی و ازبکی ۲/۰۰	بلوچی و ازبکی ۲/۰۰	موسیقی ۲/۳۵
بلوچی و ازبکی ۲/۴۰	کارتون ۲/۴۰	کارتون ۲/۴۰	بلوچی و ازبکی ۲/۴۰
اخبار ۴/۰۰	اخبار ۴/۰۰	اخبار ۴/۰۰	کارتون ۲/۴۰
آینده سازان ۴/۰۵	کلکین ۴/۰۵	صحت ۴/۰۵	اخبار ۴/۰۵
آه واه ۴/۳۰	جهان ما ۴/۳۰	شهر ماخانه ما ۴/۳۰	نونهالان بشارتگر ۴/۰۵
اعلانات ۴/۵۵	اعلانات ۴/۵۵	اعلانات ۴/۵۵	جهان حیوانات ۴/۳۰
اخبار ۵/۰۰	اخبار ۵/۰۰	اخبار ۵/۰۰	اعلانات ۴/۵۵
و العصر ۵/۰۵	جوانان ۵/۰۵	به سوی نور ۵/۰۵	اخبار ۵/۰۰
دستاورد ۵/۳۰	صلح و امنیت هفته چارم ۵/۳۰	پیشکسوت ورزش ۵/۳۰	پرسش های دینی ۵/۰۵
اعلانات ۵/۵۵	موسیقی ۵/۳۰	اعلانات ۵/۵۵	قانون ۵/۴۰
صدای آشنا ۶/۰۰	اعلانات ۶/۰۰	صدای آشنا ۶/۰۰	اعلانات ۵/۵۰
سریال ۶/۰۰	صدای آشنا ۶/۰۰	انعکاس ۶/۰۰	صدای آشنا ۶/۰۰
موسیقی ۶/۳۰	نیمه دیگر ۶/۰۰	موسیقی ۶/۲۵	به سوی خوشبختی ۶/۰۰
گزارش ۶/۴۰	گزارش ۶/۳۰	گزارش ولایتی ۶/۴۰	گزارش ۶/۲۵
اعلانات ۶/۵۰	موسیقی غزل ۶/۴۰	اعلانات ۶/۵۰	کلیوالی سندری ۶/۳۵
اخبار ۸/۰۰	اعلانات ۶/۵۰	اخبار ۸/۰۰	اعلانات ۶/۵۰
اعلانات ۸/۵۰	اخبار ۸/۰۰	اعلانات ۸/۵۰	اخبار ۸/۰۰
موسیقی ۸/۵۵	اخبار ۸/۵۰	اعلانات ۸/۵۰	اعلانات ۸/۵۰
سخن و اندیشه ۹/۰۰	موسیقی ۵/۵۵	۹/۰۰ آیین شهر هفته اول و سوم ۹/۰۰	روانی چاری ۹/۰۰
۹/۳۰ تلویزیونی مجله هفته اول و سوم ۹/۳۰	مباحثه ۹/۰۰	۹/۳۰ لحظه ها و لیخند ها هفته اول و سوم ۹/۳۰	۹/۳۰ رنگین کمان چشم انداز ۹/۳۰
یک چمن گل هفته دوم و چارم ۹/۳۰	کتاب فرهنگ مردم هفته اول و سوم ۹/۳۰	۹/۳۰ مروج سرخ هفته دوم و چارم ۹/۳۰	اخبار انگلیسی ۱۰/۰۰
اخبار انگلیسی ۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی ۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی ۱۰/۰۰	ادامه برنامه ۱۰/۱۰
سریال ۱۰/۳۰	فلم هنری ۱۰/۱۰	سینما ۱۰/۱۰	سریال ۱۰/۳۰
زمزمه ها ۱۱/۰۰	شب مهتاب ۱۱/۴۰	کلاسیک ۱۰/۴۰	زمزمه ها ۱۱/۰۰
موسیقی ۱۱/۳۰	اخبار ۱۲/۰۰	شب مهتاب ۱۱/۴۰	غزل ۱۱/۳۰
اخبار ۱۲/۰۰	موسیقی ۱۲/۵۰	اخبار ۱۲/۰۰	اخبار ۱۲/۰۰
موسیقی ۱۲/۵۰	سلام صبح بخیر ۱/۰۰	موسیقی ۱۲/۵۰	موسیقی ۱۲/۵۰
صبح بخیر ۱/۰۰	اخبار انگلیسی ۲/۰۰	صبح بخیر ۱/۰۰	صبح بخیر ۱/۰۰
اخبار انگلیسی ۲/۰۰	مباحثه ۲/۱۰	اخبار انگلیسی ۲/۰۰	اخبار انگلیسی ۲/۰۰
روانی چاری ۲/۱۰	آه واه ۲/۴۰	آیین شهر ۲/۱۰	سخن و اندیشه ۲/۱۰
مستطیل سبز ۲/۴۰	سریال ۲/۰۵	به سوی خوشبختی ۲/۴۰	اردی ملی ۲/۴۰
مروج سرخ انعکاس ۳/۰۵	کنسرت ۲/۳۰	سریال ۲/۰۵	ساعتی با شما ۳/۰۵
هوا نوا ۳/۳۰	۴/۳۰ یک چمن گل و تلویزیونی مجله هفته اول و سوم ۴/۳۰	مردم و موسیقی ۳/۳۵	هوا نوا ۴/۰۵
شهر ما خانه ما ۴/۳۰	آذان صبح ۵/۰۰	نیمه دیگر ۴/۳۵	آذان صبح ۵/۰۰
غزل ۴/۵۵	به سوی نور ۵/۰۵	آذان صبح ۵/۰۰	آذان صبح ۵/۰۰
آذان صبح ۵/۰۰	کلکین ۵/۳۰	به سوی نور ۵/۰۵	پرسش های دینی ۵/۰۵
پرسش های دینی ۵/۴۰	آینده سازان ۵/۳۰	کلکین ۵/۳۰	قوالی ۵/۴۰



# پيلان نشراتي هفته وار

سره شنبه	دو شنبه	یکشنبه	زور شنبه
۴۵۸ ۴ ۵۸۱ سرود ملی و معرفی نشرات راديو	۴۵۸ ۴ ۵۸۱ ارم راديو سرود ملی و معرفی نشرات راديو	۴۵۸ ۴ ۵۸۱ ارم راديو سرود ملی و معرفی نشرات راديو	۴۵۸ ۴ ۵۸۱ ارم راديو سرود ملی و معرفی نشرات راديو
۵ ۲ ۵ تلاتوت و ترجمه کلام الله مجيد	۵ ۲ ۵ تلاتوت و ترجمه کلام الله مجيد	۵ ۲ ۵ تلاتوت و ترجمه کلام الله مجيد	۵ ۲ ۵ تلاتوت و ترجمه کلام الله مجيد
۵ ۳۲ ۵ سيرت النبي (ص) خپرونه	۵ ۳۲ ۵ سيرت النبي (ص) خپرونه	۵ ۳۲ ۵ سيرت النبي (ص) خپرونه	۵ ۳۲ ۵ سيرت النبي (ص) خپرونه
۵ ۴۲ ۵ درسهای از حدیث شریف	۵ ۴۲ ۵ درسهای از حدیث شریف	۵ ۴۲ ۵ درسهای از حدیث شریف	۵ ۴۲ ۵ درسهای از حدیث شریف
۵ ۵۰ ۵ مثنوي معنوي	۵ ۵۰ ۵ مثنوي معنوي	۵ ۵۰ ۵ مثنوي معنوي	۵ ۵۰ ۵ مثنوي معنوي
۶ ۰۰ ۶ پیام صیگاهان	۶ ۰۰ ۶ پیام صیگاهان	۶ ۰۰ ۶ پیام صیگاهان	۶ ۰۰ ۶ پیام صیگاهان
۶ ۳۰ ۶ صبح بخیر افغانستان	۶ ۳۰ ۶ صبح بخیر افغانستان	۶ ۳۰ ۶ صبح بخیر افغانستان	۶ ۳۰ ۶ صبح بخیر افغانستان
۷ ۳۰ ۷ کورني ژوند	۷ ۳۰ ۷ کورني ژوند	۷ ۳۰ ۷ کورني ژوند	۷ ۳۰ ۷ کورني ژوند
۸ ۰۰ ۸ اخبار پښتو	۸ ۰۰ ۸ اخبار پښتو	۸ ۰۰ ۸ اخبار پښتو	۸ ۰۰ ۸ اخبار پښتو
۸ ۰۰ ۸ از خواب تا واقعیت	۸ ۰۰ ۸ از خواب تا واقعیت	۸ ۰۰ ۸ از خواب تا واقعیت	۸ ۰۰ ۸ از خواب تا واقعیت
۸ ۳۰ ۸ زنگ مکتب	۸ ۳۰ ۸ سیمای شاعر در آینه شعر	۸ ۳۰ ۸ دینی زده کری	۸ ۳۰ ۸ دنیای جوانان
۹ ۰۰ ۹ اخبار دري	۹ ۰۰ ۹ اخبار دري	۸ ۴۵ ۸ دشمنانو جرگی غر	۹ ۰۰ ۹ احبار دري
۹ ۰۰ ۹ مسنولین و راديو افغانستان	۹ ۳۰ ۹ اسلام و نظام خانواده	۹ ۰۰ ۹ اخبار دري	۹ ۰۰ ۹ از ارفیفت نشراتی
۹ ۳۰ ۹ موسیقی رنگه رنگ	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۹ ۰۰ ۹ موسیقی	۹ ۳۰ ۹ نیش و نوش
۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۱۰ ۰۰ ۱۰ در آینه هنر	۹ ۳۰ ۹ بک طرز دو هنر مند	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو
۱۰ ۰۰ ۱۰ راديو صدای مردم	۱۱ ۰۰ ۱۱ اخبار دري	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۱۰ ۰۰ ۱۰ راديو صدای مردم
۱۱ ۰۰ ۱۱ اخبار دري	۱۱ ۰۰ ۱۱ آهنگهای فرمایشی	۱۰ ۰۰ ۱۰ راديو صدای مردم	۱۱ ۰۰ ۱۱ اخبار دري
۱۱ ۰۰ ۱۱ حرف خوش آهنگ خوش	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار پښتو	۱۱ ۰۰ ۱۱ اخبار دري	۱۱ ۰۰ ۱۱ تحفه از ارفیفت
۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار پښتو	۱۲ ۰۰ ۱۲ آموزش قرانکریم	۱۱ ۰۰ ۱۱ اخبار دري	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار دري
۱۲ ۰۰ ۱۲ سرورې به روز نامه ها و نرخ اسعار	۱۲ ۳۰ ۱۲ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱۱ ۰۰ ۱۱ کنسرت هنر مندان داخلی و خارجی	۱۲ ۰۰ ۱۲ سرورې به روز نامه ها و نرخ اسعار
۱۲ ۳۰ ۱۲ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار دري	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار پښتو	۱۲ ۳۰ ۱۲ اذان نماز پیشین و انوار الهی
۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار دري	۱۲ ۰۰ ۱۲ موسیقی آماتور	۱۲ ۰۰ ۱۲ سرورې به روز نامه ها و نرخها ي اسعار	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار دري
۱۲ ۰۰ ۱۲ موسیقی غزل	۱۳ ۰۰ ۱۳ برنامه های صدای هموطن	۱۲ ۳۰ ۱۲ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱۲ ۰۰ ۱۲ موسیقی غزل
۱۳ ۰۰ ۱۳ برنامه های صدای هموطن	۴ ۰۰ ۴ اخبار پښتو	۱۲ ۰۰ ۱۲ اخبار دري	۱۳ ۰۰ ۱۳ برنامه های صدای هموطن
۴ ۰۰ ۴ اخبار پښتو	۴ ۰۰ ۴ اعلانات	۱۲ ۰۰ ۱۲ موسیقی	۴ ۰۰ ۴ اخبار پښتو
۴ ۰۰ ۴ اعلانات	۴ ۳۰ ۴ دانش بزرگیست	۱۳ ۰۰ ۱۳ برنامه های صدای هموطن	۴ ۰۰ ۴ اعلانات
۴ ۳۰ ۴ دانش بزرگیست	۵ ۰۰ ۵ اخبار دري	۴ ۰۰ ۴ اخبار پښتو	۴ ۳۰ ۴ سینی خیری
۵ ۰۰ ۵ اخبار دري	۵ ۰۰ ۵ دنیای اطفال	۴ ۰۰ ۴ اعلانات	۵ ۰۰ ۵ اخبار دري
۵ ۰۰ ۵ تعلیمات راديو ني	۵ ۳۰ ۵ اردوي ملي	۴ ۳۰ ۴ لوي شي چی پوي شي	۵ ۰۰ ۵ زراعت و مالداری
۵ ۲۰ ۵ موسیقی	۶ ۰۰ ۶ ماينام مويه خير افغانستان	۵ ۰۰ ۵ نشست هفته	۵ ۳۰ ۵ یاد نامه مردان خدا
۵ ۳۵ ۵ زراعت و مالداری	۷ ۰۰ ۷ اخبار پښتو و تبصره	۶ ۰۰ ۶ ماينام مويه خير افغانستان	۵ ۴۵ ۵ سره میاشت
۶ ۰۰ ۶ ماينام مويه خير افغانستان	۷ ۳۰ ۷ گزارشها و گفتگو ها	۷ ۰۰ ۷ اخبار پښتو و تبصره	۶ ۰۰ ۶ ماينام مويه خير افغانستان
۷ ۰۰ ۷ اخبار پښتو و تبصره	۸ ۰۰ ۸ اخبار دري و تبصره	۷ ۳۰ ۷ ما و محیط زیست ما	۷ ۰۰ ۷ اخبار پښتو و تبصره
۷ ۳۰ ۷ آهنگهای محلي	۸ ۳۰ ۸ وحدت ملی	۸ ۰۰ ۸ اخبار دري و تبصره	۷ ۳۰ ۷ موسیقی
۸ ۰۰ ۸ اخبار دري و تبصره	۹ ۰۰ ۹ پرنیان	۸ ۳۰ ۸ ما و کشور ما - مشاهیر جهان (مقناب)	۸ ۰۰ ۸ اخبار دري و تبصره
۸ ۳۰ ۸ ماشونده گان	۹ ۳۰ ۹ داستانهای دنباله دار	۹ ۰۰ ۹ ما و صحت ما	۸ ۳۰ ۸ ما و جهان ما
۹ ۰۰ ۹ میراثهای گرانبها	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۹ ۳۰ ۹ داستانهای دنباله دار	۹ ۰۰ ۹ پاسداران صلح و امنیت
۹ ۳۰ ۹ آهنگهای انتخابی	۱۰ ۰۰ ۱۰ ستاره های از کهکشان موسیقی	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۹ ۳۰ ۹ داستانهای دنباله دار
۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو	۱۱ ۰۰ ۱۱ سیمای شاعر در آینه شعر	۱۰ ۰۰ ۱۰ گنجینه سخن	۱۰ ۰۰ ۱۰ اخبار پښتو
۱۰ ۰۰ ۱۰ زمزمه های شهبنگام	۱۱ ۰۰ ۱۱ دعانیه	۱۱ ۰۰ ۱۱ بزم غزل	۱۰ ۰۰ ۱۰ موسیقی کلاسیک
۱۱ ۰۰ ۱۱ جلوه گاه ذوق	۱۱ ۰۰ ۱۱ سرود ملی و ختم نشرات	۱۱ ۰۰ ۱۱ دعانیه	۱۱ ۰۰ ۱۱ بزم غزل
۱۱ ۰۰ ۱۱ دعانیه		۱۲ ۰۰ ۱۲ سرود ملی و پایان نشرات	۱۱ ۰۰ ۱۱ دعانیه
۱۲ ۰۰ ۱۲ سرود ملی و ختم نشرات			۱۲ ۰۰ ۱۲ سرود ملی و ختم نشرات

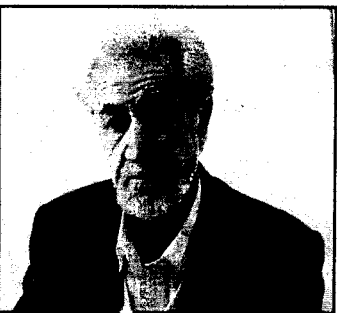
# راديو افغانستان



محمد صديق لوي مدير عمليات اذاعات لويديون



فيض محمد اميني مدير اذاعات عمومي ترانسپورت



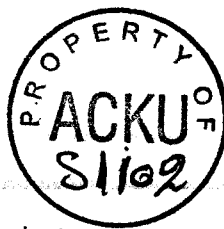
غلام رضا مدير اذاعات نشرات راديو



تاج محمد امداد مدير اذاعات موسيقي راديو

جمعه	پنج شنبه	چهارشنبه
۴ر۵۸ ازم راديو سرود ملي ومعرفي نشرات راديو	۴ر۵۸ ازم راديو سرود ملي ومعرفي نشرات راديو	۴ر۵۸ ازم راديو سرود ملي ومعرفي نشرات راديو
۵ر۲ تلاوت و ترجمه كلام الله مجيد	۵ر۲ تلاوت و ترجمه كلام الله مجيد	۵ر۲ تلاوت و ترجمه كلام الله مجيد
۶ر۲ سيرت النبي (ص) خپرونه	۵ر۳۲ سيرت النبي (ص) خپرونه	۵ر۳۲ سيرت النبي (ص) خپرونه
۶ر۲۲ مثنوي معنوي	۵ر۲۲ تفسير شريف	۵ر۲۲ مثنوي معنوي
۶ر۳۰ پيام صيگاهان	۶ر۰۰ پيام صيگاهان	۶ر۰۰ پيام صيگاهان
۷ر۳۰ صبح بخير افغانستان	۶ر۳۰ صبح بخير افغانستان	۶ر۳۰ صبح بخير افغانستان
۸ر۳۰ ميرزا قلم	۷ر۳۰ كورني ژوند	۷ر۳۰ كورني ژوند
۹ر۰۰ اخبار پښتو	۸ر۰۰ اخبار پښتو	۸ر۰۰ اخبار پښتو
۹ر۳۰ دنياي كتاب - مشعلداران سخن (متناب)	۸ر۰۰ از خواب تا واقعيت	۸ر۰۰ از خواب تا واقعيت
۹ر۳۰ آيينه (دجمعي دالي متناب)	۸ر۳۰ پيام سرباز	۸ر۳۰ پيام سرباز
۱۰ر۰۰ راديو نوي مجله	۹ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۰ اخبار دري
۱۱ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۰ صفحهء از تاريخ	۹ر۰۰ صفحهء از تاريخ
۱۱ر۰۵ از هرچمن سمني	۹ر۳۰ گزيده هاي از نشرات راديو	۹ر۳۰ گزيده هاي از نشرات راديو
۱۲ر۰۰ اخبار پښتو	۱۰ر۰۰ اخبار پښتو	۱۰ر۰۰ اخبار پښتو
۱۲ر۰۵ به سوي نور واذان نماز ظهر	۱۰ر۰۰ راديو صدای مردم	۱۰ر۰۰ راديو صدای مردم
۱۲ر۳۰ صدای منبر	۱۱ر۰۰ اخبار دري	۱۱ر۰۰ اخبار دري
۱۳ر۰۰ شروع برنامه هاي صدای هموطن	۱۱ر۰۰ كاروان حله	۱۱ر۰۰ كاروان حله
۱۳ر۰۰ اخبار پښتو	۱۲ر۰۰ اخبار پښتو	۱۲ر۰۰ اخبار پښتو
۱۳ر۰۵ اعلانات	۱۲ر۰۰ ۱۲مروزي به روز نامه ها و تروخ اسماع	۱۲ر۰۰ ۱۲مروزي به روز نامه ها و تروخ اسماع
۱۳ر۰۵ سيني خبري	۱۲ر۳۰ اذان نماز ظهر و اذوات الهي	۱۲ر۳۰ اذان نماز ظهر و اذوات الهي
۱۳ر۰۵ اخبار دري	۱۳ر۰۰ اخبار دري	۱۳ر۰۰ اخبار دري
۱۳ر۰۵ برنامه اطفال	۱۳ر۰۰ از ارشيف نشرات راديو	۱۳ر۰۰ از ارشيف نشرات راديو
۱۳ر۰۵ مانبام مويه خبير افغانستان	۱۳ر۰۰ برنامه هاي صدای هموطن	۱۳ر۰۰ برنامه هاي صدای هموطن
۱۳ر۰۵ اخبار پښتو و تبصره	۱۳ر۰۰ اخبار پښتو	۱۳ر۰۰ اخبار پښتو
۱۳ر۰۵ صدای معارف	۱۳ر۰۰ اعلانات	۱۳ر۰۰ اعلانات
۱۳ر۰۵ اخبار دري و تبصره	۱۳ر۰۰ دانش بزرگيست	۱۳ر۰۰ دانش بزرگيست
۱۳ر۰۵ ديري مجلس	۱۳ر۰۰ اخبار دري	۱۳ر۰۰ اخبار دري
۱۳ر۰۵ در امتداد شب	۱۳ر۰۵ ورزش	۱۳ر۰۵ ورزش
۱۳ر۰۵ اخبار پښتو	۱۳ر۰۵ به سوي باز سازي	۱۳ر۰۵ به سوي باز سازي
۱۳ر۰۵ زمزمه هاي شپهنگام	۱۳ر۰۵ زن و جامعه	۱۳ر۰۵ زن و جامعه
۱۳ر۰۵ راديو نوي مجله	۱۳ر۰۵ مانبام مويه خبير افغانستان	۱۳ر۰۵ مانبام مويه خبير افغانستان
۱۳ر۰۵۵ دعائيه	۱۳ر۰۵ اخبار پښتو و تبصره	۱۳ر۰۵ اخبار پښتو و تبصره
۱۳ر۰۰۰ سرود ملي و ختم نشرات	۱۳ر۰۵ در گذرگاه اندیشه	۱۳ر۰۵ در گذرگاه اندیشه
	۱۳ر۰۵ اخبار دري و تبصره	۱۳ر۰۵ اخبار دري و تبصره
	۱۳ر۰۵ موسيقي	۱۳ر۰۵ موسيقي
	۱۳ر۰۵ ضرار مواد مخدر	۱۳ر۰۵ ضرار مواد مخدر
	۱۳ر۰۵ راديو درام	۱۳ر۰۵ راديو درام
	۱۳ر۰۵ اخبار پښتو	۱۳ر۰۵ اخبار پښتو
	۱۳ر۰۵ زمزمه هاي شپهنگام	۱۳ر۰۵ زمزمه هاي شپهنگام
	۱۳ر۰۵ موسيقي فلکلور	۱۳ر۰۵ موسيقي فلکلور
	۱۳ر۰۵۵ دعائيه	۱۳ر۰۵۵ دعائيه
	۱۳ر۰۰۰ سرود ملي و ختم نشرات	۱۳ر۰۰۰ سرود ملي و ختم نشرات
		۱۳ر۰۰۰ سرود ملي و ختم نشرات





د طنز نن او پرون ته ځغلنده نظر

خپرونو څخه درې کاله تېرېدل د محترم جلال نوراني، جېخوف، مولير، عزيز نسین او څو نورو بلغاریايي ليکوالو طنزی ليکنی می په پښتو وارولی او د تلویزیون د تمثیلي پارچو په چوکاټ کې موندونکو ته د تلویزیون د پردی له لاری وړاندی کسری او هم په ځینو سټېژي نندارو کې مو خلکو ته وښودی په همدغه کلونو کې د طنز سره نږدی بلد شوم او دغه هنري ادبي فورم می د ټولنی د ناخوالو او فسادونو څه په ټولنیزې بڼې او څه په انفرادی بڼې دیرسپره کولو ښه وسیله وگڼله نو ځکه خو می سترگی سپینی کړی او د یو نیم طنز په لیکلو می پیل وکړ چی په دغه برخه کې می د هېواد پیاوړي طنز لیکونکي جلال نوراني او خدای بښلي د پښتو ژبې وتلی لیکوال امین افغانپور پوره لاس نیوی کړی دی په دغه کلونو کې می ښایسته ډېر طنزونه ولیکل د رادیو تلویزیون په میاشتني مجلې اواز، دانيس په ورځپاڼې، ژوندون مجلې، دکار په جريدې او د رادیو په نورو خپرونو کې خپاره شول. ددغو طنزونو څخه یو د پردی په نامه په کال ۱۳۶۴ کې دویمه ادبي، هنري جایزه هم وگټله د همدغو کلونو لیکل شوي

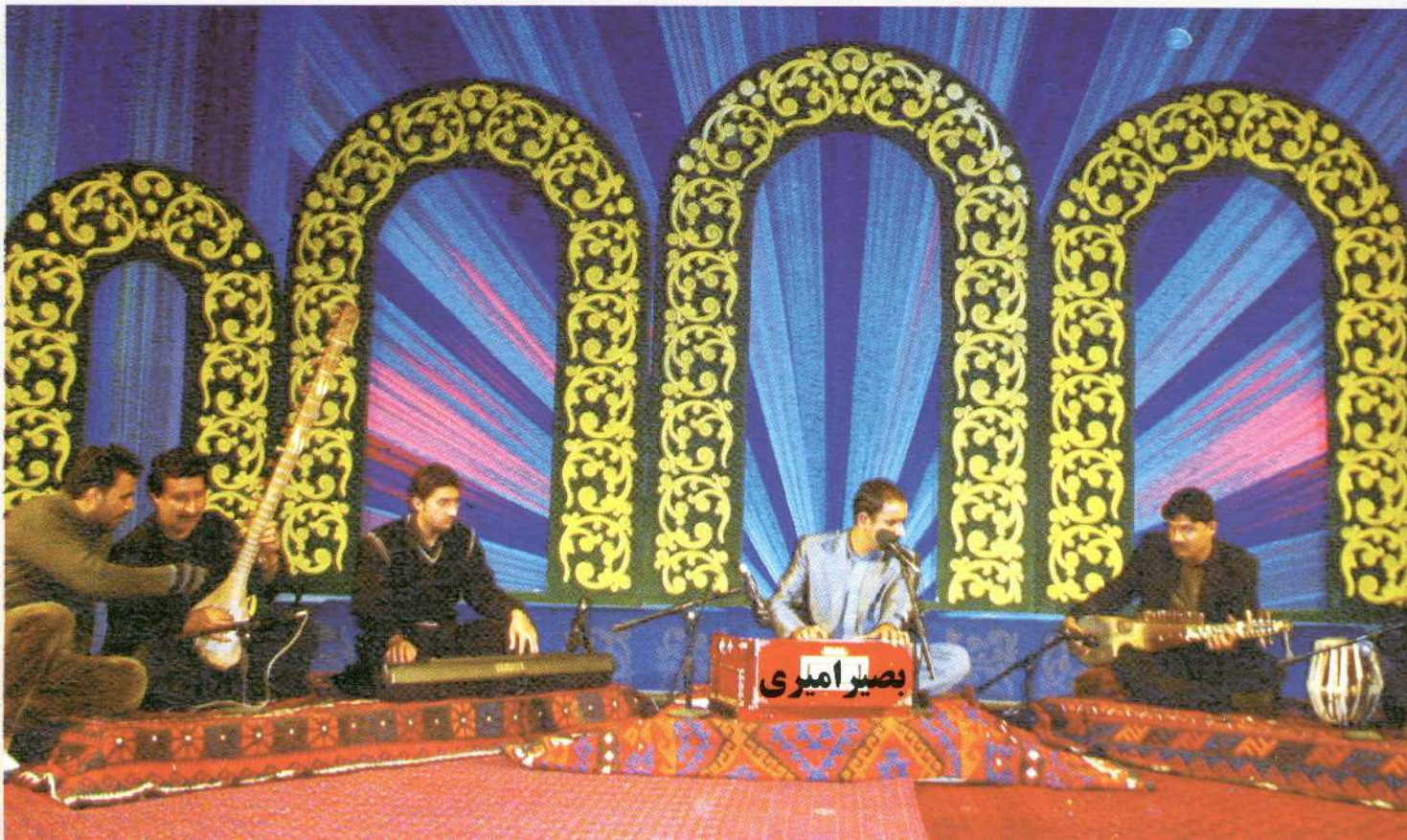
طنزونه وروسته له دی چی خدای بښلي امین افغانپور او جلال نوراني وکتل د یوی مجموعی د پاره چمتو کېدل خو بخت ورسره یاري ونکړه دکور وړانوونکو جگړو په لمبو کې چی د مجاهدینو د ښمنو ډلو تر مېنځ پیل شوی وی د ژوندانه د نورو هستیو سره یو ځای دغه زما هنري، ادبي زیرونی د کوم ظالم دز په لمبو کې لمبه شول چی په دی توگه دهغی مجموعی د چاپولو هیله می خوانیمرگه شوه. تر هغو چی درې کاله پخوا می د پخوانیو طنزونو څه لیکنی بیا په ذهن کې راژوندي کړی، بیا می ولیکلی او د څو نورو نویو طنزونو سره می ملگري کړی او یوه وره مجموعه می د دوستانو په ملگرتیا چاپ کړه چی عنوان می ورکړی وو (په ده څه شوي دي؟؟) له هغه وروسته می بیا هم څه نور طنزونه ولیکل هیله لرم چی ډېر ژر چاپ ته چمتو شي. ددغو طنزونو ډېری دنوید روز په ورځپاڼه کې خپاره شوي دي. زه شاعر نه یم ځېنی ټېنونی می ارباسی چی په نظم څه ولیکم، خو هیڅکله د شاعری مدعی شوی نه یم. پوښتنه: ما دستاسی رادیویی ډرامونه اوریدلی دی او همدارنگه یو دوه فلمونه هم کتلی چی سناریویی دستاسی وه، فکر نه کوی چی ستاسو د ادبی فعالیتونو دا برخه تر طنز لیکلو ضروری وه، خصوصاً

د افغانستان د تیاتر او سینما په اوسني پریشانه بازار کې چی د لوی بحران سره مخامخ دی، ولی مو هغه پریښود؟ خواب - تیاتر چی د ټولنی هینداره هم ورته ویل کیږي، زموږ په هېواد کې د خپلی ودی ښایسته تاریخي پړاوونه وهلي دي څومره چی زما ذهن راسره ملتیا کوي څلورینتم او پنخوسم کلونه په افغانستان کې د تیاتر طلايي دوران دی، تیاتر د ښارونونه تر کلیو پوری لار وهلی وه په خلکو کې بی ښایسته ځای موندلی وه. همداشان داوو هیرونو مور یانی سینما څه نا څه په همدغو دوو لسيزو کې خان ښوولی وو، خو په لنډه توگه ویلی شم دهغه وخت د حکومتونو کلتوري پالیسي د پخو هنرونو د ودی له پاره ښه زمینه مساعده کړی وه، اما له بده مرغه خاصتا د سینما په برخه کې ناروغه شخصي روابطو د سینما دودې جوړی هغو ښاغلو ته ورسپارلی وو چی د سینما د مسلکي او علمي پوهنی سره پردی ول. او هغه کسانو چی په دی برخه کې مسلکي او تحصیلي پوهنه لرله دکار له چاپیریال څخه څنگ ته شوي ول. هغه ښاغلو به هم د فلم سناریو لیکله، هم بی دایرکت کاوه او هم بی د پردکشن چاری پر مخ بیولی او ډېر ځلي بی د مخکین لوبغاړي رول هم لوباوه چی ددی ټولو چارو څخه بی حق الزحمه اخېسته. همدا وجه وه چی زموږ په سینما کې کوم وتلی د پام وړ فلم چی لږ تر لږه دکاوندیو هېوادونو د سینما پیره سیالی وکړای شي موږ ونه لید. همدا شان نن سبا زموږه تیاتر او سینمالکه په هېواد کې دنورو اجتماعي، فرهنگي چارو په څېر د خفگان وړ دی که څه هم سینمایی چاری د کمیت له مخی پراخی شوي خو بیا هم څه په

وطن کی دننه او څه دوطن نه دباندی کوم فلمونو چی جوړ شوي دي، پرته دیو نیم نه د سینما د مسلکي پوهنی نه پرته ډېری د هغه کسانو له خوا جوړ شوي دي چی د سینما دهنر په وړاندی هیڅ ډول مسوولیت ځانته نه مني او نه هم کومه مسلکي مرجع شته چی دا جاری وڅاري او ددغو ښاغلو سترگی تری وسوزي نو ځکه خو هر چا چی د فلم اخيستلو کامره تر لاسه کړه دا چی په سلگونه هندي فلمونه بی لیدلي ډېر ژر دهغو په مرسته د فلم جوړولو بند ويست کوي او په لږ زماني واټن کې فلم جوړوي او ننداری ته بی وړاندی کوي چی موږ او تاسی په دغو څو کلونو کې د داشان په لسگونو فلمونو دلیدو خپگان سره کړي دي. پوښتنه: څرنگه کولای شو د افغانستان تیاتر ته هویت ورکړو او د افغانستان سینما له دی بحران څخه راویاسوو؟ خواب - آیا په مهاجرت کې هم څه کولای شو؟ داچی نن سبا وطن دغټ سیاسي - اجتماعي بحران سره مخامخ دی نشي کولای چی فرهنگي چاری د هغه نه گوښی وي. که څه هم د گوتو په شمار د سینما دهنر مسلکي کادرونه په وطن کې مېشت دي چی باید د سینما په وړاندی خپل مسوولیت هېر نکړي خو وینو چی همدا یو دوه کسان په اداري پستونو کې نښتی دي او بیا هم غېر مسلکي کسانو ته د سینما د ودی میدان پاتی دی چی د سینما غمیزي بیا بیا تکرارېږي. هیله ده چی په لومړي سر کې ټولو هنرونو په تېره بیا تیاتر او سینما ته د علمي کادرونو روزنی ته د هېواد دننه او بهر کې پاملرنه وشي. د ډېرو فلمونو د جوړېدو پر ځای د ډېرو کادرونو د روزنی په هیله.



فرارسیدن بهار نوسال ۱۳۸۹ خورشیدی به هم میهنان گرامی مبارکباد.





ACKU  
مجلس  
HE  
8700.9  
الف 77  
29.7



داکتر عبدالواحد نظری رئیس عمومی وسید نادر احمدی معاون ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان  
چین تفویض مدال افتخاری استقلال به کارمندان موفق R.T.A

چاپ : مطبعه آزادی



**Get more e-books from [www.ketabton.com](http://www.ketabton.com)  
Ketabton.com: The Digital Library**